

România literară

47

24 noiembrie 2006 (Anul XXXIX)

centenar

CORNELIU

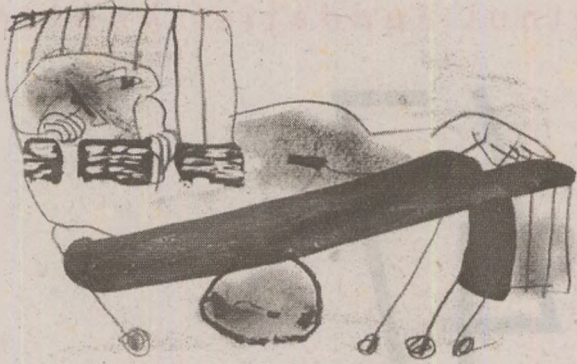
Concetăteni (1974)

BABA

Autoportret

s u m a r

Scriitorii, între anatemă și vip de Gellu Dorian - p. 3

CONTRAFORT
Parastasul istericilor de Mircea Mihăieș - p. 4

LECTURI LA ZI de Tudorel Urian - p. 5
Fustele lui Mitică

Hermes și istoria literaturii de Ioan Holban - p. 6

LECTURI LA ZI de Cosmin Ciotloș - p. 7
Adordările ipotetice

Versuri de Gheorghe Azap - p. 8

SCRISOARE DIN PARIS de Lucian Raicu - p. 9
O evidență luminoasă

CERȘETORUL DE CAFEA de Emil Brumaru - p. 9

Pod peste mări și țări de Barbu Cioculescu - p. 10

CARTEA ROMÂNEASCĂ de Daniel Cristea-Enache - p. 11
Pata de sânge

SEMN DE CARTE de Gheorghe Grigurcu - p. 12
Din nou despre postbelic (II)

Teroarea semnificației de Ion Simuț - p. 13

PREPELEAC de Constantin Țoiu - p. 14

PĂCATELE LIMBII de Rodica Zafiu - p. 14

CRONICA IDEILOR de Sorin Lavric - p. 15
Portret de autor

Schimbări americane de Virgil Nemoianu - pp. 16-18

Versuri de Cristian Gava și Ioan Hada - p. 19

Nolembrie de Gabriela Ursachi - p. 20

CRONICA PESIMISTEI de Ioana Pârvulescu - p. 21
În brațele lui Morfeu

Teatru și sculptură de Monique Borie
Traducere de Anca Măniuțiu pp. 22-23

CRONICA PLASTICĂ de Pavel Șușară - pp. 24-25
Centenar CORNELIU BABA
Antropocentrismul și visul erotic

CRONICA TRADUCERILOR - p. 26
Umoriștii și lucrurile complicate de Codrin Liviu Cuțitaru

Poeme de HUU TINH
Prezentare și traducere de Horia Gârbea - p. 27

CĂRȚI PERECHE de Elisabeta Lăsconi - p. 28
Ficțiunea, la genul feminin

CORRESPONDENȚĂ DIN STOCKHOLM de Gabriela Melinescu - p. 29
Africa orbitoare

POST-RESTANT de Constanța Buzea - p. 30

PRIN ANTICARIATE de Simona Vasilache - p. 30
Cura de Rai

LA MICROSCOP de Cristian Teodorescu - p. 31

CRONICA TV de Dumitru Hurubă - p. 31

OCHIUL MAGIC - p. 32

România literară®

Director:

NICOLAE MANOLESCU

Redacția:

GABRIEL DIMISIANU - director-adjunct

ALEX. ȘTEFĂNESCU - redactor-șef

OANA MATEI - secretar general de redacție

ADRIANA BITTEL, CONSTANȚA BUZEA,

MARINA CONSTANTINESCU, MIHAI MINCULESCU

Redactori asociați: **IOANA PÂRVULESCU,**

CRISTIAN TEODORESCU

Corectură:

CONSTANȚA BUZEA (pag. 8, 15, 19, 21, 24, 25, 30, 32)

SIMONA GALAȚCHI (pag. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 31)

ECATERINA IONESCU (pag. 10, 13, 16, 17, 18, 26, 27, 29)

NINA PRUTEANU (pag. 1, 11, 12, 14, 20, 22, 23, 28)

Grafica: **MIHAELA ȘCHIOPU**

Fotoreporter: **ION CUCU**

Tema numărului: *Somnul din care nu vrei să te trezești*
(Ioanei Pârvulescu)

Tehnoredactare computerizată:

IONELA STANCIU, OANA MATEI, VALENTINA VLĂDAN

Introducere texte: **GEORGETA GHEORGHIU**

Correspondenți din străinătate: **RODICA BINDER** (Germania)

GABRIELA MELINESCU (Suedia), **LIBUŠE VALENTOVÁ** (Cehia)

Redacția: Fundația **România literară**, Calea Victoriei 1
sector 1, cod 010071, București.

Secretariat: **SOFIA VLĂDAN, CORNELIU IONESCU,**

MIRONA LAUDĂ, GHEORGHE VLĂDAN

Cont în lei: BRD-GSG Agenția Șincai,

RO91BRDE441SV59488894410. Cont în valută: BRD-GSG

Agenția Șincai RO87BRD441SV59488974410 (USD),

RO37BRDE441SV59489004410 (EUR)

e-mail: romlit@romlit.ro; romania_literara@yahoo.com

http://www.romlit.ro; tel.: 021. 212.79.86; fax: 021.212.79.81

Imprimat la **S.C. ANA-MARIA PRESS**

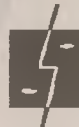
Revista **România literară** este editată de Fundația **România literară** cu sprijin de la Fundația „Anonimul”, **Uniunii Scriitorilor din România, Ministerul Culturii și Cultelor, p Administrația Fondului Cultural Național.**

Revista **România literară** este editată de SC Satiricon SRL, sub licență. S.C. Satiricon SRL, str. Școala Floreasca nr. 3 sect. 1 București. Tel. 231.35.00, Fax. 230.51.07, E-mail: office@satiricon.ro

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

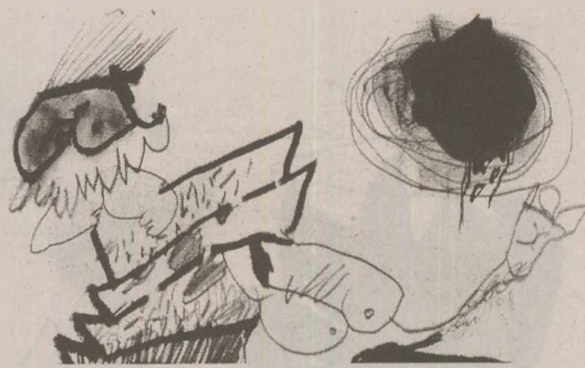
România literară este membră a Asociației Revistelor Imprimeriilor și Editorilor Literare (A.R.I.E.L.), asociație cu statut juridic, recunoscută de către Ministerul Culturii și Cultelor.

Revistă editată
cu sprijinul
Fundației
ANONIMUL

Anatema aruncată în ultima vreme peste scriitorul român nu va putea fi înlăturată cu acțiuni de genul „Zece pentru România” sau clasamente în care cei ce le organizează ies, desigur, în top-ten.

actualitatea

Scriitorii, între anatema și vip

Inițiativa Uniunii Scriitorilor de-a atrage atenția românilor că scriitorii există, în situația în care amenințarea ignoranței generale pare să-și fi atins scopul, cu toate că în ultima vreme au apărut istorii ale literaturii române, fie „de azi pe mâine”, fie „condensate” sau mai puțin condensate, electivă sau esențiale, și lexicoane în care aproape că au fost adunați toți scriitorii mâni din toate timpurile, pare, pe lângă desuetudinea ei, o încercare disperată de-a face mai prezentă, mai teractivă breasla în contact cu cei pentru care scriem sau cu cei cărora scriitorii se adresează în mod direct prin cărțile pe care le scriu. Gestul vine și în urma unei alte încercări a noii conduceri a USR de-a interesa scriitorul așezat doar la masa de scris și în afara standurilor din librării sau ale celor de la târgurile de carte prin plata unor lecturi publice care, pe parcursul timpului, nu și-au demonstrat eficiența, or prin faptul că lecturile au fost de cerc închis și mai puțin de impact de masă, or prin alegerea scriitorilor de către numite grupuri care au mizat mai mult pe cei 200 euro decât pe atingerea grupului țintă, cum se spune în noul limbaj al „proiectelor culturale”. Nu putem, evident, a vina pe nimeni, nici pe organizatori, nici pe scriitori, nici pe „grupul țintă”. Situația de fapt, care a condus la concluzia că este bine să se inițieze și altfel de programe și către USR, este una care vine dintr-o reacție galopantă a cititorului român de poezie, sau a ascultătorului de poezie față, nu neapărat de poezie, ci de poet, de scriitor, față de statutul acestuia în societate, perceput la nivelul noii alde Cătălin Avramescu sau Cristina Modreanu, oboșari ai tipurilor noi, cum bine îi numește Daniel Cristea-Enache, formatori de opinie care induc, cu efect, o astfel de părere în rîndul receptorului de literatură. Poate că astfel de reacții vin și din alte motive care merită o analiză sociologică mult mai atentă. Chestiunea este că situația nu este deloc una liniștitoare, chiar dacă adevărații cititori de literatură nu se vor răsturna confortabil în fotolii să privească la tot felul de năzbâții cu iz cultural, rătăcind pe multitudinea de canale teve, ci vor merge, să spunem, cîți vor încăpea, la Clubul Prometheus, sau oriunde în alta parte unde scriitorii susțin lecturi publice sau își lansează cărțile, nu neapărat pentru a decreta dacă aceștia sunt sau nu VIP-uri, ci pur și simplu pentru a se convinge că aceștia există și scriu cărți.

„Să ne cunoaștem scriitorii”, ultima „momeală” aruncată spre „grupul țintă”, nu este o noutate pentru cei mai mulți dintre scriitorii, fie ei din Capitală, unde

mizele culturale sunt diverse și cu adevărat pline de tot felul de VIP-uri, fie, mai ales, din Provincie. Dacă până în decembrie 1989 „cunoașterea” scriitorului intra, de regulă, în conștiința cititorului promovată într-un program ideologic bine coordonat și cu scop precis, selecția scriitorilor care meritau să fie scoși în public fiind bine supravegheată, iar aceștia devenind după câteva întâlniri sau ieșiri în peisaj atracții sau legende ale vremii, după 1990, cu toată întretăierea dintre cei de la centru și cei de la margine și vînzoleala dintre grupări și generații, colocvii și congrese, festivaluri și concursuri, editări cu nemiluita, scriitorul a devenit aproape un loc comun, ba pentru unii, cum este Cătălin Avramescu, scriitorii nu sunt altceva decât niște trântori, lenși, sinecuriști, inși inutili care ar trebui izgoșiți din rîndul lumii. Poate că alandala aceasta de întâlniri mai mult între ei decât și cu masele de cititori a creat un soi de melanj între adevărații scriitori, puțini la număr, și falșii scriitori, caracuda, cum spuneau junimiștii, o coabitare emulativă pentru cei din urmă și plină de lihtis și nonsens pentru primii, încît cel la care, din întâmplare, a ajuns o carte proastă, o aruncă și nu mai întinde mîna a doua oară, din prejudecată, după o carte adevărată. Și astfel scriitorii au rămas între ei, nici măcar ezoterici, ci însingurați, descurajați de lipsa de interes general, soră cu ignoranța demolatoare, devenind, poate, unii, puțini, pentru alții, mai mulți, VIP-uri, ceea ce poate avea, în timp, efectul unei implozii din care cu greu vor putea fi scoase cioburile care vor recompune adevăratul VIP. Nu de puține ori am asistat la astfel de întâlniri, la început cu impact la public, apoi din ce în ce mai închise, în care mizele erau ori unele teme incitante dezvoltate de un număr de participanți pentru urechile altor participanți, ori premii sau tîmieri reciproce. Astfel de întâlniri s-au înmulțit și nu au, în general, menirea să facă mai cunoscut scriitorul, ci, mai curînd, să se cunoască între ei scriitorii, să-și facă schimburi de cărți și să se mire că impactul cu receptorul este unul aproape nul. Sau să se întrebe de ce.

Faptul că USR încearcă să impună și să susțină scriitorii în fața cititorilor, nu numai în săli intime din București, ci și în toată țara, în biblioteci, în școli, în universități, la orașe și sate, ca să folosesc o sintagmă bine cunoscută, nu poate fi decît de bun augur. Dar așa cum am mai spus, acest lucru se petrece deja de multă vreme. Personal organizez, la Botoșani, unde îmi fac zilele praf, în ianuarie și iunie, întâlniri cu publicul interesat de poezie, miza fiind, ce-i drept,

Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu” sau Concursul Național de Poezie „Poni Luceafărul...”, întâlniri la care sala teatrului este plină. Și pot să spun că mulți au aflat numai așa ca au existat sau există în România poeți ca Gellu Naum, Cezar Baltag, Petre Stoica, Ileana Mălăncioiu, Mircea Ivănescu, Angela Marinescu, Ilie Constantin sau Șerban Foartă. Iar cînd am organizat în toamna lui 2004 primul Congres Național de Poezie, la recitalul celor peste 50 de poeți participanți au participat peste 450 de botoșăneni. Impactul a fost unul de efect, unele nume de poeți fiind abia atunci făcute cunoscute pentru cei mai mulți dintre cei ce au ascultat aproape patru ore poezie. De asemenea, de șaptesprezece ani organizez în luna februarie a fiecărui an „șezătorile iermei”, în satele din județ, la care participa scriitorii nu numai din Botoșani, ci și din țara, cu impact, de cele mai multe ori, bun, dar de moment. O alta acțiune, cum ar fi „Scriitori pe meleaguri natale”, de asemenea, are menirea să realizeze întâlniri cu scriitorii, pentru a-i face cunoscuți. Sub acest aspect și la acest nivel acțiunea „Să ne cunoaștem scriitorii” funcționează de ani buni în această parte de țară, loc, însă, unde nu dispar tirajele cărților din librării sau, la un sondaj întîmplător, să descoperim că numărul scriitorilor cunoscuți nu este cel scontat, iar numele acestora să fie tot ale scriitorilor care locuiesc parca după sticla televizorului.

Perceperea scriitorului de către un astfel de public ar putea fi și în zilele noastre ca acum mulți ani în urmă, cînd la una din întîlnirile scriitorilor cu cititorii, ajunși în fața caminului cultural, un puști, vînzându-ne coborînd din mașina, i-a strigat pe colegii lui ce păreau mult mai interesați de derdelușul din spatele clădirii, „Gheo, Mihai, Vasile, haida, bre, c-o venit nebunii de la Botoșani!”. Dar se pare că nici aici „nebunii” nu mai suntem, ci niște locuri comune, vagi în nuanța dată de proprietatea cuvîntului „scriitor”, nicidecum VIP-uri. Dar nu noi, scriitorii, trebuie să fim VIP-uri, ci cărțile noastre. Și cred că asta ar putea fi scopul principal al inițiativei USR. Altfel anatema aruncată în ultima vreme peste scriitorul român nu va putea fi înlăturată cu acțiuni de genul „Zece pentru România” sau clasamente în care cei ce le organizează ies, desigur, în top-ten.

Gellu DORIAN

O nouă Filială a Uniunii Scriitorilor

În ziua de 17 noiembrie a.c. a avut loc la Alba Iulia constituirea Filialei Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România. În cadrul unei festivități a fost inaugurat sediul noii Filiale a USR după care scriitorii prezenți s-au întrunit în ședința de alegere a Comitetului Interimar de conducere a Filialei. Au fost aleși în Comitet, prin consens, Aurel Pantea, Mariana Pîndaru, Gligor Hașa, Ion Mărgineanu, Mircea Stăncel, Cornel Nistea, Radu Igna. Președinte interimar al Filialei Alba-Hunedoara a fost ales poetul Aurel Pantea. La evenimentul cultural de la Alba Iulia au participat, din partea autorităților locale, Cosmin Covaciu, prefectul județului Alba, Ion Dumitrel, președintele Consiliului județean, I.P.S. Andrei, arhiepiscop de Alba Iulia. Conducerea Uniunii Scriitorilor a fost reprezentată de Gabriel Chifu, secretar al USR, Gabriel Dimisianu, membru al Comitetului Director, Alexandru Istrate, director general al USR.

Premiile Asociației Scriitorilor din București

În ziua de 16 noiembrie 2006, Juriul compus din Eugen Simion, Alexandru Condeescu, Dan Cristea, Tudorel Urian și Radu Voinescu a decis să acorde **Premiile Asociației Scriitorilor din București** pentru cărțile apărute în anul 2005 următorilor autori:

POEZIE: Cornelia Maria Savu – **Roman cu sertare**, Ed. Vinea

TEATRU: Lucia Verona – **Călătoria și Shakespeare**, Ed. Palimpsest

PROZA: Ioan Lăcusta – **După vânzare**, Ed. Curtea Veche

CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ: Barbu Cioculescu – **De la Mateiu citire...**, Ed. Bibliotheca;

TRADUCERI DIN LITERATURA UNIVERSALĂ: Andrei Ionescu – **Poezii de Jorge Luis Borges**, Ed. Polirom

LITERATURĂ PENTRU COPII ȘI TINERET: Florica Bud – **Bărbatul care mi-a ucis sufletul într-o joi**, Ed. Dacia

DEBUT: Andra Rotaru – **Într-un pat sub cearceaful alb**, Ed. Vinea, poezie; Tudor Lavric – **Draculand** – roman, Ed. Dominor

De asemenea, A.S.B. a acordat un PREMIU SPECIAL pentru cunoașterea literaturii Române în Asia scriitorului vietnamez Pham Viet Dao. Premiul a fost înmînat d-lui Le Manh Hung, Ambasadorul R.S. Vietnam în România.

Decernarea a avut loc la Primăria Sectorului 2, marți 21 noiembrie.

Sponsorii ediției: Niro Group, Romexterra Bank, Săptămîna financiară și editurile Leda și Editura Nouă. Partener media: Liternet.

Evenimentul a fost organizat A.S.B. și de Primăria Sectorului 2. Au fost prezenți Neculai Onțanu, primarul sectorului 2, Gabriel Chifu, secretar al USR și Horia Gârbea, președinte al ASB.

Securiștii și activiștii cunosc mai bine decât oricine deta- scabroase ale muncii prestate pentru menținerea la putere a unui regim inuman și criminal, din prima până în ultima secunda a existenței sale.

actualitatea

Mircea Mihaies

CONTRAFORT

Parastasul istericilor

A

propriata încheiere a raportului Comisiei pentru analiza dictaturii comuniste în România agită spiritele. Din câte-mi dau seama, există câteva categorii de inși pentru care ducerea la bun sfârșit a proiectului înseamnă nu doar un eșec personal, ci și o amenințare. Navigând în apele tulburi ale tranziției ca într-un lichid amniotic, astfel de personaje urăsc mai mult ca orice ideea de limpezime și curățenie. Ei sunt adepții sloganului

„Cu cât mai rău, cu atât mai bine“. Nevrozați, incapabili să funcționeze într-o lume bazată pe judecăți ferme și acțiuni limpezi, aceștia-și imagină că starea de indeterminare, bălăceala voios-nevrotică le va asigura în eternitate statutul de protejați și profitori ai sistemului.

Există, mai întâi, categoria scepticilor de serviciu. Pentru ei, în România nu se poate face nimic. Orice inițiativă e sortită eșecului. Ei sunt autorii axiomei potrivit căreia atunci când vrei să îngropi o problemă numești o comise și aștepti ca ea să o lichideze definitiv. Ei bine, Comisia Tismăneanu a dovedit că boala nu e incurabilă. Și că atunci când voința, competența și inteligența își dau mâna, lucrurile pot funcționa normal. E drept că Vladimir Tismăneanu vine cu o vastă experiență de organizator și în deliberările comisiei n-au existat faimoasele bălbăieli alternate cu nu mai puțin faimoasele opinteli dâmbovițene. Lucrând după un plan perfect articulat, membrii comisiei și experții au dovedit că până și într-o țară etem-haotică se pot produce discursuri de limpezimea cristalului.

Fie că natura lor adâncă le dictează un astfel de comportament, fie că au o agendă secretă, „scepticii“ nu-și ascund disprețul față de orice întreprindere de oarecare anvergură: „Degeaba vă zbateți! Nu iese nimic din eforturile voastre. Vă pierdeți timpul. Pe cine interesează concluziile voastre?“. După ei, ar trebui să ne resemnăm cu blestemul veșnicului „nenoroc românesc“ și, cu capul plecat, să acceptăm zoaiele tumate în cap și de istorie, și de vremelnicii ei administratori. Energici când e să te pună la punct, devin flasci ca fularul dacă-i întrebi ce competențe au în domeniul pe care-l supervizează cu straniu amestec de aplomb și dezgust.

A doua categorie o constituie cei care se consideră senatori de drept ai tuturor comitetelor și comițiilor. E vorba de etemii „engioști“, „activiști civici“, „intellectuali critici“ și alți politicieni rescapați, care s-au obișnuit să prețaluiască, precum la magazia de mărfuri, orice idee scoasă pe piața publică. Deși singura lor contribuție la instaurarea democrației în România au fost niște parastase de toată frumusețea, continuă să beneficieze de-un fel de imunitate cu țepi: o agresivitate surdă, hrănită din energia, pe cât de tumultuoasă, pe atât de sterilă, a unor ego-uri supertrofiate. Pentru această categorie, orice inițiativă ce nu are ștampila controlului de calitate al „grupului“ înseamnă descalificarea instantanee și împingerea subiectului cât mai la marginea discuțiilor publice.

În a treia categorie intră nostalgicii sistemului comunist. Chiar dacă unele din aceste personaje – aflate în Occident – au câștigat și câștigă o pâine bună pe seama studierii (deloc critice) a bolșevismului, ei și-au dat seama că un document precum cel elaborat de Comisia Tismăneanu e o piatră tombală căzută peste

pleașca istorică pe care-o mulg de ani buni și pe care ar fi muls-o și în continuare, păstrând acea marjă ambiguă în care simpatia se îngemănează cu o pseudo-severitate: un dozaj ultra-fin, exact cât să asigure perpetuarea burselor de studiu și a catedrelor universitare. Veți găsi reprezentanți iluștri ai acestei încrângături între susținătorii demersurilor iresponsabile ale lui Liviu Turcu. Dacă există o metodă de a compromite dezvăluirile privind trecutul criminal al unor personaje publice, aceasta e: să acuzi fără a fi capabil să aduci fie și cea mai mică dovadă în sprijinul spuselor tale. Cum s-a ajuns la situația incredibilă ca un securist să domine agenda luptei anti-Securitate, doar spălății pe creier din categoria invocată mai sus pot spune. Va trece vremea și Liviu Turcu nu va putea dovedi nimic. În schimb, orice dezvăluire reală va fi privită cu neîncredere: odată ars cu intoxicările securiste, suflă până și în cheseaua cu șerbet de coacăze.

Nu trebuie uitați nici perdanții tranziției. Adică acele voci care, înainte de 1989, aveau o anumită consistență intelectuală și morală, dar care n-au avut puterea de a se reinventa în condițiile unei societăți mai dinamice. O varietate a nostalgicilor, ei sunt dușmani încă mai înverșunați, pentru că se știu, într-un fel sau altul, beneficiari ai aceluși sistem, în care erau tratați cu deferență și răsplățiți pe măsură. Unii au fost, probabil, și colaboratori ai Securității – în acele forme definite de ei drept „benefice“, cu iz de „patriotism“: ciripituri gingașe despre întâlnirile cu străinii, dulci informări despre ce gândeau occidentalii etc., etc.

Despre securiști și activiști aproape că nu mai e nevoie să spun „ce-i mână în luptă“. Ei reacționează din teama transunerii actului de denunțare a comunismului în formule juridice punitive. Dar dacă un parlament dornic să facă, în fine, curățenie în țară va decide că toți cei plătiți ca activiști ai PCR își pierd pensiile umflate? Dar dacă securiștii vor fi plasați în categoria celor care-au comis crime împotriva umanității (crime imprescriptibile) și, cu dosarele pe masă, vor fi trimiși pe urmele celor pe care i-au băgat în pușcărie? Nenumăratele dezvăluiri, șopârle și atacuri din publicații despre care se știe că lucrează cu informații furnizate de securiști și cu argumente ce exonerează poliția politică a lui Ceaușescu de orice răspundere arată câtă îngrijorare a stârnit raportul Comisiei.

Pe bună dreptate: securiștii și activiștii cunosc mai bine decât oricine detaliile scabroase ale muncii prestate pentru menținerea la putere a unui regim inuman și criminal, din prima până în ultima secundă a existenței sale. Ei știu în ce fel pot fi întrebuițate contra lor dosarele crimelor comise împotriva oamenilor nevinovați. Ei știu cu câtă sălbăticie au violat conștiințe și au pervertit minti. „Patriotismul“ lor era un derivat al luptei de clasă și al unui naționalism primitiv, extrem de benefic, însă, pentru ei și familiile lor. Agitând măciuca pericolului revizionist maghiar și a imperialismului sovietic, beneficiau de carte-blancă-ul apărătorului națiunii. Ca securist anonim, te mulțumeai cu un apartament mai bun decât cel al blocului. Dar ca erou al neamului, trebuia să trăiești, musai, la vilă și să ai salariu de șapte ori mai mare decât românul statistic, adică fraierul pe spinarea cărui se făceau toate aceste jocuri.

În fine, corul denigratorilor a fost puternic întărit de dușmanii personali ai lui Vladimir Tismăneanu. Lista lor e lungă și motivațiile variate – de la gelozia profesională, la resentimentul ex-căpeteniilor comuniste și-a vârstarelor acestora, care au resimțit activitatea civică a lui Vladimir Tismăneanu drept o trădare a „intereselor de clasă“. Nu în ultimul rând, invectivele antisemiților și neo-legionarilor au colorat funebru, prin vehemență, lipsă de rațiune și ură viscerală un tablou oricum deja mult prea murdar

pentru o cauza atât de nobilă.

În ciuda tuturor acestor piedici, documentul so- de președintele Băsescu a fost încheiat. De-acu este parte a istoriei. Iar istoria trebuie să-și urmeze cursul. ■

CLUBUL PROMETHEVS

24.11.2006	VINERI	21:30 Concertele KISS LIVE ADRIAN BERINDE
25.11.2006	SAMBATA	21:30 STAND - UP COMED live on stage trupa DEKO STAND - UP MUSIC NIGHT
26.11.2006	DUMINICA	21:00 LIVE NIGHT JAZZ A NIGHT OF BALLADS & BLUES MIRCEA TIBERIAN QUARTET
27.11.2006	LUNI	INCHIS
28.11.2006	MARTI	Te asteptam la cafeneaua literara Primești o carte cadou. STAND-UP MUSIC NIGHT
29.11.2006	MERCURI	Te asteptam la cafeneaua literara Primești o carte cadou. STAND-UP MUSIC NIGHT
30.11.2006	JOI	19:00 Seara de TEATRU SALONUL 6 - dupa A. Cehov regia Adrian Berinde cu: Oana Radu, Dorin Andone, Daniel Toma Toma Cusin, vioara Eugenia Leau si copilul Laura Ionescu

Zilnic de la ora 11:00, in Piata Natiunilor Unite
-intrarea libera-
informatii si rezervari la
tel. 33.666.38, 33.666.78 si 0723.134.566

✓ Valsul, călătoriile exotice, pasiunea, buchetele de flori, vorbele curtenitoare devin amintiri din altă lume. Prezentul este alcătuit doar din borcane cu murături, rufe de spălat, vopsea de păr menită să ascundă tot mai multele fire albe, disconfort fizic.

Tudorel Urian

LECTURI LA ZI

are de necrezut, dar au trecut deja șaptesprezece ani de la căderea regimului comunist, iar copiii născuți în preajma revoluției se pregătesc de majorat. M-am întrebat, tot mai des în ultima vreme, ce ar putea înțelege această generație născută în democrație (în regulă, nu e chiar o democrație, dar nici cu „visul de aur al omenirii“ nu mai seamănă) din puzderia de testimonii privind ultimii ani ai regimului comunist, devenită în ultimii ani aproape o modă literară. Scriitori mai fragezi sau mai

ți își rememorează cu voioșie – *Ad usum Delphini* noția primirii cravatei roșii, campaniile de colectare iclelor și borcanelor, țigările fumate în toaleta de ceu sau frumoasele idile începute în tabloul bucolic racficii agricole. Un amestec straniu de frenezie absurd, de umor și întunecime, de bășcălie și ză, în care – chiar și nouă, cei care am prins aici – ne este tot mai greu să ne situăm, să înțelegem ce existențe pe care am dus-o vreme de 10-20-30-le ani. Ne vin în minte întâmplări disperate, comice oribile, frânturi de sentimente, chipuri aproape te, dar lipsește elementul de legătură, cel care să re coerență gândirii noastre de acum mai bine de tă decenii și să ne facă să înțelegem liniștea stră cotidiană din epocă, acceptarea fără vreo tentație problematizare a absurdului dens în care viețuim. O pagină bună de literatură poate face uneori pentru oașterea specificului unei epoci mai mult decât diile savante de istorie. S-a spus că piesele lui Ikespeare sunt cea mai bună cale de cunoaștere a bificului Angliei elisabetane, iar la noi, comediile chițele lui I.L. Caragiale oferă panorama exactă a iei românești din preajma anului 1900. Puse cap la , informațiile din operele lui Caragiale sunt în măsură xplice mecanismele vieții politice românești, esența țiilor sociale, modalitățile de petrecere a timpului er, gradul de cultură, tipul de umor practic și, i presus de toate, profilul psihologic al diverselor egorii sociale în pragul intrării într-un nou secol. zuiți în contextul timpului lor prezent toți acești neni care populează scrisul lui Caragiale, oferă colo de amuzament, șansa de a intui arhitectura ială și specificul relațiilor umane din epocă. Ceea a spus însă mai puțin este faptul că piesele de teatru chițele lui Caragiale se ocupă aproape exclusiv de ța bărbatului român în preajma anului 1900. Femeile pă un loc cu totul secundar în scrisul lui Caragiale hiar prezențele cele mai vizibile (Zoe Trahanache, ța Baston, Veta, coana Efimița etc.) au doar rolul ii revelator menit să scoată în evidență fațetele i mult sau mai puțin discrete ale bărbatilor din jurul Niciodată atenția autorului nu este focalizată exclusiv ersonalitatea și faptele femeilor. Personajele puternice, gurile cu drept de acțiune din scrisul lui Caragiale, it bărbatii, fapt în măsură să spună ceva și despre ul secundar al femeii în societatea românească de la rșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al t-lea.

Schițele Adrianei Bittel din volumul *Cum încărunește o blondă. Povestiri din secolul trecut* (o antologie orinzând texte publicate în cărțile de povestiri *Somnul ă naștere* și *Iulia în iulie*) au, *mutatis mutandi*, pentru mânia deceniului nouă al secolului trecut, rolul pe e l-au avut schițele lui Caragiale pentru România

literatură

Furstele lui Mitică

de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Adriana Bittel realizează o cronică vie a anilor '80 din care nu lipsesc „simțul enorm și văzul monstruos“ ale lui Caragiale, dar nici un anumit lirism ori rețetele literare ale de acum celebrei generații '80. Și pentru ca replica la Caragiale să fie rotundă, scrisul Adrianei Bittel gravitează în jurul femeii. Lumea este văzută prin ochii ei, femeia devine etalonul și revelatorul vieții românești din anii de sfârșit ai regimului comunist. Cu visele strivite sub lespede a unor mariaje tot mai lipsite de poezie, mereu sub povara plaselor pline, hăituite de mofturile culinare ale soților și copiilor, suferind prin spitale sau în propriul cămin din cauza lipsei de afectivitate, cu nopțile de dragoste transformate în plicticoase obligații conjugale, femeile Adrianei Bittel au puterea să se contemple cu autoironie să își râdă de ele însele și de societatea în care trăiesc și chiar să încerce să își schimbe destinul, atunci când acest lucru mai este încă posibil.

Toată literatura Adrianei Bittel se află la limita dintre răs și plâns. Cea mai mică deviere într-o parte sau alta ar putea transforma textele sale în melodrame greu de suportat sau în comicăreli lipsite de substanță, din categoria scheciurilor care făceau deliciile programelor tv de revelion, în urmă cu câțiva ani. Autoarea își păstrează însă în permanentă capul pe umeri, are mereu la îndemână doza de ironie aptă să lumineze melodrama, dar și trusa de sentimente și sensibilitate cu ajutorul căreia comedia dobândește o cu totul altă statură.

Nimic nu se compară ca dramă cu îmbătrânirea unei femei. Exuberanța se stinge, frumusețea se fanează, dorința din ochii celui de lângă ea dispare, cochetăria specifică genului capătă nuanțe penibile, totul se transformă într-o cenușie luptă pentru supraviețuire. Valsul, călătoriile exotice, pasiunea, buchetele de flori, vorbele curtenitoare devin amintiri din altă lume. Prezentul este alcătuit doar din borcane cu murături, rufe de spălat, vopsea de păr menită să ascundă tot mai multele fire albe, disconfort fizic. Chiar dacă în public semnele admirației mai apar ici-colo, acasă orice comportament care sugerează tinerețea este taxat ironic de cei din jur: „...pentru colegii de cancelarie, care o vedeau aranjată și parfumată, era încă o femeie atrăgătoare, cu o siluetă acceptabilă (centura elastică, lepădată cu un oftat de ușurare de îndată ce intra în casă) și o carnație remarcabilă. «Ieri în autobuz cineva mi-a zis domnișoară», «elevii de la seral nu-și luau ochii de la picioarele mele» – biata Eugenia se crampona de tinerețe, se alinta și se piscea își azvârlea picioarele peste brațul fotoliului și nu reușea să fie decât caraghioasă –, «hai, mami, nu te mai prosti», îi spunea jenat băiatul cel mare, aproape un bărbat (avea o prietenă de vârsta lui care-l vizita în lipsa părinților)“. Adriana Bittel își privește personajele dintr-o dublă perspectivă: din interior (ca femeie, se pune în pielea lor, înțelege modul lor de a gândi și de a se raporta la lume), dar și din exterior, prin ochii celorlalți. Imaginea oferită de cele două perspective diferă semnificativ. De aici comicul situației care, de cele mai multe ori, nu este decât o altă față a tragicului. Salvarea unor astfel de personaje vine din refugiarea într-un trecut mai degrabă îndepărtat, în care oamenii se ghidau după alt sistem de valori, manierele erau altele. Câte un bătrân întâlnește la o coadă sau în sala de așteptare a vreunui doctor îi permite personajului feminin alunecarea borgesiană în fascinante lumi trecute, încărcate de farmec și mister.

Femeile Adrianei Bittel sunt niște ființe sensibile, cultivate, rafinate, ale căror vise sunt pe cale să se destrame. Viața este fundamental prozaică. Iată adevărul la care ajunge aproape fiecare personaj, chiar dacă majoritatea au încă puterea să observe frumusețea în lucrurile înconjurătoare. Deseori, printre scene grotești, între două observații sarcastice ale autoarei apar mici

Adriana Bittel, *Cum încărunește o blondă. Povestiri din secolul trecut*, Editura Compania, 2006, 262, pag.

oaze de poezie, bijuterii stilistice capabile să pună în evidență indiscutabilul talent literar al Adrianei Bittel: „Am umblat fără noimă pe străzile vechi. Soarele expia pe fațade ocru, cenușii, gălbui, se filtra prin frunzele înroșite ale iederei ca prin palme bătrâne, cu sânge subțiat, și alina trandafirii arși de bruma din mici grădini deșirate între ziduri. Țipete de ciori rotite pe cerul sidefiu, încă în lumină paradisiacă, în timp ce jos, sub coroanele pomilor cu rădăcini în asfalt, se îndesă umbra și o undă de descompunere flutura în răcoarea lui octombrie“.

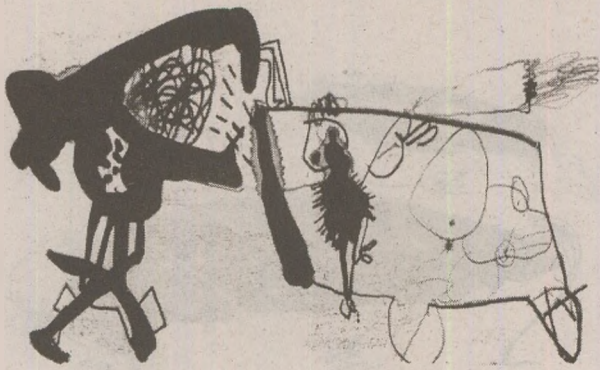
Se simte în proza Adrianei Bittel ceva din aerul literaturii desantiste: abordarea ironica, preocuparea pentru aspectele insignifiante ale vieții, redarea existențelor terne, vulnerabile, ridicole, lipsite de glorie, coborârea literaturii în banalul cotidian, tentația intertextualității. Rafinamentul scriiturii și prim planul oferit personajelor feminine fac însă ca vocea sa epică să fie inconfundabilă, perfect individualizată la nivelul generației și chiar în cadrul mai larg al literaturii române. *Cum încărunește o blondă. Povestiri din secolul trecut* este o excelentă frescă a anilor de sfârșit ai comunismului românesc (combinație de Stalin și Caragiale, cum bine s-a spus) realizată prin prisma destinului unor femei. O replică postmodernă la *Momentele* și schițele lui Caragiale în care lumea nu mai este văzută prin ochii lui Mitică și ai amicilor săi de cafeenea, ci prin cei ai unor la fel de memorabile purtătoare de fuste. ■

Relansarea revistei „Viața Românească”

Noua echipă de conducere a lunarului Uniunii Scriitorilor, „Viața Românească”, își propune să relanseze această revistă centenară.

Primul pas e făcut în nr. 10 / 2006, care va apărea în curând. Din sumar: o anchetă despre corectitudinea politică în cultură; un grupaj dedicat filozofului Mihai Șora, care a împlinit recent 90 de ani; un articol de Dan Cristea despre Mircea Ivănescu; un text inedit de Mircea Vulcănescu; fragmente din *Jurnalul* lui Livius Ciocârlie, dar și alte eseuri, cronici literare, comentarii critice, poeme, pagini de proză. Cei care încearcă să reinvie centenara revistă sunt: Nicolae Prelipceanu, redactor-șef, Marian Drăghici, secretar general de redacție. Din redacția revistei mai fac parte: Liviu Ioan Stoiciu, Petre Got, Mircea Cârstea, Adriana Frățila.

Prolificul autor a irupt, cu ani în urmă, de parcă și pregătit din vreme această explozie și de atunci, c se zice în atletism, a păstrat un tempo susținut.

l i t e r a t u r ă

Hermes și istoria literaturii

Florin Faifer, *Filtru*, Editura Cronica, Iași, 2005, 200 p.

În *Filtru*, Florin Faifer continuă să ridice Monumentul Scriitorului Necunoscut, la care lucrează de-o viață de om (așa cum a fost). Florin Faifer e un Hermes al istoriei literaturii, călătorește pe acolo cu mintea, cu duhul, cu inchipuirea: nu mai are ce învăța, știe tot și încă ceva în plus, își croiește drumuri doar ale sale, după cum îi dă „ghies“ inima, descoperă în acea lume vile luxoase, peisaje mirifice, yachturi superbe, dar și hîrtoape și răcătănii: *serpuieste*, cum spune, bazîndu-se pe o solidă stăpînire a informației istorico-literare, dar și pe un strălucitor condei de povestitor. La rigoare, se pot identifica *structuri narative* în textele istoricului și criticului literar; cei doi tineri critici care îi recomandă cartea, în calde și pertinente prezentări pe coperta a patra, vorbesc, pe bună dreptate, despre „filigranul prețios al frazei“ (Bogdan Crețu), ori despre un „exceptional talent portretistic“ și „înclinația irepresibilă pentru evocare: autorul pune în scenă un spectacol fascinant, în care criticul devine actor și intră în dialog nu doar cu personajele operelor interpretate, ci și cu sine“ (Antonio Patraș). În adevăr, ocupîndu-se, de pildă, de memorialiști, Florin Faifer este el însuși un memorialist: el evocă acum, cunoaște prea bine faptele și, de aceea, le îmbracă în faldurile povestirii: Ion Ghica, Iorga, dramaturgi interbelici (Victor Eftimiu, a cărui imensă operă e contabilizată nu fără maliție, Victor Ion Popa, Cella Serghi, M. Sebastian, Al. Kirișescu sînt profiluri de dramaturgi dintr-o posibilă și probabilă istorie a dramaturgiei noastre), Paul Celan („văzut“ prin lentila memorialisticii lui Petre Solomon) reprezintă țintele evocării povestitorului: iată o pagină și semnificativă, și prețioasă: „București, primii ani de război. În «orașul lui Matei Caragiale», care, în pofida atîtor încercări, nu-și irosise farmecul, nici exuberanța, poposește un tinăr cu privirea tristă, ale cărui tăceri par să ascundă o experiență traumatizantă. Venit din Bucovina, Paul Antschel își pierduse în lagărele naziste amîndoi părinții și discreția lui asupra dramei ce l-a marcat adînc mărturisește un suflet bîntuit de fantasmе. Este aici un cifru pe care îl vom identifica în obscuritatea tensionată pînă la paroximă a poeziei dezrădăcinatului Paul Celan. Deznădejde amestecată cu revoltă, un fior subbru convulsivînd gesticulația aparent enigmatică. Deocamdată, fragilul cernăuțean se deprinde cu ritmurile vioaie ale «micului Paris». Verdeța parcurilor încîntă ochiul, frumusețea fetelor îl înviează chiar și pe trecătorul apăsător de melancolie. Totul îmbie la neastîmpăr și delectabilă aventură. Și iată-l pe introspectul Paul lecuindu-se, parcă, de amărăciune și intrînd în atmosfera

care s-ar părea că îi prieste. Peste țară, sîntem în 1945-1947, încă nu coborise înghețul. Teatre, librării și anticariate, reviste și cenacluri literare nu dau semne de asfixie. Dimpotrivă. Pulsează, în Capitală mai ales, o viață intensă, în care elanul e pe măsura multor iluzii. Vladimir Colin vorbea chiar, într-o scrisoare, de «certitudini»! Sigur, într-un oraș unde abia li se interzisese negustorilor vinzarea icrelor negre, puteai să spui că, sub aspectul condițiilor de trai, nu există grave motive de dezolare. Iar pentru unii iluzia comunistă, chiar nu departe de gulagul tătucăi, se dovedea plină de făgăduieli. Junele Paul cîntă, cu entuziasmul vîrstei, cîntece revoluționare. Acum și mai tîrziu el privește cu încredere spre Soare-răsare. Va pleca în curînd spre Viena, însă nu-și va renega opțiunile («Mon espoir est à l'Est») atunci cînd își va deschide inima mihnită («mon vieux coeur de comuniste») în scrisorile trimise unor prieteni: e un *alt* – și cit de *adevărat*, însă – Paul Celan decît cel din dicționare și istorii literare: e altul și adevărat, pentru că (*re*)creat într-un pact narativ al verosimilității, pe care îl semnează, de la prima pagină, povestitorul-critic-istoric literar.

Printre contemporani, Florin Faifer călătorește divers și cu prudență; nu scrie cronici de întîmpinare, ci note ale unor călătorii pe un yacht de lux (în compania lui Al. Paleologu, Nina Cassian, Șerban Foartă, Paul Miron, Ion Omescu, Tudor Popescu, Val Gheorghiu, Valeriu Stancu), într-un automobil cu aer condiționat (lingă Costin Merișca, Vașile Iancu, Nicolae Turtureanu, Grigore Ilisei, Constantin Coroiu), dar și în căruța unui harabagiu de-al lui Creangă, gata-gata să-și piardă roțile prin hîrtoape (autorul se zdruncină, la drum, vreme de doi ani, între 1991 și 1993, alături de „personajele“ cunoscute în calitate de secretar literar al Teatrului Național „V. Alecsandri“ din Iași: lucid, cu o ironie adesea demolatoare, le zice bine Bibicu' din căruța harabagiului). În yachtul de lux, Florin Faifer nu se lasă furat de peisaj și nici de excelența companiei; atent la definiții („O victimă a unui regim opresiv, pe care l-a slujit cu zel. Cam asta ar fi imaginea pe care Nina Cassian, în amintirile ei, o produce. O tînără ilegalistă care crede cu îndărătnicie, cu un fanatism mergînd pînă la orbire, în «idealul comunist»), își păstrează intact spiritul critic care vine, ca de obicei în cărțile sale, cu spuma umorului și a ironiei fine: „Remarcabilă, în scrisul lui Tudor Popescu, este productivitatea. Prolificul autor a irupt, cu ani în urmă, de parcă și-ar fi pregătit din vreme această explozie și de atunci, cum se zice în atletism, a păstrat un tempo susținut. Atît de susținut, încît a început să alerge cot la cot cu facilitatea, vădită în șirul de apropouri – cit jucăuș-transparente, cit echivoc-alegorice – azvîrlite către un prezent mîi mult decît imperfect. Verva spornică și densitatea viabilă merg și nu merg mîna în mîna“. Un singur călător pe acest vas îl emoționează: Ion Omescu, citit/evocat printr-un filtru pe unde curge un secret fluid liric, al admirației și prieteniei (semnul lor sigur e preluarea unui titlu al poetului pentru propria carte de călătorii în istoria literaturii: *Filtru* era o carte de poeme, din 1968, a lui Ion Omescu). Arta portretului, narativitatea, artificialul stilistic, știința de a

face atractive subiecte considerate, indeobște, a alunecoase, fără aderență la comentator (dără-mi fratele cititor!) – acestea sînt cîteva dintre atributele cărți care se citește ca un roman: repede, cu fol cu încintare.

Figurinele lui Florin Faifer nu duc lipsă de def și de „formulări pregnante“; ba chiar e o avală surplus, supraproducție, producție pe stoc, pe alese nu inflație: un P.I.B. foarte bun în literatura noastră cu el sîntem în „zona euro“ și, firește, în U.E. Iar Florin Faifer produce pe mai departe asemenea bunuri culturale cu o mare valoare de schimb pe piața românească: bunurilor simbolice pentru că, iată, de la apariția cărții sale – *Semnele lui Hermes* (1993), *Cordonul argint* (1997), *Efectul de prisma* (1998), *Faldul Mnemosynei* (1999), *Pluta de naufragiu* (2002) și *I* –, în rubrici de reviste continuă ridicarea Monumentului Scriitorului Necunoscut în trei schimburi, fără vacanțe sîrbători, week-end, călătorii „cu pașaport“: e dintre baronii locali ai istoriei noastre literare, cu afecțiuni importante „la centru“.

Ioan HOLTEA

Editura AULA

Colecția „CANON

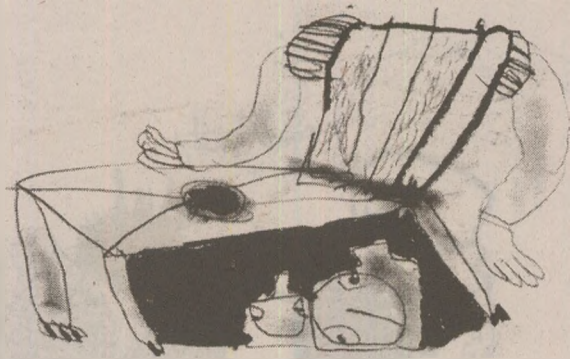
George Coșbuc de Andrei Bodiu	79.000 (7,9)
Titu Maiorescu de Cornel Moraru	79.000 (7,9)
Ioan Slavici de Cornel Ungureanu	79.000 (7,9)
Octavian Goga de Cornel Ungureanu	79.000 (7,9)
Liviu Rebreanu de Ion Simuț	79.000 (7,9)
Lucian Blaga de Cornel Moraru	79.000 (7,9)
Ion Barbu de Andrei Bodiu	79.000 (7,9)
Urmuz de Adrian Lăcătuș	79.000 (7,9)
Ștefan Agopian de Ruxandra Ivănescu	79.000 (7,9)
Ion Alexandru de Ion Bălu	79.000 (7,9)
Ștefan Bănulescu de Monica Spiridon	79.000 (7,9)
Ana Blandiana de Iulian Boldea	79.000 (7,9)
Nicolae Breban de Liviu Malița	79.000 (7,9)
Emil Brumaru de Rodica Ilie	79.000 (7,9)
Augustin Buzura de Ion Simuț	79.000 (7,9)
Matei Călinescu de Ștefan Borbely	79.000 (7,9)
Mircea Cărtărescu de Andrei Bodiu	79.000 (7,9)
Gheorghe Crăciun de Mihaela Ursa	79.000 (7,9)
Leonid Dimov de T. Ștef și V. Mureșan	79.000 (7,9)
Ioan Groșan de Nicoleta Cliveț	79.000 (7,9)
Alexandru Ivasiuc de Sanda Cordoș	79.000 (7,9)
Mircea Ivănescu de Al. Cistelecian	79.000 (7,9)
Nicolae Manolescu de Mihai Vakulovski	79.000 (7,9)
Adrian Marino de Constantin M. Popa	79.000 (7,9)
Virgil Mazilescu de Ion Buzera	79.000 (7,9)
Gellu Naum de Vasile Spiridon	79.000 (7,9)
Fănuș Neagu de Andrei Grigor	79.000 (7,9)
Mircea Nedelciu de Al. Th. Ionescu	79.000 (7,9)
Constantin Noica de Cornel Moraru	79.000 (7,9)
Cristian Popescu de Horea Poenar	79.000 (7,9)
Marin Preda de Rodica Zane	79.000 (7,9)
Eugen Simion de Andrei Grigor	79.000 (7,9)
Nichita Stănescu de Vasile Spiridon	79.000 (7,9)
Nicolae Steinhardt de Gheorghe Ardelean	79.000 (7,9)
Sorin Titel de Daniel Vighi	79.000 (7,9)
Mihai Eminescu de Căin Dobrescu	129.000 (12,9)

Cărțile pot fi comandate la:

Tel./Fax: 0268/31.86.47; 32.66.47; www.aula.ro

Editura AULA O.P. 11 C.P. 962 Brașov 500610

l i t e r a t u r ă

Avem trei motive concludente, trei motoare de căutare pe care le folosim alternativ sau gradat de la o pagină la alta. Trei tipuri de cititori în pielea cărora intrăm clandestin.

Abordările ipotetice

Dacă la secțiunea de poezie, concursul de debut al Editurii Cartea Românească a fost câștigat de Livia Roșca (decizie, la rigoare, nu tocmai greu de anticipat și de acceptat), cu totul altfel stau lucrurile în privința prozei. Numele tinerei poete ne era, cel puțin de departe, familiar din reviste *online*, din publicații tipărite sau din băra de creație Prometheus. Ce știm însă despre autorul romanului *Tavanul ipotetic*, Valentin Ursianu? Părut parcă de nicăieri și de nicicând, având în spate o biografie abia schițată, el devine imediat un foarte interesant z contextual. Un fel ciudat de *underground* pe care nu-l nereză și nu-l motivează mai nimic, dar spre care ne înduc aproape toate datele. Născut în 1956, absolvent Facultății de Zootehnie, apoi al Literelor ieșene, în prezent ofoser de română. Atât putem cunoaște. Plus textul manusii.

Text care ne diluează, ne descompune și ne rearanjează esupozițiile. Fiind vorba despre un concurs, nu e cătuși puțin ofensator să ne întrebăm – firesc – prin ce se deșază *Tavanul ipotetic*? Chiar necunoscând contracandajii, ochiul de microbist sau de virtual arbitru al fiecăruia deschide atent. La sfârșitul lecturii, interogația se schimbă trucâtva, se reorientează: de ce ne-am lăsat prinși în vvestea aceasta nebuloasă, cu atâtea personaje fără chip cu atâtea ramificații? O carte care te obligă la onestitatea lnotării și un fir narativ care deziluzionează, exact ca o țara aprinsă dinspre ambele capete, pe care se dovedește iposibil să n-o urmărești.

Cred că avem trei motive concludente, trei motoare de lutare pe care le folosim alternativ sau gradat de la o așină la alta. Trei tipuri de cititori în pielea cărora trâm clandestin. Exclud de la bun început simplista grilă olitica ori parabolică, a identificării cu societatea românească ost-revoluționară, post-industrială, post-modernă ș.a.m.d. u pentru că n-ar fi plauzibilă, ci pentru că nu e eficientă. imic nu ne oprește de la a trage linii de forță dinspre ntext istoric către *Tavanul ipotetic*, dar nici nu ne determină ată frenezia sublinierilor și a notițelor marginale. ltele sunt cauzele-cliseu care ne dirijează, cumva pe desubt, lectura. Didactice sau extrem de ludice, convenționale operative în același timp, ele joacă rolul unor indicii

culturale. Ni le amintim de undeva, prin urmare mergem pe mâna lor.

Cel dintâi vine pe filiera prozei lui Eminescu. "Fost-au vis"? Iată falsul slogan ce ne dirijează parcurgerea cărții din momentul în care vedem cum un personaj cu o prezență abia detectabilă oscilează între o viață periferică, una monahală și una subversivă, extrem de periculoasă. Necunoscutul Vitalie trece rapid – deducem din relatările fragmentare – de la statutul de *guru* al unei comunități de exilați într-un tărâm al nimănu la acela de miză a schimburilor conspirative dintre marile puteri. La fel se întâmplă și cu ceilalți actori ai lumii acesteia nebuloase: George, doamna Vali, Generalul. Întreaga comunitate de nostalgici ai comunismului, refugiată nu știm unde și nici de ce, fără a milita și fără a comunica altfel decât prin relatări de la Top Secret în sus, trece, de fapt, printr-o continuă transformare și automacerare prin simpla repovestire. Fascinante și incredibile, micile narațiuni par să-i deconstruiască înainte de a-i pune pe picioare. Cum poți face cunoștință cu un erou care se volatilizează imediat ce își rostește numele? Și care poate avea o altă înfățișare peste numai zece pagini? Sau, eventual, un alt nume.

Bineînțeles, poți spera în arta adnotărilor. Sau poți, epuizat, să consideri opul în întregime o enormă și complicată proiecție onirică. Pe jumătate – adică îndeajuns – totul poate fi luat sub beneficiu de inventar. Ceea ce se rezumă la întrebarea din *Sărmanul Dionis*, lăsată într-o neimplicată și odihnitoare suspensie.

A doua pistă (tot una canonică) pe gustul cititorilor cerebrali și pasionați de teorie, se strecoară printre numeroasele și fertile voci auctoriale. Aproape imposibil de contabilizat, ele ridică la puterea a treia relativismul *Patului lui Procust*. Omul cu emițător, Mentulatus, Poetul, Actorul, Iocasta, Rățușca aurie, Codobatura și lista continuă. Și tonurile interferează. Un vast exercițiu de paginare, de la rapoarte la pasaje de jurnal, o prestidigitatie în jurul stilului indirect liber, oferind posibilitatea replicii și tăind, pe neașteptate, microfonul: „Se va face seară, se va înfuneca și nu vom putea ieși din incinta combinatului pentru că va veni ordinul să ne continuăm lucrul, ziua națională, prin decret prezidențial, se serbează de acum prin muncă, Președintele s-a săturat de micile incidente prilejuite de această zi. Însoțitoarea noastră ne confirmă, noi aici nu plecăm din combinat când

Valentin Ursianu,
Tavanul ipotetic,
Editura Cartea
Românească,
2006, 288 p.

e ziua națională, chiar dacă nu avem de lucru.“

Nu glumesc când spun că un program de computer sau un C.N.S.A.S. *ad hoc* ar face față cu greu acestor rețele subtile. Poate prea subtile. Fiindcă, deși interesante ca puzzle, ele repetă obsesiv în filigran tehnici pe care, într-o formă sau alta, deja le știm din școală.

Cea de-a treia, mai liberă, însă nedusă până la capăt, mi se pare abordarea enclavei alienate/alienante a refugiaților fără cauză, a nostalgicilor fără program. Deși nu în mod explicit, deasupra acestor personaje cu biografii amputate se află în permanență ceva: un sistem represiv minat de dezinteres, un elicopter plin de turiști îngroziți, un tavan ipotetic. Acțiunile difuze se coagulează, încrederea în fanțosele românești e maximă. Adăugând, abia acum, motivațiile discret politice, se va revela o dramă de intensitatea aceleia din celebrul film al lui Emir Kusturica – *Underground* (1995). De intensitate apropiată, spun, nu și de o elocvență pe măsură. Beciul în care un grup de naivi supraviețuiește defazat în loc să trăiască simultan nu e întrutotul analog captivității sub un tavan ipotetic. După cum diafanul Vitalie nu păstrează prea mult din utopismul unui Blacky.

Acestea ar fi, într-o schiță sumară, căile prin care *Tavanul ipotetic* își seduce în primă instanță, cititorii. Nu știu însă dacă există un episod secund, nici dacă abandonul e construit pe același algoritm și nici dacă e tocmai – din păcate – unilateral.

Cosmin CIOTLOȘ

Comemorare Z. Ornea

Miercuri, 15 noiembrie 2006, la Muzeul Literaturii Române din București, a avut loc comemorarea a cincinci ani de la încetarea din viață a lui **Z. Ornea**, distins critic și istoric literar, editor, personalitate de prim-plan a culturii române postbelice și îndrăgit colaborator al revistei **România literară**.

Marele dispărut a fost evocat de Tiberiu Avramescu, Augustin Buzura, Dan Grigorescu, Ion Ianoși, Alex Ștefănescu, în prezența unui numeros public, format din iubitori de literatură, ziariști, scriitori, reprezentanți ai Federației Comunităților Evreiești din România. Au fost prezenți membrii familiei lui Z. Ornea.

Precizare

Nominalizările la Premiul „Cartea anului”, anunțate să apară în acest număr al **României literare**, vor fi făcute după închiderea Târgului de Carte Gaudeamus. Premiul va fi decernat în ultima decadă a lunii decembrie. (Redacția)

BURSE „New Europe College”

PENTRU ANUL UNIVERSITAR 2007-2008

„New Europe College” anunță concursul anual pentru bursele de cercetare NEC 2007-2008 pentru universitari/cercetători români din domeniile științelor umaniste, sociale și economice.

CONDIȚII DE PARTICIPARE:

- candidatul trebuie să fie înscris la doctorat sau să aibă titlul de doctor;
- se va acorda prioritate candidaților sub 40 ani;
- o foarte bună cunoaștere a cel puțin două din limbile străine de circulație internațională.

Prin profilul său, NEC pune accentul asupra dezbaterilor inter- și trans-disciplinare. Se încurajează proiectele care permit această deschidere, fără a pierde din rigoarea disciplinară.

CONDIȚII ALE BURSEI:

Programul bursierilor presupune prezența

Termenul limită de depunere a dosarului completat este 15 decembrie 2006 (inclusiv).

Relații suplimentare se pot obține la tel. (021) 307 99 10 – între orele 10-17 ale fiecărei zile lucrătoare – sau prin e-mail: asuter@nec.ro

Adresă: New Europe College, str. Plantelor 21, 023971 București

obligatorie în București cel puțin o dată pe săptămână timp de 9 luni. În cea de-a 10-a lună, bursierii vor beneficia de un stagiul de cercetare într-unul din marile centre universitare/de cercetare din străinătate. Valoarea bursei lunare (acordată pe durata a 9 luni) este echivalentul în RON a 550 EURO (neimpozabili), la care se adaugă 2.560 EURO pentru stagiul de cercetare.

MODALITĂȚI DE ÎNSCRIERE ȘI TERMENE PRIVIND CONCURSUL:

Formularul de participare la concurs poate fi obținut de la adresa www.nec.ro sau prin e-mail de la asuter@nec.ro

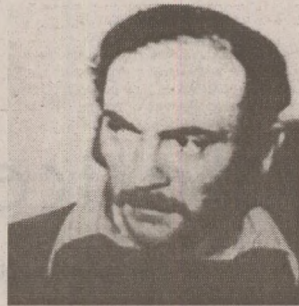
De asemenea, formularul poate fi ridicat de la sediul Colegiului în zilele de luni - vineri, orele 10-17, sau poate fi primit prin poștă (în cazul candidaților din provincie).

literatură

Gheorghe Azap

Viața asta...

Viața asta, mai ales deșartă,
În care unii se consumă-n artă,
Uitându-și, zilnic, rânza la aman,
În timp ce alții, iuți ca hidrargirul,
Cu marafeți își ghițuie chimirul:
Să-i toace-n vreun sejur de pandișpan.

Viața asta-ntreaga: netto, brutto,
Cu tot tacâmul, Doamne, n-am umplut-o;
De fapt, am pus într-însa mai nimic:
Vreo poezică, niscăi sticle goale,
Pesmeți, trascău, iluzii, angarale,
Tranchilizante, ceapă, tiriplic...

Viața asta, -n dor de șugubine,
M-a scărmanat în chip și fel pre mine,
Bușindu-mă adesea-n vreun podmoș,
Însă am fost, la rândul meu, în stare
Să-mi readun tendoanele-n picioare
Și, oțărât, din smârcuri să mă scol.

Viața asta, dreasă-n elegie,
Ursită fost-a silnică și mie,
Chit că să-i fac hatâruri m-am zbatut.
Ci, tam-nisam, oricât mi-ar da de furcă,
Dacă ar fi posibil pot să jur că
M-aș strofoca s-o iau de la-nceput.

Mi a plecat privighetoarea

A plecat privighetoarea, far' de veste, și-am rămas
Paraxin ca nunatak-ul muntelui cel mai cărunt,
Închircindu-mă becnicnic doară-n propriu-mi impas,
Cu al cărui machairodus zi și noapte mă confrunt.

A plecat privighetoarea: sprijin sufletului meu;
Mângâierea-mi burdușită cu ardoare și cu har!
Și-am rămas redus la karma celui mai căznit plebeu:
Scormonindu-mi sihăstria de insomniac bizar.

A plecat privighetoarea, ca un vis fluorescent,
Ocarina mea vrăjită; gingașu-mi sonor breloc!
Și-am rămas captiv în sine-mi ca un veșted penitent,
În caverna nopții albe hărăzit să mă sufoc.

A plecat privighetoarea, panaceul meu de tril!
Și-am rămas, fără de dânsa, mai suspect ca un intrus;
Mai pocit de solitudinii, mai năuc, mai inutil;
Mai cu toance-n plâns de dorul feei care mi s-a dus.

Se balansează lumea pe o osie năucă

Se balansează lumea pe-o osie năucă
Și landul isihiei necât ni se arată,
Părând că ne pândește o bolgie șireată
În care orice frunză de suflet se usucă.

Și, câtă armonie am fost avut al' dată,
Frățește-mpărtaşită cu megieșe stele.
Ci unde-i seminția istoriei acele
Acuma când, din oameni, ne-am preschimbă în gloată!?

Au nu cumva-i patrunsă-ntre noi vreo matracucă:
Anume să ne-mpingă spre faptele mișele?
(Nici Dunarea, de care nu-i modru să ne spele!)

Apune sapiența, vâdindu-se caducă.
Și-am fost convins că monștrii nu-i chip să o străbată,
Că prea mi-am pus credința-n structura ei curată!

Când răsfoiți vreo carte

Când răsfoiți vreo carte, cu versuri, bunăoară,
Să vă gândiți la câtă strădanie se cere:
Albina până-și iscă hambarele de ceară,
Tixindu-le-ndeolaltă cu bulgărași de miere.

Să vă gândiți la scoica durerilor sortită:
Anume, nestemata că-nmugurește-n plagă!
Gândiți-vă cum lanul, dăruitor de pită,
Își gârbovește paiul sub spicul greu de blagă.

Gândiți-vă cum plânge cu spume în orbite
Manole când își curmă odorul-n monastire,
Desăvârșind cunună de turlă poleite:
Să aibă Vodă fală și gloata să se mire!

Când răsfoiți vreo carte, măcar din an în Paște,
Gândiți-vă la greier: că bruma îl înhață
Și La Fontaine purcede cu bîrfă să-l improaște,
În loc să-și ieie valea în moașe-sa pe gheață!

Pui mâna pe condei...

Pui mâna pe condei ca pe o armă;
Pui mâna pe condei ca pe-un dum-dum!
Îndeplinindu-ți propria ta karmă,
Te simți justițiarul care farmă
Lichelele de ieri și de acum!

Pui mâna pe condei ca pe-o candoare
Din inocentul fir de brebenoc,
Și deslușești în sine-ți că răsare
O tihnă-afectiv-mântuitoare,
Și simți cum nervii ți-i aduni la loc.

Pui mâna pe condei ca pe-o cravașă,
Anume-n cioflingari să o pleznești:
În urma lor abjectă și trufașă,
Amirosind fetid a bulibașă
Care-ți insultă semenii onești.

Pui mâna pe condei părându-ți rază
Purceasă-n univers, ca un lăstun,
Și simți cum împăcarea se așează
În zodia-ți trecută de amiază.
Peregrinând spre un eon mai bun.

Pui mâna pe condei ca pe-o salvare
Chitind să-ți faci dintr-însul buzdugan:
Să tragi cu el în șisca aia care
Borăște scărnavii peste altare
Îngreșoșând miracolul uman!

Pui mâna pe condei ca pe-o făclie,
Ademenit de niscăi fapte mari.
Și, privegherea iarăși te îmbie
La alt pahod spre kalokagathie,
Dar în osânda somnului dispari.

Apatie

Nu i-am mai scris lui Yeti, de un veac,
Navalnice omături să cuprindă
Și să le dea apoi de-a berbeleac,
Din Himanceal până la mine-n tindă.

Spre ciuta Em, jalobe n-am trimis
Cam tot de-atunci – de-un secol, vra sa zică -,
Să-i mai repet că-mi zumzaie în vis
Autocrată, rea și mărunțică.

Prea de-demult la poșta n-am depus
Vreo reverență hăt spre Nefertiti,
Din care, oblu, să reiasă-n plus:
Agnomenul că tare potrivit i!

Nici unui ins cazat într-un butoi
N-am prididit batâr să-i dau de veste
Că-mi plimb, și eu, lămpașu, ziua-n toi,
Sperând să văz niscăi făpturi oneste.

Tot mai arar îi scriu și lui Serghei,
Lui George, idem: bașca, lu' Ilie,
Deși imi sunt prieteni căteștrei,
Chiar și acum când am vrăjmași o mie.

Nu mai recurg la grabnici olăcari
Să-mi falfăie spre suple pieride,
Cu câte-un madh în stih de zile mari,
Din aquarela slovei translucide.

Parcă-i cenușă-n călimara mea
(Să-i zicem tuf), ori pusă-i pe torpoare (?),
Șau prea mi-i duhul oploșit, colea,
Într-un gogleaz de fleacuri literare...

Ci, de-aș mai fi poștal, în vreun târziu,
Doar *Clelie** - jigodie fatală! -,
Chiar și postum, tânji-voi să nu-i scriu
Măcar un verb șucar: *de covasală!*

* „Vai! Am surprins-o, noaptea-n colț de uliți,
parăsindu-se cu derbedeii Romei!“ / Catullus

Redă mi, o, Doamne, satul, înapoi!

„Îi era drag acest pământ, cum îi era drag chipul mamei:
sale, seara, la ora rugăciunii.“ – Margaret Mitchell/ „Pe
aripile vântului“

Ninsori coșbuciene nu mai am,
Nici strai de lână nu mă mai îmbraca!
Deci, iată-mă-s, lângă al iernii hram,
Ca Tafandache, zgribulit în geacă.

Pe uliți, sanii zburătoare nu-s,
Nici bidivii cu spulbere-n copite;
Chiar fulgii-s triști, parcă nu vin de sus
Ci dintr-un hâu de iasme obrintite.

Cu fus prelini din caier, au pierit
Bunicile căsuțelor de-al' data
Și-n dezolante nopți de antracit
Colindătorii nu se mai arată.

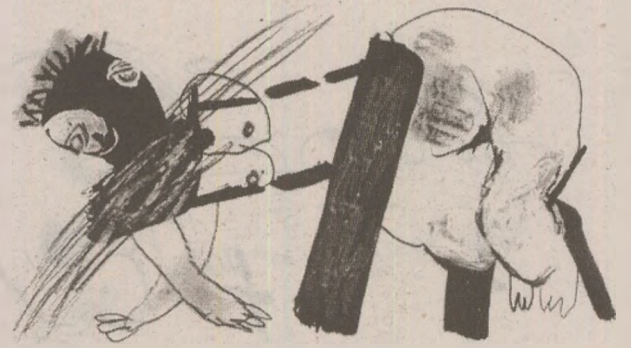
Se mistuira blânzii mei juncani
- Pustiul grajd e rece ca o criptă -
Și nu mai intră luna-n șaispe ani
Ci parcă-i știmă spelbă-n mâl înfiptă.

Nici nourii, în crugul abătut,
Nu-și fac declicul spre zăpezi de-a gata,
Căci Moș Crăciun nu vine ca-n trecut:
Când sub cojoc nu-l bănuiam pe Tata.

Doar blugii, azi, mi-i trag peste țurloi
(Itării, calzi, bucolica și-o-ncheie!)
Redă-mi, o, Doamne, satul, înapoi,
Din ghearele acestor vremi yankee! ■

Pieseles lui dezvăluie solitudinea funciară a omului? Nu, deloc, solitudinea e bună, e o valoare, numai în singurătate omul poate fi cu adevărat nu numai el însuși, dar și cu adevărat împreună cu ceilalți...

L i t e r a t u r ă

Scrisoare din Paris

O evidență luminoasă

A

visa înseamnă a gândi și anume a gândi într-un fel mult mai profund, mai adevărat, mai autentic, tocmai pentru că ești ca retras (adâncit) în tine însuși. Visul este un soi de meditație, de reculegere. Este o gândire în imagini. Câteodată este extrem de revelator, de crud. Este de o evidență luminoasă. Pentru cineva care face teatru, visul poate fi considerat un eveniment esențial-dramatic. Visul este drama însăși. În

vis ești totdeauna implicat într-o situație. Pe scurt, cred că visul este în același timp o gândire lucidă, mai lucidă decât în starea de veghe, o gândire în imagini și că este deja un fel de teatru, tocmai pentru că în el ești mereu pus într-o situație“.

Eugène Ionesco – *Entre la vie et le rêve*, convorbiri cu Claude Bonnefoy (ediție adăugită, Gallimard 1996).

Tolstoi declara provocator – îi plăcea să-și deruteze interlocutorul – că nu visează niciodată. Imposibil. De altfel se corecta și se contrazicea pe loc – nu-i păsa niciodată când i se zicea că se contrazice (“numai pițigoiul nu se contrazice”, replica el) – relatând, totuși, un vis memorabil, o pereche de ciubote avansând singure pe un drum...

Socotea pesemne că este *umilitor*, pentru el, Tolstoi, și care cam știa că este chiar Tolstoi în persoană – să viseze, să fie pus adică într-o postură incontrolabilă, ne-supravegheată de luciditate...

Iată însă că vine Ionesco cu afirmația că visul înseamnă gândire, încă mai lucidă, mai crudă, mai revelatoare. Nu doar un produs al in- sau sub-conștientului, ci unul al zonelor mai adânci ale procesului *de gândire*.

Nu e singura dată când se poate spune: iată însă că vine Ionesco...

El „vine“ mereu și continuă să vină și de dincolo de moarte – cu câte un gând nemaigândit, simplu, adevărat și totuși uimitor, cu câte ceva „de mirare“. Convorbirile cu Claude Bonnefoy mișună de dezvăluiri, de lucruri așa spune, „trântite“ în capul interlocutorului și al nostru, în felul acela specific lui – trântite, cum se mai zice, „pe nepusă masă“. Devenind instantaneu *Evidențe*, sau cum ar spune el, „luminoase evidențe“.

Acute percepții de sine, care pe loc se prefac în evidențe privind lumea toată. Numai ce este unic și singular are șansa să pătrundă în „general“, în universalitate. Numai insolitul deschide accesul spre universal valabil. Marea literatură este în stare *de asta*. E ceea ce își spune lui însuși Ionesco când îl asaltează – ceea ce des se întâmplă – sentimentul zădărniceii, al zădărniceii scrisului... Iată că nu, nu e inutilă literatura, nu e inutil sau derizoriu (cum de atâtea ori i se pare) ca el însuși, Ionesco, să scrie și anume așa cum o face.

Pericolul în astfel de „convorbiri“, l-aș defini așa: autorul interogată, orice ar face și oricât s-ar strădui, dă până la urmă dovezi de suficiență și tot explicându-se cu sinceritate lasă să apară la vedere „urechile de măgar“ ale vanității literare, ale complacerii în propria imagine, cât mai favorabila desigur... Putem spune că la Ionesco una ca asta nu se întâmplă – chiar niciodată...

Crede în Dumnezeu? se interesează, cam brutal, interlocutorul, Nu sunt nici atât de prost, dar nici atât de inteligent pentru asta, nu îndeplinesc nici una dintre condiții... Ionescian și numai ionescian fel de a răspunde! Cam așa sună toate „răspunsurile“. Ce parere are despre critica dramatică... Este o formă inferioară a criticii literare. Excepții – exista, dacă nu le numește este pentru că nu vrea să-i pună pe cei excepțai într-o situație jenantă... Pe ei, nu pe ceilalți, cum s-ar putea crede... Ionescian fel de a judeca lucrurile... Cine s-ar fi gândit? Și totuși așa stau lucrurile.

Un fel de a gândi și de a spune care face ordine –

și mare e dezordinea! Aproape numai dezordine, mai peste tot.

Pieseles lui dezvăluie solitudinea funciară a omului? Nu, deloc, solitudinea e bună, e o valoare, numai în singurătate omul poate fi cu adevărat nu numai el însuși, dar și cu adevărat împreună cu ceilalți...

Rinocerii – cei incapabili de solitudine.

Să numească, să descrie o experiență importantă... Da' una recentă...

„Acum câteva luni am fost bolnav. Când m-au operat, înainte de injecția de anestezie, mi-am zis că poate voi muri, dar nu resimțeam nici o teamă“.

Înterup citatul – revelator lucru pentru un Ionesco *obsedat*, cum se zice, de moarte și deci de frica morții, ca în *Regele moare* și mai peste tot.

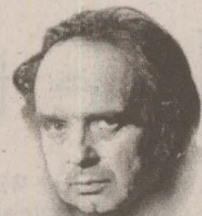
„Nu știu dacă atunci când voi muri cu adevărat voi vedea asta în același fel, dar acolo aveam impresia foarte tare că tot ce făcusem, tot ce era în urmă nu avea absolut nici o importanță“. Nu doar nici o importanță – ci, cu un radical accent ionescian – „absolut“ nici o importanță.

„Tot socialul dispăruse. Toate actele mele, toată istoria lumii nu erau decât un coș de cenușă. În același timp aveam neplăcutul sentiment că nici în fața mea nu era nimic. Am adormit, apoi m-am trezit, și multă vreme am păstrat aceeași impresie. Bine, îmi ziceam, sunt viu. Mi se vorbește de ceea ce se cheamă opera mea, iar eu găseam că era ridicol să se vorbească astfel (...). Ca și înainte de anestezie, aveam impresia că am trăit pentru nimic, că lasam totul la vestiar, nu luam nimic cu mine. Nu am murit. În timpul convalescenței am petrecut în casa mea de la țară o lună destul de fericită, pentru că mă desprinsesem de totul, – dar nu și de frumusețea acestei lumi. Acum am ajuns din nou, aproape, să trăiesc în opacitate, în ceață, în social. *Lucrurile își reiau importanța*“. Evident cu o ionesciană conotație negativă: „*Lucrurile își reiau importanța*“.

Tot Ionesco într-o jumătate de pagină...

Lucian RAICU
27 Ianuarie '97

Hobbitul cu felinar

Emil Brumaru

CERȘETORUL DE CAFEA

Cînticel cu nvățăminte

Iubito prietenoasă și prelungă -
Vin iarăși boii mei să te împungă

Caci

Vai de bietul om cu cîlții
Îndesați în zona miștii

Finca

Pribeagă-i ziua pribeagă
Nime-n seamă nu o bagă
Duce-ne viața-n desagă
Și-n mormînturi o dezleagă

Însă

Îngerii se joacă încă
Fluturii flori dulci mînîncă
Izvoarele fierb sub stîncă

De aceea

Barbatu-și pupă femeia
Dumnezeul Dumnezeia

Dar

Totul este în zadar...

Voci din public

„Non omnis moriar...“

În bună parte îndreptățite, reproșurile aduse, ori de câte ori se ivește prilejul, sistemului de învățământ, atrag nu remediarea deficiențelor, cât alunecarea în derizoriu a condiției profesorului. În zilele noastre, profesorul este perceput ca având o meserie derulată „la vedere“, deci una accesibilă oricui, mult mai accesibilă decât a unui funcționar ale carui „hârtii“ în care se afundă, capătă dimensiuni abstracte în ochii muritorului de rând.

Se vorbește adesea despre absența modelelor, dar modelele, de fapt, nu lipsesc; ceea ce lipsește este calitatea lor. Câți dintre elevii care manifestă considerație mai mult sau mai puțin formală față de profesorii lor vor încerca să le semene, chiar dacă munca dascălului este una lipsită de senzational?! Câți vor simți nevoia spirituală de a-i evoca?! Mi-am pus aceste întrebări după ce am citit recent publicata carte *Reliefuri dispărute* (Editura Arefeană) de Victor Stoleru. Nume precum G. Calinescu, Tudor Vianu, Iorgu Iordan, Al. Piru sunt evocate de discipolul care nu-și uita nici foștii colegi: Al. Bistrițianu, Gheorghe Constantinescu Dobridor, Constantin Boroianu, Zoe Dumitrescu Bușulenga. Acestora li se adaugă numele altor personalități care, pe lângă activitatea didactică, au adăugat, prin lucrările lor, noi pagini istoriei literare.

Cartea este scrisă cu o anume solemnitate, fără patetism, fără tendința spre melodramă. Fiind apărută la o editură mai discretă, probabil că puțini cititori vor avea prilejul să pătrundă sensul maximei care încheie „argumentul“ volumului: „Non omnis moriar, magistri!“

Carmen FOCȘA

c u l t u r ă

Pod peste mări și țări

Întrunite în volumul *Între Washington și București* și intitulate *tablete transatlantice*, studiile recent elaborate ale d-lui Andrei Brezianu nu-și trădează titlul, acel *între* indicând o poziție mediană între două ținte. Statele Unite ale Americii îi sunt bine cunoscute politologului, acolo stabilit de mai bine de două decenii, iar problemele societății românești au fost cele care l-au determinat să aleagă exilul. Exil din lăuntrul căruia ne adresa frecvent cuvântul, în calitate de redactor-șef al secției române a „Vocii Americii” – anii 1991-2001.

Dintr-o impresionantă biografie vom menționa că, printre altele, a condus catedra de studii consacrate României și Republicii Moldova la Foreign Service Institute din Arlington, Virginia. Și că a mai predat, de asemenea, literatura universală și comparată la Catholic University of America. Dar și la Universitatea Babeș Bolyai din Cluj, la Universitatea Liberă Internațională din Chișinău. De altminteri, actuala sa carte de studii succede unor apreciate *Itinerarii euro-americe*, apărută acum doi ani. Să mai adăugăm, unei incomplete liste și tălmăcirea din *Imitatio Christi*, dl. Andrei Brezianu fiind Fellow al cunoscutului „Churchill College” din Cambridge.

În posesia unei asemenea cărți de vizită, care obligă, lectorul înțelege din care motive primul studiu – ținând loc de prefață – se ocupă de ce este interesant și neinteresant în istorie – și carte. Prilej, mai degrabă, de luxuri filologice, spre a preciza în ce direcție se îndreaptă interesul autorului: fizionomia și indigențele unei limbi. Cea română fiind, după două secole de șlefuire, în clară depășire a unui specific handicap istoric – îndelungata ei anepigrafie. Rămân sechelele, în straturile adânci ale mentalităților, iar acestea, cu vorbele autorului, pot submina, discret dar tenace, deschiderile și promisiunile prezentului. Tocmai asupra acestuia se – cum se zice și, vai, se scrie – apleacă politologul în prima schiță de tablou moral al unei societăți în tranziție. „Înțelegerii plecăm de la ceea ce ne singularizează, acele trăsături, aparent dispartate, dar lesne decelabile, „alcătuiind plămada durabilă a ceea ce ar putea fi numit un contur al profilului național”.

Problema a mai fost dezbătută în trecut de Dumitru Drăghicescu și de C. Rădulescu Motru, numiți de autor, dar și de alți nu mai puțin prodigioși filosofi, ca Mircea Vulcănescu și Petre Pandrea. Sunt enunțate reperele unor asemenea sinteze, precum atitudinea față de putere, de autoritate a maselor, față de competiție, competență, adversitate, față de instrumentele comunicării – numărul lor se arată vast, dl. Andrei Brezianu ia ca punct de plecare simțul, foarte dezvoltat la români, al păstrării. Simț caracteristic societăților ce nu practică scrisul, cultivând, în schimb, o uimitoare memorie colectivă, cu trăsăturile de conservatorism ce de aici decurg.

Un exemplu ar fi persistența în limba noastră a termenilor din substrat, pe importante funcții, fenomen necunoscut altor limbi, în care cuvântul este transmis prin text. Simptomul mai evidențiază o altă concepție generală a duratei, familiaritatea cu aceea lungă, născătoare de inerție – un anumit termen de inerție, lipsit de conotații peiorative. De aici tăcerea de o mie de ani, care i-a determinat pe savanții occidentali să vorbească despre poporul român ca o enigmă și un miracol istoric. Cu particularitatea că suntem singurul popor din zonă a cărui creștinare („populară și timpurie, spre deosebire de a tuturor vecinilor săi”) nu are o dată înregistrată istoric. Faptul că limba scrisă, cultă își are obârșia în Biblia lui Șerban își are semnificația în această simptomatologie.

Mai către contemporaneitate, o altă singularitate a fost capacitatea de rapidă modernizare a lumii românești, de cum circumstanțele i-au îngăduit-o. Zece singularități, într-o logică suită, rescriind fișa morală a unui popor cu o atît de bătrână prezență în istorie („cu un palmares atît de sinuos, cu o deșteptare istorică atît de târzie, cu un mental marcat de atâtea meandre...”) ridică antropologului esențiala întrebare, care este tipul dominant de reacție morală a societății românești la solicitările și provocările de azi?

În fapt, întregul dosar înțesat de fișe constituie materia unei apărări pe mai multe fronturi, împotriva acelor situații care iau cunoștință numai și doar de defectele noastre. Precum britanicul Tom Gallagher („The End of Communism. The Failure of Democratic Reform and The Theft of a Nation”) sau pentru totdeauna nemulțumitul Tony Judt. O apărare care nu infrumusețează fațade sau invocă scuze. Andrei Brezianu știe că orice mutație a mentalităților – iar noi am trecut prin patru decenii de devastator comunism – se produce cu lentoare. Pe paliere deosebite de concepere a timpului conviețuiesc două Europe, cea vestică și cea orientală, reunite, din mare nevoie, într-o singură formulă - a Uniunii. Două Români intră, la întâi ianuarie 2007, în Uniunea Europeană.

Dincolo de Ocean, poporul Statelor Unite viețuiește, mai mult sau mai puțin conștient, în două tabere, plastic numite cea „retro” și aceea „metro”. La ora când se scriu aceste rânduri, tabăra „metro” înregistrează o victorie istorică - rămâne de văzut cum o va fructifica. Unei Americi paseiste, religioase, conservatoare, respirând sub deviza Dumnezeu, Familia, Steagul, îi succede America fumicarelor metropolitane, emancipată, pragmatică, lucidă, policulturală. Aceea care, ni se spune, plătește grosul taxelor și impozitelor, creează majoritatea locurilor de muncă, ocupă pozițiile avangardei și progresului. Trei sute de milioane de oameni trăiesc într-o îngrăditură la bune și la rele, ce-și are critici feroci, pe cât de remarcabili. Ei se numesc Philip Roth, Norman Mailer, Susan Sontag, John Le Carré, dar nici apărătorii Americii nu sunt muți. Dl.

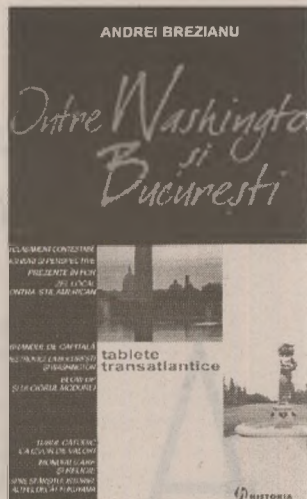
Andrei Brezianu știe că orice mutație a mentalităților iar noi am trecut prin patru decenii de devastator comunism – se produce cu lentoare.

Andrei Brezianu se numără printre cei mai echilibrați, datele pe care se sprijină privitor la grupurile de atitudini divergente, atît față de fenomenul „corectitudinii politice”, cât și al globalizării sunt de acceptat fără suspiciuni. Autorul știe să nu ia partea drept întreg, fiecare afirmație se înscrie într-o judecată nuanțată.

În consecință, îl urmăm când afirmă: că „admirabilă în pluralismul și deschiderea ei generoasă față de lume, America așteaptă, azi ca întotdeauna, obiectivitate și deschidere din partea celor ce-i urmăresc (...) importanțele evoluții pe o pluralitate de planuri, de o covârșitoare importanță pentru întreaga omenire”.

Dacă, în tentativa de a trasa un portret somatic poporului român, dl. Brezianu se întoarce la izvoarele substratului, în alte capitole dedicate vecinătății europene studiul său pleacă de la pacea westfalică – și aici, așijderi, un bun cunoscător al istoriei continentului nostru îi va da dreptate. Punctul final rămâne globalizarea, nici bună nici rea în sine – după spusele celui mai iubit dir papi – dar care, ca și economia globală are nevoie de un ethos global. Cele trei mari compartimente ale cărții – *Unghiuri și perspective*, *Prezențe în for*, *Mondializări și religie* își răspund, cu același patetism inclus oricărei sinteze intelectuale conștiente de fluiditatea vastelor teme, dar și cu hotărârea de a planta repere stabile în mate pulsatilă.

Nici laudator al evilor scurși, nici adept al aceluși progres ce dezumanizează cultivând violența, lipsa de pudoare și vulgaritatea stupidă, dl. Andrei Brezianu invită, în suita sa de eseuri – cum ne amintește, parte aparute mai demult în alte for-uri, la o reflecție critică asupra acelei multitudini de teme arcuind un pod între Washington și București.

Andrei Brezianu, *Între Washington și București*, Ed. Historia, Buc., 2006, 270 p.

Barbu CIOCULESCU

Câștigătorii campaniei „Concentratul de cultură”

Luați o gură de cultură

Campania „Concentratul de cultură” a ajuns la final. În urma tragerii la sorți care a avut loc în data de 15 noiembrie a.c. au fost desemnați câștigătorii campaniei.

Premiul cel mai mare:
un Volvo S40
cu 10 CD-uri audiobook

Popescu Ștefania Mihaela - București

Premiul cel mare:
10 valize cu cărți,
fiecăre în valoare
de 590 RON

- David Aurel - Clărași
- Geană Ilcana - București
- Buțuc Anca Teodora - Constanța
- Iacob Sândica - Brăila
- Stan Corina - București
- Tănăsă Daniela - Fălcișeni
- Balazs Arpad Bela - Brașov
- Moroșanu Roxana - București
- Moldoveanu Dolna Eugenia - Bacău
- Pavelescu Donna Alexandra - București

Premiul mare:
100 de premii
contingente la valoarea
abonamentului

Lista câștigătorilor este disponibilă pe site-ul www.dilemaveche.ro și la telefon 021.3075111

Campania a avut loc în perioada 21 august - 5 noiembrie 2006. Valoarea totală a premiilor: 80.790 RON. Regulați-vă campaniei și lista completă a câștigătorilor pe site-ul www.dilemaveche.ro.

Câștigătorii vor fi anunțați telefonic și prin poștă. Aceștia trebuie să confirme acceptarea premiilor până la data de 20 noiembrie 2006.

Dotrivindu-și pașii și ritmul moral-volitiv după un personaj emblematic al seriei, Antigona, autoarea e deopotrivă martor ocular, procuror și judecător în proces, reporter de front, criminalist și medic legist.

Daniel Cristea-Enache

CARTEA ROMÂNEASCĂ

u ce ochi și cu ce sentimente parcurgem publicistica de la începutul anilor '90, aceea proaspăt eliberată de hăturile cenzurii și lovind, cu furie idealistă sau oportunistă, în gardurile împrejmuitoare? Percepția generală este că perioada respectivă și presa care o exprimă fidel respirau precipitat și gândeau necritic; că judecata calmă și comentariul echilibrat, nuanțat s-au impus mai târziu. E firesc

fie așa. Venite după atâția ani de supunere forțată comandamentele oficiale, pe tiparul unui Partid și al unei gândiri unice, primele exerciții de libertate nu puteau fi decât imperfecte, patetice, înduioșătoare prin lipsa consistentă de naivitate. Așa numita *real politik* analizele pragmatice care îi sunt complementare au nevoie de un climat curățat de pasiuni și sentimentalisme, birii violente și uri viscereale. Acestea caracterizează vocile ieșite dintr-o matcă și căutându-și febril o

ta. Măcar pentru cititorii mai tineri, însă, recursul la istorie apropiată merită făcut, din simplul motiv că aproape tot ceea ce se întâmplă în prezent își are rădăcinile în intervalul imediat postrevoluționar: acele șase luni otrăvitoare (ianuarie-iunie 1990) în care s-a petrecut și s-a decis totul. Densitatea evenimentelor pe unitatea de timp apare, și astăzi, ca frapantă. Judecata sumară lichidarea cuplului Ceaușescu, constituirea și impunerea noului Salvării Naționale, statuarea noilor principii pluripartitism, libertate de opinie, expresie, asociere), anularea partidelor istorice și decizia F.S.N. de a se rezenta în alegeri, mitingul din ianuarie și prima venire a minerilor în Capitală, evenimentele de la Târgu-Mureș (legitimarea Serviciului Român de Informații, Piața Universității și grevele pentru aflarea adevărului despre evoluție, alegerile din 20 mai, cu victoria zdrobitoare a F.S.N., și mineriada din 14-15 iunie: după toate aceste pisoade, derulate rapid, înlanțuite convulsiv, viața noastră a intrat într-o anumită albie și și-a reglat debitul și funcție de ea. O lungă perioadă de acalmie, scuturată periodic, dar neesențial, de alte evenimente (căderea guvernului Roman și alte alegeri (cele din 1992), avea să se întindă până spre sfârșitul lui 1996, când electoratul i-a schimbat opțiunea de vot și a dat puterea Convenției Democratice.

Această perioadă e focalizată în *Crimă și moralitate*, volumul de eseuri și publicistică al Ileanei Mălăncioiu, flat la a doua ediție. Cu toate că primul text inserat este din 8 mai 1990, iar ultimul (dacă excludem *Addenda*), în primăvara lui 1993, majoritatea paginilor sunt entrante pe blestematele probleme insolubile ale deturării și confiscării Revoluției, în zilele fierbinți ale acesteia și, apoi, în prima jumătate a primului an de libertate. Extensia și progresia faptelor sunt mereu dublinate de autoare, a cărei viziune poetică organicistă omnică, subterană la vedere, cu o reflecție socio-politică vizând întregul, iar nu fragmentul. Altfel spus, Ileana Mălăncioiu nu se lasă păcălită de varii discursuri și sintagme seducătoare, ci caută să elibereze de sub imperiul lor niște adevăruri primare bine îngropate. Acolo unde propagandiștii efectuează distorsiuni și capturi convenabile în real, pentru a prelua sau a deține controlul statului și al societății, publicista apropie și apeste marginile, încearcă să refacă textura evenimentelor și a semnificațiilor, pentru a restabili ordinea de drept. Desfășurătorul și sinteza simulacrelor sunt oferite într-un text din 1992, intitulat *După Sfânta Sărbătoare a Învierii*: „La început am avut sentimentul că marele entuziasm cu care a fost întâmpinat pretutindeni regele venea din deznădejde și din ura pe care le-o poartă orice om cinstit celor care, pentru a-și atinge scopul, au făcut

Pata de sânge

total. Adică nu s-au sfiit să se folosească de cei ce au murit pentru libertate ca să poată să ia puterea; nu s-au sfiit să-i împuste pe înaintașii lor în noaptea de Crăciun, ca să poată evita un proces real al comunismului; nu s-au sfiit să cheme anumite pături sociale împotriva altora ca să poată dezbină și ca să poată supune; nu s-au sfiit să inventeze lovituri de stat inexistente pentru a dovedi necesitatea securității; nu s-au sfiit să determine noua securitate să se apere împotriva întregului popor, amenințând cu sutele de mii de dosare pe care le deține și pe care le-ar mai putea inventa la nevoie.“ (p. 118). Iar teza pe care se sprijină întregul volum este cea din *Vina tragică*, aplicată pe o materie românească fierbinte. Liniștea nu poate fi recâștigată decât prin aflarea și asumarea adevărului despre morții din decembrie 1989 și teroristii (cu sau fără ghilimele) care i-au împușcat: „Această obsesie a loviturii de stat și convulsiile care o însoțesc nu vor putea să fie înlăturate până când nu se va produce o purificare a cetății, maculată de *păcatul original* al statului nostru de drept, păcat la care, dacă tot am devenit credincioși, ar trebui să ne gândim cu toată seriozitatea. Fiindcă purificarea necesară pentru a ne redobândi liniștea și a lua totul altfel de la capăt nu poate să se producă atâta vreme cât aburul sângelui nevinovat care a curs și după 22 decembrie plutește încă deasupra noastră.“ (p. 84).

Ca într-o tragedie antică sau ca într-un roman modern al crimei și al ispășirii, piciorul alunecă, la nesfârșit, pe o pată de sânge care nu se mai vede, dar care continuă să dea coșmaruri. Ceea ce se construiește prin ignorarea sau ocultarea acestui adevăr intens, dureros nu are sorti de izbândă. Nu poate rezista într-o durată mai lungă. Pentru a putea merge mai departe și pentru ca sângele pompat în întregul organism să fie curat, trebuie ca artera să fie cusută cu reconstituirea exactă a circumstanțelor și a responsabilităților secționării ei. Nu la modul formal, improvizat, expedit. Dacă pentru alți publiciști acest demers de reconstrucție a adevărului e un simplu efect retoric, o gesticulație în avantaj propriu, la Ileana Mălăncioiu el constituie fundamentul solid al unor convingeri, a căror inflexibilitate poate să sperie. Potrivindu-și pașii și ritmul moral-volitiv după un personaj emblematic al seriei, Antigona, autoarea e deopotrivă martor ocular, procuror și judecător în proces, reporter de front, criminalist și medic legist; prieten solidar al unor oameni demni – de la Aurel State la Virgil Mazilescu – și denunțator neobosit al crimelor, ticăloșilor și furtisagurilor uzuale. Penalizările pe care le face (suportate în egală măsură de politicieni și de apoliticii cointeresați) sunt devastatoare, iar rezervele la adresa unor colegi de breaslă (în special Andrei Pleșu și Mircea Dinescu) vin din aceeași interiorizare fără rest a unor principii etice ferme. Pe autoare o irită la modul superlativ „diplomația“ și șmecheria, ipocrizia, duplicitatea, tranzacțiile Tranzicției, satisfacerea intereselor personale, în locul sau în dauna respectării unui cod moral strict. Simptomatic, dacă în publicistica lui Andrei Pleșu regăsim numeroase accente polemice la *principialitate* și la principiile însele (echivalente cu niște... ingrediente ale gândirii comuniste) și la fel de frecvente pladoarii pentru o estetică a eticului, în aceste pagini netede și răspicate miza e pusă, apăsător, pe moralitate, cu radiografierea acelor elemente, combinații, contexte care o disturbă și o dislocă.

Modul curent de a proceda este diferit. Invocăm principii înalte, dar acționăm adesea prin oportune relaxări ale rigorismului moral; căutăm alibiuri, justificări, circumstanțe atenuante pentru a achiziționa cât mai mult(e), arătându-ne în același timp cucernici, pioși, buni credincioși. În România noastră înveselitoare, foștii activiști își fac cruce în văzul lumii și caută

literatură

Cred că riscul cel mai mare care pîndește acum țara noastră este ca analfabeții intrați în politică după evenimentele din decembrie să ia pentru totdeauna locul celor de dinainte de ele.

POLIROM

Ileana MĂLĂNCIOIU

Crimă și moralitate

Eseuri și publicistică

EGO PUBLICISTICA

Ileana Mălăncioiu, Crimă și moralitate. Eseuri și publicistică, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Polirom, Iași, 2006, 232 p.

compania sfințelor moaște, participă la slujbe și dau zile libere, de Sărbători, întregului norod, crezând probabil că vor putea păcăli pe cineva prin acest nou și extrem de politicianist comportament. Însă Dumnezeu „nu poate să fie mințit“, reaminteste Ileana Mălăncioiu, spirit profund religios, încredințat că dincolo de această lume, cu atracțiile și superficialitățile ei, se profilează o cumpănă în care faptele, nu vorbele noastre goale, vor conta cu adevărat. Ceea ce atrage imediat atenția în aceste texte publicistice este tocmai faptul că ele nu sunt simple (pre)texte, puse pe hârtie pentru a o umple, ci fragmente consistente din viața autoarei și din felul ei de a fi: franc, sincer, drept.

Nu pot fi de acord cu tot ce susține această „cârcotașă a literaturii noastre“ (cum a numit-o, inspirat, Emil Brumaru), nemulțumită, inițial, că Ion Iliescu nu-i întinde o mână simbolică regelui Mihai și la fel de nemulțumită, mai apoi, că o dată mâna întinsă acesta din urmă o și strânge. Dar trebuie să recunoaștem că și în acest caz principiile primează la ea asupra conjuncturilor, în timp ce la majoritatea politicienilor și analiștilor noștri lucrurile stau exact invers. Distincția dintre conjuncturi favorabile și împrejurări formative o face tot autoarea, într-unul din cele mai puternice fragmente, cu care volumul se și încheie. E un răspuns din cadrul unui interviu acordat revistei „Cuvântul“ în 2006, după moartea mamei: „A trebuit să țin cu mâinile mele trupul cald încă al mamei, ca să fie spălat, și îmi luneca printre ele ca un pește lucios care încearcă să scape înapoi în apa din care e scos. De atunci a trecut mai mult de un an, dar uneori simt încă în mâini curentul acela viu care se scurge încet din trupul părăsit cu greu de suflet și nu ma pot gândi la nimic altceva decât la refacerea Alianței cu Dumnezeu. Pentru că în pofida încercărilor la care ne supune, cred că numai El ne mai poate salva.“ (p. 226).

Nimic de adăugat. ■

M

ărturism de asemenea că ne surprinde afirmația cu
că, în „epoca de aur”, criteriul afirmării operelor ar fi fo
- din partea ambelor tabere la fel - valoarea estetică

literatură

Gheorghe Grigurcu

SEMN DE CARTE

Fxplicabil, după aproximativa „liberalizare” produsă în jurul anului 1965, se configurează două mari grupări scriitoricești: unii creatori aflați în grațiile cîrmuirii totalitare, alții ilustrînd, în felurite grade, rezerva față de aceasta. Constantin Pricop e de părere că cele două tabere nu vădesc elemente de doctrină originală. reluînd idei și atitudini din panoplia interbelică: „aliații puterii sînt naționaliști, tradiționaliști, protocroniști, adepți ai autarhiei culturale; opoziția susține autonomia esteticului, experiențele artistice moderne, sincronizarea cu literatura universală etc., toate acestea bine cunoscute de pe vremea confruntărilor Lovinescu-Iorga, Lovinescu-Ibrăileanu ș.a.m.d. “Că „opoziția” reiterează pozițiile estetice consacrate e firesc, deoarece ea nu-și putea contura profilul decît reluînd firul evoluției literare întrerupt prin comunizarea țării. Ne îndoim însă că „aliații puterii” ar fi, în sensul „vechi”, naționaliști (național-comunismul e cu totul altceva, un hibrid al celor două extreme), tradiționaliști (căci interpuneau față de trecut o necurmată cenzură, care lovea nu o dată chiar în vîrfurile lui), adepți ai „autarhiei culturale” (căci, în fond, se revendicau de la ideologia originară, sovietică). Poziția lor nu era decît o făcătură, un surogat de rea calitate care nu relua cu bună-credință nimic substanțial din trecutul nostru. În genere ni se pare insuficient nuanțat peisajul nostru literar de după '65, probabil din dorința unei „obiectivități” - dar e oare totdeauna dezirabil, e totdeauna posibil un „echilibru” între pozitiv și negativ, între bun și rău? Analistul pare contrariat de faptul că la ora actuală sînt socotiți „valoroși” creatorii care „s-au purtat bine” în anii comunismului, cu subînțelesul că se comite o exagerare. Păcat că nu ni se dau exemple. E drept că puterea abuzivă s-a deprins a utiliza cu abilitate reacțiile „antinomice” la tezele oficiale, pentru că îi convenea, de la un moment dat, că la dispozițiile ce le dădea ca literatura să „reflecte” realitatea contemporană (adică să fie propagandistică), i se răspundea „prin-o decuplare totală a faptului artistic de contingent”. „Arta pentru artă” era mai puțin periculoasă decît o eventuală abordare critică a realităților „socialiste”. Dar asta nu însemna că „independenții” precum Leonid Dimov, M. Ivănescu, Vintilă Ivanceanu, Radu Popescu, Dumitru epeneag, Tudor Jopa etc. nu aveau mari dezagremente. Ei intrau, chiar dacă într-o formă mai puțin dură, sub incidența principiului bolșevic „cine nu e cu noi e împotriva noastră”. Scriitorii amintiți ca și destui alții reprezentau și ei o formulă de adversitate la regim și regimul o știa bine. Mărturisim de asemenea că ne surprinde afirmația cum că, în „epoca de aur”, criteriul afirmării operelor ar fi fost - din partea ambelor tabere la fel - valoarea estetică: „Așa se explică de ce un număr de autori, ale căror opere nu erau mai puțin valoroase decît ale altora, care nu făceau nici jocul opoziției, nici jocul puterii, erau ținuți deoparte”. Și pe aceeași linie impresia că „dacă puterea oculta ar fi vrut să proiecteze în topul valorilor literare pe

Din nou despre postbelic (II)

vreunul din oamenii ei, nu mai era nevoie să înroleze scriitorii deosebit de înzestrați (în orice epocă puțini la număr), ci ar fi fost suficient să introducă în acest joc pe vreunul din cei pe care-i avea la îndemînă și să-l facă să joace rolul de opozant și disident - pentru a fi inevitabil considerat scriitor valoros...”. Chiar așa? Despre cine e vorba? Să amintim noi cîteva nume. Criticii reprezentativi ai „dezghețului” au proclamat însemnătatea unor poeți precum Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Ion Gheorghe, cu toate că aceștia nu s-au raliat poziției anticomuniste ci, dimpotrivă, s-au arătat mai curînd apropiați de oficialitate, e adevărat că fără a decădea în postura de bard comunist *en titre* a lui Adrian Păunescu. Așa că nu s-ar putea spune că ei s-ar fi „purta bine”, ci doar că aduceau o perspectivă poetică innoitoare, care scotea definitiv din scenă confecțiile realist-socialiste. Tendința de-a umfla valoarea unor șazeciști ni se pare cît se poate de reală (am semnalat-o probabil că cel dintîi), însă ea nu are o explicație în comportamentul politic al autorilor în cauză, aflați la o considerabilă distanță de ceea ce s-a numit disidență... Ni se pare că se urmărește mereu o „egalizare” între manevrele puterii și tactica rezistenței, într-o simetrie ce riscă a împieta atît asupra valorii estetice cît și asupra celei etice, interdependente în vremuri de criză. Dacă, în acea perioadă tristă, era „boicotat” un scriitor și cititorii „își smulgeau din mîini cărțile lui”, evenimentul își avea temeiul în temeritatea scriitorului, gest cu acoperire etică, dar și deopotrivă în asumarea esteticului, căci nu te puteai ridica împotriva regimului fără să aperi valorile pe care acesta le umilea ori le interzicea. Încă o așertune a lui Constantin Pricop ni se pare discutabilă. Aceea după care opiniile criticilor „liberali” s-ar alinia „perfect”, împrejurare ce ar situa sub semnul întrebării chiar validitatea aripei critice în chestiune: „Această unanimitate în opinia scriitorilor... liberali e imposibil de conceput în cazul unei autentice critici estetice, dar e normală în critica de susținere, critica partizană, de grup”. Nu credem că a existat o asemenea

„unanimitate” factice. E vorba de un rastimp în care s-au produs paginile elevat-disociative ale lui I. Negoiteș (planul istoriei sale literare, pe care l-am publicat *Familia*, a stîrnit proteste vehemente), cronicile fîcirtitoare ale lui Cornel Regman, contestările flamboiaie (nu o dată justificate în esența lor) ale lui Ion Caraculă și, fie-mi îngăduit să le amintesc, comentariile inconforme ale subsemnatului. Nu alcătuiesc ele cumva dovezi sens contrar?

Nu vrem însă a ne încheia observațiile pe o notă de distanțare în marginea unei analize laborioase, conduse de un spirit onest, ale cărei merite afirmăm greu în cumpănă mai ales acum cînd discursul anticomunist se vede terfelit precum o bancnotă expirată. Constantin Pricop ne oferă o reconstituire a istoriei recente de care avem strictă nevoie atît sub raport cultural cît și sub raport moral și, implicit, o reacție împotriva acelei obediențe care ne-a tarat și ne tarează încă, asupra cărora s-a rostit Foucault și de care lumea noastră literară „face că nu aude” cînd aici și colo i se atrage atenția nu e totul în regulă. O imagine corosivă a trecutului apropiat cu trimiteri asupra stricteii actualității, menționînd figurile unor vedete oficiale ale „tranzicției” ce s-ar zice că nu mai are sfîrșit, semn că un soi de moravuri reprobabile încă n-au dispărut: „Nu e un secret că în acea perioadă de libertate și nu sub comunism au fost tratați ca scriitori un prim-ministru, un primar dialect un mai tînăr parlamentar liberal ș.a.m.d. Dacă aceștia ar fi fost scriitori înainte de-a ocupa funcțiile politice ar fi fost altceva. Dar talentul lor a ieșit la iveală odată cu înălțarea socială... În plus, demnitarii amintiți, ca gest de loialitate față de «talentul» lor, au fost raportiți în Uniunea Scriitorilor...”. Cum ne-am putut lepăda de astfel de momente jenante ale oportunistului nostru în curs? Cum ne-am putea împiedica să adăugăm pildelor notate de Constantin Pricop altele de un număr mai mare calibru, evident mai primejdioase deoarece nu se pune chestiunea lipsei de înzestrare? ■

Fototeca României literare

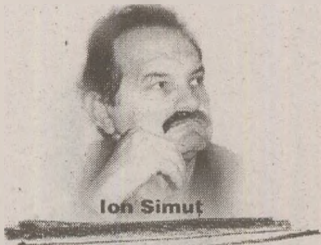
Foto: Ion CUCU

Tudor Gheorghe, Ioan Alexandru - 1983

Constantin Pricop, *Literatura română postbelică, vol. I. Preliminarii*. Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2006, 212 pag.

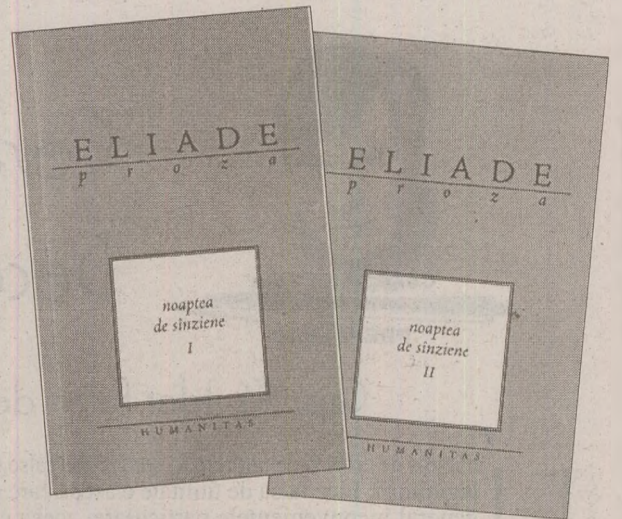

„ești Mircea Eliade neagă că ar fi scris romanul *Noaptea de Sânziene* „pentru a ilustra o anumită concepție simbolică”, narațiunea mitică tocmai asta este – o ilustrare a unei concepții simbolice.

Teroarea semnificației

literatură

Mircea Eliade, *Noaptea de Sânziene, I-II*, Ed. Humanitas, 2004, 350+322 p.

Înainte de a se confrunța cu teroarea istoriei, Ștefan Viziru se confruntă cu teroarea semnificației. Sub orice lucru, eveniment sau personaj al biografiei sale, Ștefan Viziru se silește să vadă ceva ascuns, un mesaj secret, un semn. Pe sine însuși, Ștefan Viziru nu se consideră ceea ce este (un funcționar la Ministerul Economiei, trimis în capitalele Europei, la Londra sau la Lisabona, să încheie contracte), nu se acceptă în limitele geografiei lui banale, ci se vede ca un alt Ulise, acind în drumul către casă, în condițiile dificile ale boiului. Lumea e o „pădure obscură”, un labirint, care un om aflat la jumătatea vieții își face inițierea, caută ieșirea sau salvarea. Încercările labirintului sunt războiul, istoria; nici acestea nu sunt privite în ele, ca experiențe sau evenimente profane; ele contează măsura în care îl transformă pe Ștefan, îl ajută să scopere sensul vieții și miezul ascuns al înțeleșurilor sale. Viața obișnuită este pentru el o continuă experiență cunoaștere, în care i se trimit mesaje din labirint, spre o altă lume, secretă, inaccesibilă oricui. Ștefan Viziru e un hermeneut în alertă continuă, căruia i se nsmite semne, sub cele mai banale și mai înșelătoare înșelări. El se află într-o stare de veghe prin disponibilitatea interpretării. Disensiunile cu prietenul său, filosoful Ștefan Birșiș, privesc tocmai această atitudine diferită de înțelegere a timpului și a timpului: „Timpul e ireversibil, fără îndoială, dar el se poate alina, și cu fiecare clipă ne apropiem de moarte, și spusele Birșiș, cum știa și el, cum știe toată lumea ar fi în afară de asta mai e și altceva. În afară de alergarea asta către moarte, mai e ceva. Lumina această ascunde ceva. Viața întreagă ascunde altceva. Așa cum sunt oamenii, așa cum e Birșiș, ascundem, fiecare din noi, ceva. Se află ascuns undeva în noi, în adâncul sufletului nostru. Altceva”. Confesiunea lui Ștefan dezvăluie obsesia lui fundamentală, care o precede pe cealaltă, teroarea de teroarea istoriei: convingerea că nimic din ce este dat nu este lipsit de o semnificație ascunsă, de un secret ce trebuie dezvăluit. Nimic din ceea ce există nu contează în sine însuși, ci prin semnificațiile ce solicită să fie interpretate. E un mod de a îmbogăți lumea, relevând ceea ce nu se vede. Intuind, presupunând peste tot semne, Ștefan își complică exasperant conștiința, își sporește în tinuul neliniștite, își provoacă inteligența și imaginația. Pentru el interpretarea este o problemă de imaginație, care seamănă puterea de a vedea dincolo de aparențe.

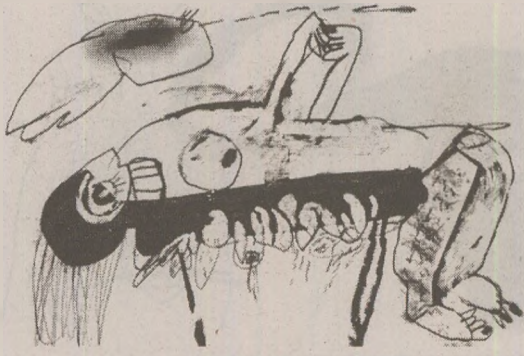
Întâlnită în noaptea de Sânziene în pădurea Băneasa, Ștefan își mărturisese descumpănita derută în fața atitudinii lui Ștefan față de miracole. O stea răsărită brusc pe cerul nopții, îl determină pe Ștefan să-i explice viitoarei lui soții: „S-ar putea întâmpla fel de fel de miracole, dar continuase el fără să o privească. Dar trebuie să te învețe să vezi cum să le privești, ca să știi că sunt miracole. Treci pe lângă ele și știi că sunt miracole. Nu le vezi...” Noaptea de Sânziene e în asemenea miracol, când se deschid cerurile, dar Ștefan, „se deschid numai pentru cei care știu să le privească”. și acum, și altă dată, Ileana nu încetează să recunoască faptul că nu-l înțelege pe Ștefan în fantezia interpretativă. Chiar când sentimentul de stranie iubire reciprocă se va dezvălui mai plener, Ileana se va arăta cum suspectă față de el ca față de „un om bizar”: „Nu știu genul meu. E un fantast”. Diferența radicală dintre ei stă în modul de a citi lumea și de a o interpreta. Ileana vede semnele, nu simte nici un fel de avertisment legătură cu destinul. Primul capitol al romanului e plin de anticipări. Ileana îl confundă pe Ștefan Viziru scriitorul Ciru Partenie, cu care seamănă ca doi gemeni. Ștefan însuși, neacceptând inițial confuzia, când Viziru îi spune că poate dovedi cu pașaportul, realizează o interpretare involuntară: „Aș vrea să-ți atrag și eu atenția să-ți arăt că poți dovedi foarte bine să te cheme într-adevăr

Viziru, așa cum o dovedește pașaportul, iar Ciru Partenie să fie pseudonimul d-tale literar. În orice caz, aici, în restaurantul acesta, și probabil pretutindeni în București, ești cunoscut sub numele de Partenie”. Adevărul acesta este: economistul Ștefan Viziru, înșelător, este dublul scriitorului Ciru Partenie, personalitate notorie. Cel de-al doilea va atrage asupra lui întâmplarea nefastă care îi va duce moartea, tocmai datorită confuziei. Dar primul semn care se arată la întâlnirea Ileanei cu Ștefan este viziunea cu mașina care dispăre. Numai Ștefan o vede, dar nu va ști ce interpretare să-i dea, chiar dacă devine o obsesie (imaginea mașinii care apare și dispăre revine chiar prea frecvent în roman). Va fi, după cum vom afla abia în finalul cărții, „leagănul morții”, cu care vor dispărea Ștefan și Ileana în urma unui accident. Mașina rămâne semnul major, indescifrabil, care îi intrigă pe toți, fie că-l văd, fie că nu-l văd, dar li se sugerează că există. Ioana, soția lui Ștefan, visează accidentul. Ileana scapă dintr-un accident în care își pierde logodnicul, iar Ștefan trece pe lângă acel loc, noaptea, ca într-un vis, în timp ce era dus spre Miercurea Ciuc, arestat într-o dubă a Jandarmeriei, suspect de complicitate cu legionarii. Ștefan promite să arate prietenilor o pictură, un tablou misterios, în care apare fantomatic mașina. Este ea vehiculul morții sau calea spre o altă lume? Ambiguitatea va persista până la capăt. Căci acesta rămâne marele mister: trecerea în altă lume, în eternitate, înseamnă moarte sau o altă viață? În toată gândirea lui exasperată de abolirea temporalității, Ștefan evită soluția creștină, după cum se explică el însuși în dialog cu Ileana: „Eu nu pot crede. Ar fi prea simplu. Dacă așteptăm eliberarea prin moarte, n-am câștigat nimic. Problema este să ne eliberăm din pântecul balenei vii fiind, în viață, în Timp, în istorie...”

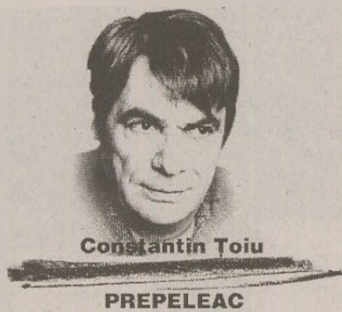
Ileana, întâlnită în noaptea de Sânziene, nu este pentru Ștefan doar ocazia de a i se arăta un semn (mașina). Ileana este ea însăși un semn: „D-ta, probabil, nu crezi în lucrurile astea, îi spusese el atunci, în iarbă. și totuși, eram sigur că se întâmpla ceva. Când te-am zărit de departe, am simțit cum începe să mi se bată inima. Eram sigur că mi se făcuse un semn... Dacă ai fi venit într-adevăr cu mașina, așa cum mi-am închipuit eu la început...” Sublinierile aparțin autorului. Există semne închipuite, așteptate, absente, și există semne reale, prezente. Ștefan lucrează și cu unele, și cu celelalte. E un defect, e o exagerare în relația sa cu lumea. El suferă de o boală a atribuirii de semnificații ascunse. Așa cum spuneam, la concurență cu teroarea istoriei el simte teroarea semnificației, până într-atât încât am putea spune că Ștefan nu vede lumea din cauza semnelor. El o iubeste pe Ileana mai mult ca semn al destinului său decât ca femeie. Ea este, cum s-a spus, iubita lui mitică. Ioana, cea care îi va deveni soție, se apără de suspiciunea lui Ștefan că l-ar mai iubi încă pe Ciru Partenie, dublul părăsit și sacrificat. Ștefan propune suprainterpretarea: „Poate mai există și altceva în afară de dragoste. Poate există undeva o posibilitate deschisă miracolelor, un mister ireductibil, un secret pe care nu izbutim încă să-l descifrăm. Așa cum s-a întâmplat cu tine”. Ioana, prozaică în iubirea ei, refuză să fie asimilată cu un mister și să fie astfel împinsă într-o abstracțiune: „Tu știi foarte bine că nu e vorba de nici un mister, răspunsese Ioana. Nu l-am iubit. Nu te-am iubit decât pe tine”. Dar Ștefan insistă pe altă interpretare: „Nu mă gândeam la asta, o întrerupsese Ștefan. Nu era vorba de dragoste. Mă întreb dacă nu există și altceva; ceva care să plece tot de-aici, dintr-o dragoste, dar care să ducă în altă parte. Mi-e foarte greu să-ți explic. Nu înțeleg nici eu. S-ar putea totuși ca să mai fie o ieșire, pe care noi n-o vedem. Faptul acesta că tu ne-ai întâlnit pe amândoi ar putea fi un semn, ar putea semnifica ceva...” E cât se poate de clară apetența lui Ștefan de a atribui, dacă nu de a inventa semnificații

pentru orice fapt trăit. Mai târziu, la Lisabona, când i se va întâmpla să fie subjugat trupest de atracția pentru domnișoara Zissu, despre care aflase de la Spiridon Vădastra, Ștefan are o obsesie de același tip, o obsesie a interpretării: în viața lui de nou Ulise, este domnișoara Zissu o nouă întrușipare a vrajitoarei Circe sau o altă Calypso? Încurcat cu o femeie ușoară, Ștefan nu are o dilemă morală, ci o dilemă de interpretare: ce rol mitologic joacă ispita lui? Iremediabil subjugat de maladia hermeneutică, Ștefan are obsesia, dacă nu știința interpretării. Orice vede, orice își închipuie, orice atinge (fie ea și o femeie) se transformă într-un semn. Ileanei îl mărturisese de la început concepția sa simbolică, atunci când o îndeamnă să rezolve din tinerețe problema Timpului: „«Ce trebuie să cauți?» îl întrebase Ileana. «Să scapi de Timp. Să ieși din Timp. Privește bine în jurul d-tale: și se fac din toate părțile semne. Încrede-te în semne. Urmărește-le...»”. Obsedat de semne, simboluri și interpretări, Ștefan nu scapă de ironiile celor din jurul său. Dacă azi e 20 august sau 27 octombrie, ce semnificație poate avea această dată? Poate fi ea „o zi ca oricare alta”? Ciru Partenie se declară specialist în zilele mediocre și în omul cu „o” mic, nu vrea să audă de majuscule. Ștefan, recunoaște Ileana, are mai multă imaginație, deși nu e scriitor. E straniu, e bizar, e misterios. Dacă i s-a născut copilul în 17 februarie 1937, „voia parcă să ghicească ce destin ascunde ziua aceasta. Aduna cifrele, le împărțea în chip arbitrar, se oprea asupra fiecărei combinații”. Birșiș nu crede decât în timpul profan, aducător de moarte; pentru el, ieșirea din timp nu e decât „un complex de regresivitate”, o nostalgie freudistă, dar nu poate fi un proiect de salvare: „Integrat sau neintegrat în Timpul cosmic, tot câmpul morții ne paște, tot către moarte ne mână Timpul” – afirmă el categoric, împotriva oricăror iluzii, reverii sau mituri. Ștefan Viziru impune o cu totul altă concepție despre om, timp și istorie, opusă lumii moderne care „nu mai este deschisă la experiența simbolică”. O spune autorul însuși, în prefața proiectată, rămasă inedită, la ediția portugheză a romanului: „Știm de mult, din cercetările mele asupra simbolismului religios, că în experiența sau imaginația unui om autentic totul poate deveni simbol; poate așadar însemna un mod superior sau o realitate transcendentă” (în *România literară*, nr. 45 din 10 nov. 2006). Deși Mircea Eliade neagă că ar fi scris romanul *Noaptea de Sânziene* „pentru a ilustra o anumită concepție simbolică”, narațiunea mitică tocmai asta este – o ilustrare a unei concepții simbolice. Terorizat continuu de semne, Ștefan Viziru trăiește neliniștea de a nu trece pe lângă ele sau de a-i scăpa semnificația lor. Interpretarea e un act inițiativ. Lumea există pentru a o interpreta, în sensul salvării în eternitate sau în sensul apocalipsului. Ceea ce înseamnă capacitatea de a ghici urmarea, ieșind din prizonieratul prezentului, adică al istoriei. Totul stă în interpretarea semnelor, inclusiv ieșirea din Istorie. ■

actualitatea

Constantin Toiu

PREPELEAC

Cesare Beccari (II)

Cap. XL Idei false de utilitate

Un izvor de erori și de nedreptăți sunt ideile false de utilitate pe care și le formează legiuitorii. Idee falsă de utilitate e aceea care pune înaintea inconvenientului general inconvenientele particulare, aceea care comandă sentimentelor în loc să le stămească, care spune logicii: slujește. Idee falsă de utilitate e aceea care sacrifică o mie de avantaje reale pentru un inconvenient sau imaginar sau cu consecință mică, care ar lua oamenilor focul pentru că incendiază și apa pentru că înecă, care nu remediază rele decât prin distrugere. Legile care interzic portul de arme sunt legi de această natură; ele nu dezarmează decât pe cei care nu sunt înclinați sau determinați la delict, în timp ce aceia care au curajul să poată încălca legile cele mai sacre ale umanității și cele mai importante ale codului, cum le vor respecta pe cele minore și pur arbitrare, și ale căror contravenții trebuie să fie atât de ușoare și scutite de pedeapsă, și a căror executare exactă ia libertatea personală, foarte dragă omului, foarte dragă legiuitorului luminat, și supune nevinovații la toate samavolniciile datorate inovațiilor? Acestea înrautătesc condiția celor asaltați, îmbunătățind condiția asaltatorilor, nu reduc omorurile, ci le măresc, deoarece e mai mare încrederea în a ataca pe cei dezarmați decât pe cei înarmați. Acestea se numesc legi care nu previn delictul ci se tem de ele, care se nasc din impresia zgomotoasă a unor fapte particulare, nu din meditația rațională a inconvenientelor și avantajelor unui decret universal. Idee falsă de utilitate e aceea care ar vrea să dea unei mulțimi de ființe sensibile simetria și ordinea pe care le suportă materia brută și neînsufletită, care nu ia în seamă motivele prezente, care acționează doar ele asupra mulțimii cu constanță și forță, pentru a da forță celor îndepărtate, a căror impresie este foarte scurtă și slabă, dacă o forță de imaginație, neobișnuită în umanitate, nu suplinește prin amplificare depărtarea obiectului. În sfârșit, este idee falsă de utilitate aceea care, sacrificând lucrul numelui, separă binele public de binele tuturor cetățenilor. Există o diferență de la starea de societate la starea naturală, în care omul sălbatic nu face rău altuia decât atunci când termină să-și facă bine sie însuși, dar omul sociabil este uneori mânat de legile rele să-i lezeze pe alții fără să-și facă bine sieși. Despotismul arencă spaima și deprimarea în sufletele sclavilor săi, dar se reîntoarce cu mai mare forță să-și chinuie sufletul. Cu cât spaima e mai solitară și intimă cu atât e mai puțin periculoasă pentru cel care face din ea instrumentul fericirii sale; dar cu cât e mai publică și agită o mulțime mai mare de oameni cu atât e mai ușor să existe sau imprudentul, sau disperatul, sau îndrăznețul priceput care să-i facă pe oameni să servească scopului său, trezind în ei sentimente mai plăcute și cu atât mai seducătoare cu cât riscul întreprinderii cade asupra unui număr mai mare, iar valoarea pe care nefericirii o dau propriei existențe scade proporțional cu mizeria pe care o suportă. Aceasta este cauza pentru care ofensele dau naștere la altele noi, că ura este un sentiment cu atât mai durabil decât iubirea, cu cât prima își ia forța din continuarea actelor, care slăbește iubirea. ■

Întâlnirile de la Litere

Un fel de tradiție imprevizibilă, valabilă de zeci de ani, dar imună la periodizările exacte, este aceea a întâlnirilor studenților filologi bucureșteni cu scriitorii importanți ai timpului lor. Se intersectează, astfel, de multe ori, mitologiile discrete ale anecdotei cu locurile fixe ale sălilor de curs. Se ia o pauză de la canonul didactic de dragul aceluia critic, mai dinamic și mai tentant. E nevoie doar de inițiativă, de un gir academic și valoric în același timp.

Lucruri pe care și le-a asumat excelent tânărul critic și universitar Daniel Cristea-Enache, propunând marți, 14 noiembrie, în Amfiteatrul „Nicolae Bălcescu” al Facultății de Litere, o întâlnire cu trei nume importante ale generației '90: Ioan Es. Pop, Lucian Vasilescu și Horia Gârbea. Cu alte cuvinte, poezie și proză de bună calitate, plus șarmul special al autorilor. E firesc, așadar, ca publicul să fie nu doar numeros, ci și într-adevăr captivat. Printre cei prezenți: Comelia Maria Savu, Radu Ilarion Munteanu (din partea portalului cultural www.liternet.ro), Mircea Angheliescu, Lucia Simona Dinescu, Cosmin Dragomir, Cosmin Ciotloș.

Și, pentru că nu toată lumea e studentă la Litere (ce utopie frumoasă!), prezența în sală a TVR Cultural a dovedit că asemenea evenimente nu se petrec, în clădirea din Edgar Quinet, cu porțile închise. Cum nici copertele cărților nu sunt, niciodată, ferecate. (Rep.)

Foto: Radu Ilarion Munteanu

Rodica Zafiu

PĂCATELE LIMBII

„Complect”

În discuțiile despre raportul dintre uz și norma academică se citează adesea cazuri spectaculoase de abateri din trecut care au fost acceptate pînă în urmă, prin extinderea treptată a folosirii lor; de interdicții oficiale care n-au putut stăvili tendințele uzului. Trebuie totuși să pomenim și succesele înregistrate, nu de puține ori, de normă: forme foarte răspândite, adesea aproape generalizate, au fost eliminate datorită condamnării lor sistematice de către norma oficială.

Un caz de succes aproape total al normei explicite în lupta cu tendințele uzului e reprezentat de formele *complet* și *completa*, care au fost la un moment dat puternic concurate de *complect* și *a completa*. Deși *complet* provenea din fr. *complet* și lat. *completus* (participiul verbului *comple*), în vorbire s-a manifestat un fenomen de hipercorectitudine, stabilindu-se o analogie cu alți adjective, precum *direct*, *perfect*, împrumuturi culte moderne modelate după forme în care participiul latinesc conținea grupul *-ct-* (*directus*, *perfectus*). La un moment dat, variantele analogice *complect* și *a completa* se impuseră chiar în limbajul scris. O descurajare sistematică – acționînd prin vocile autoritare ale unor lingviști, prin instrumente normative și prin școala – a dus la rarirea extremă a apariției lor.

În dicționarul român-francez al lui Frédéric Damé, din 1893, sînt înregistrate doar verbul *a completa*, tradus prin „compléter”, și substantivul *complectat* – „action de compléter; complètement”. În *Dicționarul limbii române* (DLR C, 1940), sub forma-titlu *complet* e înregistrată și varianta *complect*, cu comentariu „formă greșită, născută, probabil, sub influența lui *direct*, din ce în ce mai întrebuintată, mai ales în Moldova și de scriitorii mai puțin îngrijiiți”. Pentru forma *complect* dicționarul înregistrează și sensul specializat „bal popular, d. mahala, local în care petrece și dansează servitorimea”. Variantele apar în toată familia lexicală: *incomple(c)t*, *a comple(c)ta*, *comple(c)tare* etc. Citate de diverși autori ilustrează formele *complect* (Rășcanu), *a completa* (Kretzulescu D. Russo); pentru mai multe dintre forme sînt folosite citate din Nicola Iorga.

În mod surprinzător, Iorgu Iordan, în *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor”*, ed. a II-a, 1948, nu cuprinde pe *complect* între greșeli; dimpotrivă citează forma ca pe una normală, în legătura cu folosirea – abuzivă din punct de vedere logic dar acceptabilă stilistic – la comparativ: „tot așa *complect culminant, deplin, desăvîrșit, general, perfect*, pentru care oricine poate găsi exemple, în propria sa limbă, vorbită sau scrisă” (p. 297); substantivul *complectat* este discutat doar pentru o evoluție semantică particulară, în limbajul cinematografic („un film principal și o complectare”). De altfel, Iordan folosește curenții aceste forme chiar în comentariile sale: „intenția de a-l asimila *complect* l-a sistemul limbii noastre” (p. 39). Utilizarea de către Iorga și Iordan reprezintă o confirmare a celor două observații din DA, privitoare în primul rînd la răspîndirea fenomenului, în al doilea rînd la preferința regională – moldovenească. Oricum autoritatea unor personalități culturale importante – și în primul rînd cea a unui mare lingvist – puteau contribui în mod semnificativ la impunerea formelor de tip *complect*...

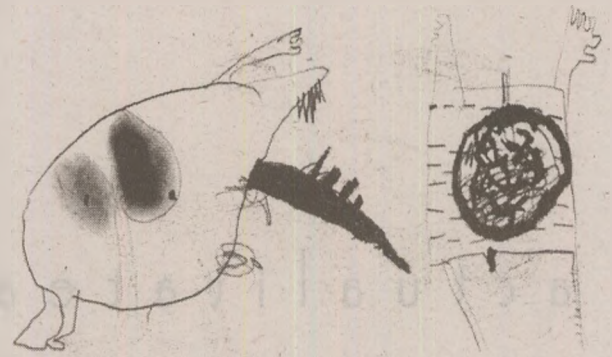
...Pe care le-a condamnat însă un alt lingvist, Al. Graur. În 1930, acest explica, într-un articol de ziar, apariția variantelor incorecte, pe care le consideră deja impuse: „*Complect*, formă corectă de origine latină, a fost schimbat în *complect*, pentru că partea finală a cuvîntului nu evoca nici un sufix românesc (...); din contră, avem foarte multe terminate în *-ect*: *perfect, corect, respect* etc. și despre acestea se simte că sînt de origine latină sau franceză, întocmai ca și despre *complect*. Această formă a devenit astăzi aproape generală” (text reproduit în vol. *Puțină gramatică*, I, 39). Puțin mai tîrziu, în 1932, incluzînd varianta neliterară în categoria „greșeli la oameni culti”, repeta: „oricum ar fi, greșeala aceasta e prea răspîndită ca să mai poată fi înlăturată” (p. 102). Impresia că forma *complect* s-a generalizat, dar și surpriza de a se vedea contrazis de evoluția lucrurilor apare într-o mărturie ulterioară a lingvistului: „Acum vreo 40 de ani, constatînd că foarte multă lume în jurul meu zicea *complect*, mi-am spus în sine mea că procesul s-a încheiat și că nu va mai servi nici o intervenție de aceea am început să zic și eu *complect*. Dar imediat am fost interpellat de unul și de altul: «cum, și d-ta spui *complect*?» Dînd mai multă atenție, am constatat că forma greșită nu cîștigă teren, iar astăzi se poate spune că a ieși învinsă din luptă” („*Capcanele limbii române*, 1976, 10).

În prezent, variantele *complect* și *completa* sînt înregistrate în DEX, nu și în DOOM, pentru că nu sînt acceptate de normă; se pare că la generațiile tinere nu se întîlnesc decât foarte rar. În presă apar mai ales ca forme citate ironice și documentar, de pildă în titlul: „Unora le place *«complect»*”; în articol este citată forma folosită de un satean mai în vîrstă: „Ar vrea nea Ilie «să se facă dreptate, să intre la pușcărie N., ca orice om care fură din țara asta. Să fie aresta *complect!*»” (EZ 16.03.2006).

Jocul dintre tendințele spontane ale limbii și impunerile conștiente are rezultate imprevizibile. ■

mul acesta se află într-o permanentă stare de frondă, iar ceea ce este uimitor e că fronda lui vine din partea unui spirit cu totul și cu totul liberal.

Sorin Lavric

cronica ideilor

Portret de autor

Alexandru George

**TOT
PENTRU
LIBERTATE**

Alexandru George, *Tot pentru libertate. Eseuri, Editura Albatros, București, 2003, 260 pag.*

acă așa spune că Alexandru George este un caz aparte de intelectual român, așa rosti o banalitate de care eu însumi m-aș rușina. Dacă totuși o fac este pentru că, încercând să-l definesc în proprii mei ochi, îmi dau seama că îmi scapă. Pur și simplu omul acesta iese din tipar și nu știu de ce, și cu cât mă străduiesc să găsesc o explicație, cu atât mă împotmolesc mai rău. Ca în el s-au adunat însușirile lui spirit ieșit din comun o știm cu toții, dar puțini tem spune în ce constau ele. Și pentru că alura rsonalității sale este atât de atipică, atât de spectaculoasă felul ei inedit de manifestare, lui Alexandru George i s-ar cuveni mai degrabă un portret de autor cît o recenzie de carte.

le străbat fiecare articol ieșit din mîna lor, dar un sarcasm și o răceală care nu provin nici din fibra temperamentală a ființei lor și nici din optica deformată a unei neîmpliniri frustrate, ci din natura unei inteligențe pentru care singurul imperativ ce nu poate fi negociat este adevărul pe care îl apară.

una care să îmbrace forma dialogului. Și tot așa, ca orice intelectual autentic, Alexandru George știe să fie mereu împotriva mentalității dominante, intuind prea bine că un intelectual e cel care poate spune „nu“ acolo unde oportunitatea majorității spune „da“. Nu supușenie aducătoare de foloase, ci dîrzenie mergînd pînă la oprobriu public. Din acest motiv, Alexandru George are convingerile formate de la bun început, iar atunci cînd intră în dialog o face pentru a-și exersa polemica și nu pentru a-și modifica ideile. Faptul că reacționează polemic acoperindu-și adversarii cu crusta vitriolantă a unor verdicte cinice nu este decît rezultatul exterior al unui proces interior de gîndire perpetua. Aici nu e vorba de o hibă de structură interioară, ci de o virtute pe care nu o au decît cei care și-au petrecut toată viața în singurătatea tăcută a camerei de lucru. Iar Alexandru George face parte din această categorie.

De-a dreptul spus, Alexandru George e un spirit pe t de liber pe atât de recalcitrant. Și dacă libertatea l provine cu precădere din trei surse launtrice, recalcitranta i se poate recunoaște după două trăsături principale. i le iau pe rînd.

În numele acestui adevăr, acești oameni își împing luciditatea pînă la pragul incomod al judecăților cinice și desființătoare. Și pentru că duc lipsă de orice urmă de blîndețe apreciatoare, acești oameni ajung să facă gol în jurul lor: sînt atît de incomozi în neclintirea corozivă cu care își flagelează adversarii că ajung să fie dușmaniți fără milă. Din această categorie face parte Alexandru George. Neștiind să fie duplicitar, Alexandru George nu știe să fie diplomat, și neștiind să fie diplomat, Alexandru George s-a înconjurat de un briu de antipatie colectivă. Această lipsă de diplomatie socială, ca măsură a putinței noastre de a ne disimula gîndurile sub masca zilnică a ipocriziei politicoase, această elementară lipsă de precauție culturală i-a atras lui Alexandru George o puzderie de adversități intelectuale. Iată așadar un om prea onest în substanța verdictelor sale istorico-politice pentru a mai putea să fie privit cu ochi buni de prea multă lume. Și iată încă un motiv pentru a-l privi pe acest reductibil polemist cu o admirație care de data asta nu numai că a încetat să fie secretă, dar care pe deasupra a devenit nedisimulată.

Așadar, o recalcitrantă pe care o poți recunoaște după ideea din care izbucnește și după spiritul de frondă pe care îl declanșează, acestea sînt cele două trăsături de care pomeneam la începutul articolului. În plus, în cazul lui Alexandru George mai întîlnești o însușire care este din ce în ce mai rară: o insatisfacție constituțională față de o lume în care, fiind silit să trăiască, nu se poate adapta decît opunîndu-i optica definitivă a unui liberalism fără rezerve. Și cum marel pericol care îl pîndește pe un spirit liberal este dezorientarea dată de o viață sufletească lipsită de credințe ferme, busola ce-i ghidează gîndirea este cauza națională. Cum însuși autorul mărturisește în paginile acestei cărți, „am fost crescut și educat după criteriile naționalismului democratic și al patriotismului subsecvent.“ (p. 87). Așadar un liberal patriot, lucid și recalcitrant, acesta e portretul de autor al lui Alexandru George. ■

Prima sursă a libertății sale stă chiar în convingerile care le împărtășește. Alexandru George este un liberal nvins, un adept incurabil al unui liberalism european care nu a obosit niciodată să-l apere în presa noastră risă. O mare parte din eseurile pe care le-a scris pe arginea unor teme istorice sau politice au avut ca miză ernalismul acestei părți de lume, iar ideea favorită care nu a conținut să o repete mereu este aceea că omânia modernă nu a fost creată de burghezie, așa m tot spunem de la Zeletin încoace, ci de boierimea mână. Dar o boierime care a înțeles, într-un moment nd cauza națională se afla în pericol de moarte, că ea nu avea să îmbrățișeze radical o viziune liberală, arta românilor ar fi fost pecetluită. Cu alte cuvinte, ernalismul românesc nu s-a născut în urma unor zbateri teoretice sau în urma apariției unei preinse rghezii române, a cărei pondere în perioadă 1821-1859 a de altfel cvasi-inexistență, ci grație unor exigențe tale legate direct de cauza supraviețuirii naționale. Și t din această cauză capitalismul românesc nu a fost odusul burgheziei sau al capitalului străin, ci al aceleiași ierimi române care numai retrogradă și conservatoare a va fi fost.

Omul acesta se află într-o permanentă stare de frondă, iar ceea ce este uimitor e că fronda lui vine din partea unui spirit cu totul și cu totul liberal. Nici urmă de fanatism sau de nostalgii paseiste la acest intelectual pentru care țaranul este o ficțiune și pentru care elogiul țărănimii reprezintă o aberație pe care e bine s-o cumnăm o dată pentru totdeauna. Nici urmă de încrîncenare în optica unui om care scria încă de la începutul anilor '90 că monarhia ține de domeniul trecutului sau că bolșevicii noștri sînt legionarii. Nici urmă de maliție gratuită în hotărîrea cu care arată diletantismul unor tineri politologi care, școliți fiind în Occident, aplicau asupra României niște scheme de care realitatea noastră nu vroia să asculte. Și cu toate acestea, deși lipsit de fanatisme, încrîncenări sau partizanate, Alexandru George e cel mai intransigent liberal pe care l-am întîlnit vreodată. Tocmai de aceea l-am frecventat cu conștiința că am de-a face cu un spirit rebel a cărui recalcitrantă pornește dintr-o neputință constituțională de a tolera prostiile și aberațiile contemporanilor săi. Unei păsari rare nu trebuie să-i spui că este o *rara avis*, ci că încalcă principiul obligatoriu al popularității culturale: *mundus vult decipi, ergo decipiatur*. „Lumea vrea să fie amăgită, așadar amăgește-o.“ Alexandru George încalcă această regulă a succesului mediatic: el nu amăgește pe nimeni și nu face jocurile nimănui, tocmai de aceea a ajuns să fie atît de antipatic.

A doua sursă a libertății lui Alexandru George vine ntr-o opțiune etică: nu pune pe hîrtie decît ideile în re crede, și o face cu o necruțare care te duce cu gîndul acei oameni care nu știu să facă concesii decît cu țelul anihilării propriiei personalități. Altfel spus, Alexandru George nu-și negociază părerile și nu și le odifica după conjunctura vremii sau după statura lversarilor. E genul de om a cărui sinceritate poate ece dincolo de neajunsurile de moment pe care tot i le poate crea. De aici obișnuința de a critica fără ticențe diletantismul acelor intelectuali care au avut norocul să scrie cărți ale căror rînduri au nimerit sub ivirea lui. Dacă ar fi să fac o listă cu numele celor re au fost încondeiați de elanul său polemic, aș umple ușurintă cîteva paragrafe. În plus, nu e greu să-ți chipui neplăcerea cu care toți acești înfierăți tresăr la izul numelui lui Alexandru George, cum nu e greu u, prevăzîndu-le antipatia firească, să găsești un motiv plus pentru a-l admira în secret pe acest necruțător olemist.

Afîta doar că recalcitranta lui Alexandru George nu este una ținînd de atitudine sau de temperament, ci una declanșată de convingeri și de idei. Iată de ce, deși pare a fi cu precădere un polemist, el nu este îndeosebi unul. Sună prostește ce spun, dar așa este. Fronda sa nu e una reactivă, ci una constituțională, ea fiind iscată de o minte al cărei fel obișnuit de a acționa este să selecteze mereu idei și informații. Din această cauză, Alexandru George e omul la care polemica nu e decît expresia pe care o ia tensiunea inițială a unei gîndiri monologale. Ca orice intelectual autentic, gîndirea sa este una de tip monologal, și abia apoi

A treia sursă a libertății sale vine din inteligența ai rar o minte căreia să-i afli în subsidiar o cultură it de temeinică, și mai rar o luciditate atît de neînclinată a se lăsa furată de patetisme retorice. Ba chiar mpotriva: sînt oameni al căror spirit critic merge pînă olo că intransigenta argumentelor pe care le invocă creează aura unor figuri eminamente cinice. Un fel omoare caustică și totodată un fel de sarcasm rece

Radio România Cultural

Și tu ca și mine cauți timpul prezent al culturii!

Află acum ce se poartă în materie de cultură, la ce filme și spectacole e bine să fii văzut, ce cărți sunt la modă!

Ascultă
Timpul prezent
cu Elena Vlădăreanu,
de luni pînă vineri
de la ora 11:30

fm

Arad 106,8 | București 101,3 | Bacău 101,8 | Bihor 105,8 | Brașov 105,8
Buzău 103,7 | Cluj 101 | Iași 103,1 | Harghita 106,8 | Oradea 96,1
P. Neamț 100,3 | Petroșani 90,6 | Sibiu 103,7 | Suceava 101,6
Timișoara 100,7 | Tulcea 105,4 | Vatra Dornei 107,7 | Zalău 105

americane

moștenire sunt în aer: temporare, căci viitorul lor va putea fi cunoscut abia după 2009. Mult mai grav este că promisiunile Administrației Bush de a descentraliza economia și guvernarea socială au fost încălcate în mod cinic. Măcar interesul politic, dacă nu principalitatea morală și doctrinară, ar fi trebuit să îndemne echipa de la conducere să facă eforturi în această direcție. Altminteri, în chip malign, contra-productiv, de lungă durată și greu reparabil crește procentul de populație care se afla în stare de „neo-iobăgie”, vreau să spun dependentă de stat și guvern, dependentă – aici o înrudire socialistă – în esență de puterile celor de sus, contrară tradiției care a dus totdeauna la prosperitatea, libertatea și dinamismul creator al Americii. Astfel încât statele din Centrul și din Sudul SUA, bastioane de nădejde ale valorilor și priorităților tradiționale americane, încep treptat să cadă sub influența zonelor macro-metropolitane, unde modurile de viață și gândire se manifestă ca imitative, supuse poruncilor și intereselor bogătașilor de stînga și birocrăției parazitare.

Sigur, nu se poate nega că situația **spiritual/culturală** a țării este ameliorată, cel puțin marginal. Astfel „corectitudinea politică”, îndeosebi sub aspectele ei legislative s-a văzut adesea blocată. Mulți membri de frunte ai Partidului Democrat au început să admită că lupta lor îndrăjită împotriva religiei este o eroare de proporții. Exprimarea deschisă a legitimității religioase în „agora” o vedem în cruciulița pe care a găsit de cuviință să înceapă să o poarte la git de la o vreme încoace d-na Hillary Clinton, în declarațiile nuanțate ale senatorului afro-american de Illinois Barack Obama (stea ascendentă în ierarhia democrată) sau al veteranului Joe Liebermann, dar probabil mai ales în programele consultanților ideologici și doctrinari ai Partidului Democrat. (A se vedea printre zeci de articole posibile Daniel Burke „Helping Democrats Bridge the God Gap” în *Washington Post* 20 oct. 2006) Probabilitățile că vor fi eliminate simboluri religioase federale (de pe bancnote, din Congres, Curtea Supremă etc.) par reduse. Anume limitări ale avortului generalizat (subiect extrem de delicat) au început să fie discutate ca posibile chiar și de către democrați. Legiferarea căsătoriilor homosexuale este improbabilă în majoritatea statelor, cu atât mai puțin la nivel federal. Minune a minunilor, planurile de învățămînt de la Harvard au propus includerea unui curs obligatoriu electiv pe tema „Rațiune și credință” pentru toți studenții. Deci, așa spune că situația deși e încă fluidă, în ansamblu ceva mai bună decît acum șase ani.

Pe plan **juridic** succesele Administrației Bush au rămas amestecate și modeste. S-au înregistrat și o seamă de numiri judecătorești dezirabile (de la Curtea Supremă pînă la nivelurile de magistratură mai mici), dar stînga a reușit să și blocheze pe motive fățiș ideologice persoane de autentică valoare. „Vindecarea” judiciarului atît de așteptată **nu** a fost înfăptuită în mod radical. Legile mult controversate privind apărarea împotriva terorismului și tratamentul vinovaților au fost formulate ambiguu. Ele nu i-au mulțumit pe deplin nici pe conservatori (care le-ar fi dorit mai aspre și mai dure, ca pe vremea lui Franklin Roosevelt și a lui Dwight Eisenhower, ca să nu mai vorbim de George Washington), nici pe stîngiști (care se tem de diminuarea garanțiilor

tradiționale de libertate și legalitate – temeri uneori îndreptățite, cu atît mai mult cu cît sînt împărțite destul de frecvent și de oameni de dreapta). Nici măsurile adoptate pentru diminuarea imigrației ilegale (subiect la rîndul său delicat din multe puncte de vedere) nu au putut satisface pe toată lumea, nici printre republicani, nici printre democrați.

Firește pentru mulți testul esențial al succesului sau al insuccesului unei guvernări (sau al acestei guvernări cel puțin) rămîn **politica externă și militară** cu accentul lor pe zona Orientului de Mijloc. Un prim punct, prea adesea uitat de alegători, este faptul că după 11 sept. 2001 teroriștii s-au dovedit incapabil de a mai interveni vreodată pe teritoriul Statelor Unite. Securitatea țării, sănătatea calmă a societății nu au mai fost turburate nici măcar o singură dată. (Din nou: comparația cu Europa e net favorabilă.) Operația de eliberare a Irakului a mers rezonabil de bine, fostul dictator fiind în prezent după gratii și cu o primă condamnare la spînzurătoare pronunțată de Tribunal (pe străzile Bagdadului s-a dansat de bucurie la vestea condamnării la moarte a lui Saddam), alegeri repetate s-au soldat cu rezultate încurajatoare, țara e condusă de un guvern de coaliție legal constituit, natalitatea e în spectaculoasă creștere, economia și funcționarea sistemului sînt cel puțin satisfăcătoare.

Ceea ce nu a fost luat în calcul de conducerea americană a acestor ani și a dus la rezultate dintre cele mai îngrijorătoare este războiul civil din Irak în plină desfășurare între cele două mari ramuri ale Islamului, sunniții și shiții, care se soldează cu masive pierderi de vieți umane. Administrația Bush nu dispune de soluții clare pentru aceste tragice desfășurări și nici nu le-a prevăzut. Dar să o învinovățim serios pentru această lacună, așa cum pe nedrept (după părerea mea), se face pe plan larg, atît în afara, cît și în lăuntrul Statelor Unite?

O rapidă comparație cu Europa de Est arată că și acolo s-au înregistrat, după eliberare, o seamă de conflicte, o buimăceală generală, dificultăți enorme de adaptare, s-au constatat nemulțumiri și instabilități, s-a instalat o confuzie gravă (să ne gîndim doar la tragicomica desfășurare a „dosariadei” din România – dar în realitate problemele de care vorbim sunt endemice în zonă). Acest haos nu a ajuns însă niciunde (cu excepția fostei Iugoslavii) pînă la vărsări de sînge masive, dintr-o seamă întreagă de motive.

Se mai învinuiește Administrația Bush și de crizele nucleare posibile (mocnite pentru moment) în legătură cu alte două țări din „axa răului”, și anume Iranul și Coreea de Nord. E drept că pînă în prezent nu prea există motive de speranță și se temporizează: să nu uităm totuși că nici opoziția din America, nici comunitatea internațională în ansamblu, nu par să dispună la ora actuală de soluții alternative cît de cît solide și credibile.

Realitatea este că Partidul Democrat, chiar dacă ar prelua integral puterea nu ar duce, cred eu, o politică externă și militară mult deosebită de cea republicană. M-aș mira dacă acuzațiile de „defetism” venite din partea multor republicani s-ar dovedi reale, m-aș mira ca bucuria canalelor de radio radical-islamice (mari iubitoare ale Partidului Democrat, pare-se) să fie îndreptățită, deși e foarte posibil să asistăm la o seamă de ajustări (de altfel probabil utile) în politica militară actuală. (Cu tipică decizie și rapiditate președintele a înlocuit în mai puțin de 24 de ore ministrul Apărării.)

(continuare în pag. 18)

actualitatea

Schimbări americane

(urmare din pag. 17)

IV

Există două posibilități pentru actualul președinte în ultimii doi ani de conducere de care dispune. Una din ele este ca el să funcționeze ca „a lame duck” („rața șchioapă” - amuzantul termen colocvial folosit în America pentru un administrator paralizat de timp sau de condiții. A doua este dimpotrivă ca abia acum George Bush jr. să dea întreaga măsură a energiei sale, a principialității și a capacităților sale de conducător, funcționând în condiții mult mai vitrege. Abia astfel s-ar plasa în tradiția unor președinți ca Reagan sau Clinton, spre a ne limita la cei recentii. Oricum ar sta lucrurile e clar că sarcina de conducere a lui George Bush jr. va fi considerabil mai dificilă decât până acum, iar guvernarea sa va fi mai curînd similară cu cea din primul an al președenției sale. Pe de altă parte, am citit păreri ale unor strategii republicani (ultra-machiavelici) care exprimau preferința pentru majorități democratice în Congres, pe considerentul că, dezvăluindu-și fața adevărată, aceștia vor pierde alegerile cu adevărat importante, cele din 2008.

Deoarece la urma urmelor aici e punctul cheie. Sigur că până la aceste alegeri prezidențiale mai sînt încă doi ani buni, vreme în care, dată fiind volatilitatea și rapiditatea schimbărilor în peisajul politic american se pot întîmpla foarte multe lucruri imprevizibile. Nu putem vorbi deci decît provizoriu, despre situația prezentă, fără pretenții de profeție. Adevărul este că nici unul din cele două partide nu dispune de candidați care să pară foarte puternici. Democrații își pun nădejdea în senatorul de New York, Hillary Rodham Clinton, soția fostului președinte. Pozițiile acesteia s-ar vrea înțelese ca „centriste”, numai că în realitate d-na Clinton a fost totdeauna ideologic mult la stînga soțului său. Dacă însă popularitatea ei este mare în interiorul Partidului Democrat, există, pe de altă parte, o antipatie atît de intensă în alte părți ale electoratului (nu numai republican) încît proclamarea ei ca purtător al speranțelor democratice devine nițel îndoielnică. Kerry, Al Gore sau Edwards, candidați ai alegerilor trecute, au șanse mărunte (sistemul american nu e prea iertător față de cei odată învinși), alegerea lui Obama pentru candidatură ar fi o mișcare întrepidă, dar (poate) prematură dată fiind starea de spirit a electoratului. Fostul guvernator al Virginiei, „pragmatistul” Mark Warner s-a recuzat. Deci în realitate lucrurile sunt confuze.

Mai bine nu stau lucrurile însă nici în Partidul Republican. Principalii candidați nu sunt lipsiți de merite, dar destul de vîrstnici și sunt priviți cu neîncredere (din motive diverse) de secțiuni importante ale propriului partid. E vorba de senatorul de Arizona, Joh McCain, erou al războiului din Vietnam și cinci ani prizonier al comunistilor, supus neîncetat torturii, care acum însă aspiră prea ostentativ la rolul de mare centrist și împăciuitoar, precum și de fostul primar al New Yorkului, Rudy Giuliani, respectat de toți americanii pentru curajul și capacitatea sa organizatorică cu ocazia agresiunii de la 11 septembrie (dar și înainte), ale cărui principii în materie socială par totuși inacceptabile unei părți a republicanilor. Rămîne fostul guvernator de Massachusetts, Mitt Romney, fiul unui decedat senator și candidat la președenție, dar vizibilitatea lui națională este deocamdată destul de modestă. Admirabilul și inteligentul Newt Gingrich, fost lider în Camera Reprezentanților (mult

simpatic mie, care sunt votant republican: să „dezvălui” acest detaliu cititorilor și cititoarelor, presupunînd că ar mai fi nevoie!) pare din păcate un om al lumii de ieri, după cum fratele actualului președinte, capabilul guvernator al Floridei, Jebb Bush, pare exclus, dată fiind înclinația totuși antidinastică a americanilor.

Cu alte cuvinte, oricît ar fi de importante alegerile din 2008 pentru America și pentru întreaga lume ele par deocamdată învăluite în ceață și în nesiguranțe. Dacă ne gîndim bine vom spune că în fond aceste alegeri, destul de apropiate reflectă fidel, tocmai prin caracterul lor nesigur și bizar, starea întregului nostru glob la începutul celui de-al treilea mileniu. În plus, nimeni să nu se îngrijoreze: amatori se găsesc destui. Astfel bine-informatul „Congressional Quarterly” ieșea la iveală chiar a doua zi după alegeri cu o copertă pe care se găseau nu mai puțin 36 (treizeci și șase) de fotografii de candidați potențiali, figuri importante și prestigioase cu toții.

V

Dar, să lăsăm întrebările electorale și chestiunile pe termen scurt pe care le implică. Să privim puțin situația și pe termen mijlociu măcar, dacă nu lung (spre a nu cădea, cum ziceam, în capcana profetizărilor zadarnice).

În Europa guvernarea Bush și, ca să spunem lucrurilor pe nume, americanii în genere, sînt antipatizați și temuți. De ce? Răspunsul cel mai simplu: este vorba de teama și de antipatia senectuții față de tinerețe și față de vitalitățile acesteia. Europa îmi pare la ora actuală, cu nostalgice regrete fie spus, un continent sleit, demografic și ideologic. Ea copiază mecanic tot ce e mai **indezirabil** în America evitînd însă, cu grijă parcă, succesele și energiile de acolo, libertatea de inițiativă, creativitatea, dinamismul, fermentul neîncetat al spiritului de inițiativă, ingeniozitatea în a răspunde la negativități, curajul optimist, religiozitatea de amplă respirație tipice pentru civilizația americană. În esență (și fără a intra în detalii) America și americanismul sînt antipatizate în lume pentru că se identifică în mintea privitorilor cu avangardismul post-modern. În fond anxietățile locuitorilor planetei privesc noua ordine socio-economică care se fixează (antropomorfic) pe o națiune anume.

În loc de a privi invidios înainte, la distanța crescîndă dintre America și Europa, cea din urmă ar face mult mai bine să privească îndărăt. Într-adevăr în această competiție globală, în care, vrînd-nevrînd e prinsă întreaga planetă, progresele dramatice ale Chinei, ale Indiei, în genere ale Asiei de Est și de Sud și de Sud-Est, mișcările demografice de acolo, calificarea crescîndă a forței de muncă, înfăptuirile economice care progresează cu amețitoare viteză, ne asigură aproape că în decurs de 20-30 de ani (poate chiar mai curînd) aceste zone geo-politice ar putea ajunge din urmă și chiar întreci Europa.

Aspirația spre uniformitate (fata demonică a egalității) decurge din trăirea într-un orizont socialist/colectivist. Partidele europene au nume diferite, dar concepțiile lor fundamentale nu se deosebesc suficient între ele.

Există din nefericire aici un foarte periculos model anterior: cel al Americii Latine. Multe din țările aceluși binecuvîntat continent nu izbutesc să iasă din clișeele luptei de clasă

și ale colectivismului, cazul cel mai izbitor fiind cel al Argentinei, pe care vreo 15 ani de „peronism” (un populism fascisto-stingist) cu sechelele sale au transformat într-un echivalent „latin” al Noii Zeelande într-o țară falimentară economic, ale cărei crize nu pot fi depășite de multe decenii și a cărei sărăcie a devenit cronică.

Un exemplu destul de grăitor al dezbaterilor actual ar mai putea fi și cel al **ecologiei** planetei noastre. Avem pe de o parte soluția negativistă. Aceasta cere scădere producției, a nivelului de trai, impozări și restricții crescînde pe linia nefericitului acord de la Kyoto: soluție de tip socialist. În forma cea mai radicală ar vîzută declarații ale unor deputați din Camera Comunelor britanică (!!!) care declară neamul omenesc în întregime ca o plaga a naturii și cer abolirea acestei dăunătoare specii (!!!). „Ecologia” aceasta a fost descrisă și combătută magistral de marele gînditor american Frederick Turner atît pe plan teoretic, cît și pe plan literar. Avem, pe de altă parte, o soluție mult mai afirmativă, bazată pe liber funcționare a pieței și a inițiativelor **capitaliste**, care experiența o dovedește, duce la rezultate organice de lungă durată, mult mai fiabile. Ea asigură în același timp o menținere și o creștere a libertăților esențiale și ale demnității umane.

Este greu de imaginat că în viitorul apropiat și mijlociu (adică pînă spre 2050) Statele Unite și-ar putea pierde preponderența actuală, indiferent de partidul care va fi la putere. Orientarea crescîndă a Statelor Unite spre China, India și chiar Rusia, simpatia certă de care se bucură cel puțin în primele două dintre aceste titanice forțe ale viitorului, par să le asigure un rol important și în continuare pe mapamond.

Iată deci cum alegerile din 2006, la fel ca și cele proxime, din 2008 (pe care tocmai le caracterizăm drept învăluite în negură) încep să pară ceva mai puțin importante.

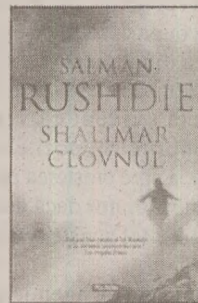
Virgil NEMOIANU
Bethesda MD
noiembrie 2006

www.polirom.ro

■ Ion Barbu (coord.)
Colonia rîsa-plînsa
(conține cd)

■ Salman Rushdie
Shalimar clovnul

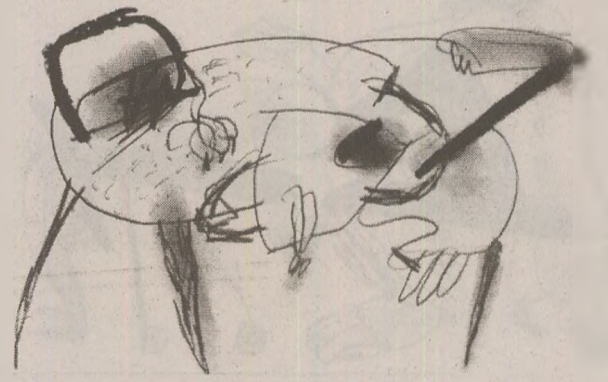

■ Ian McEwan
Sîmbătă

■ Irvine Welsh
Jeg

Suplimentul CULTURA Un săptămînal realizat în colaborare cu Ziarul de Iași și Gazeta de Sud

Cristian Cioba

Ioan Plada

Oglinda sufletelor

pacii beau toamna ca pe o otravă,
ul este otrăvit
propria noastră existență devine o otravă
care o bem în fiecare zi.

ecem prin piețe, devenind străini de noi înșine.
îmbrăcăm frumos,
facem ultimele retușuri în oglindă pentru suflete
care vedem
cutul adunat în noi,
mnele prin care am trecut,
câte ori am asfințit
ne îngrozim de imaginea propriei noastre cenuși –
ros de suflet ars –
care o ținem în noi ca într-o urnă

Espărtire

tascuri de soare ardeau pe rugul asfințitului,
rușa nopții se risipea,
um urmărit pașii crescând sub lumină,
ră când mi te-a răpit orizontul
am rămas de-o parte și de alta a soarelui,
spărțiți de zidul aceluia apus.

și durea urma pașilor tăi în suflet
darcă te-aș fi cuprins cu întregul amurg,
gur, mi-am prins fruntea și gândurile
palmele inserării
am început să plâng.

Asfințit dureros

binele cerului duc
erea luminii spre soare,
aripi de pietre pornim
re acest asfințit care doare
o rană deschisă în trupul
stei zile ce moare.

Păsările

și plac păsările –
oară deasupra tuturor
n locuri în care nu sunt garduri.
oamenii sunt ca niște pasări
mai că poartă în loc de aripi
ar iluzia că zboară liberi prin timp.

fără cântece. ■

Soldatul mort
Iarba patriei
Îl primește
Ca un leagăn

**
Poezia,
Ca și umbra
Se naște
Numai
Din lumina

**
Poate asta
Mai sînt
Firul de iarbă
Aplecat
De triunghiul
Prin care
Privește lumea
DUMNEZEU

**
Poemele mele
Asemeni rânilor
Unui zeu
Răstignit
Numai despre
Iubire
VORBESC

**
Poemul de iubire
Ca o rugăciune
Te visează

**
Păpădiile
Purtate de vânt
De fapt
Sunt visele
Soldaților
De sub iarbă

**
Poetul
Singurul luptător

Care
Folosește
Visul
Firului de iarbă
Pe post
De lance

**
Inima mea
Carte de iubire
Din care
Poemele tâșnesc
Mai tare
Ca sângele
Dintr-o venă
Taiată

**
De sub genele
Întredeschise
Azi
M-ai privit
Cu lăcomia
Unor coapse
Larg deschise

**
Pe coala
Gândurile
Și sentimentele
În mișcare
Dinspre lucruri
Înspre numele lor
Încep
Treptat
Să se vadă
Precum urmele
Fiarelor
Flămânde
Pe zăpadă

**
Și
Iată-mă
Ajuns
În fața acestui
Poem de iubire

Ca în fața Rubiconului
Și
Ori de câte ori
Am aruncat
Zarurile
Pe toate fețele
Și
Din toate unghiurile
Apărea
Surâsul tău
De Mona Lisă
Eh, asta e!
În fond
Din înălțimea
Bibliotecii mele
Așezate
Sub formă
De piramidă
Mă privesc
Doar 40 de secole
De poezie
Și iubire
Și
Cu greu
Până la urmă
Am reușit
Să-mi croiesc
Mult râvnitul
Drum spre Indii.

**
Inima poetului
Coborâtă-n stradă
Pare
O cometa
Ce-a rămas
Agățată
Într-o pânză
De paianjen
Nici mai mare
Nici mai mică
Decât
Patul lui Procust. ■

www.cartearomaneasca.ro

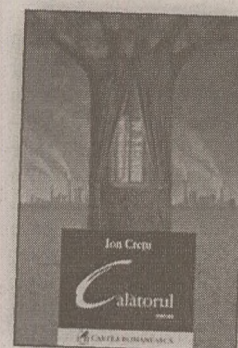
CARTEA ROMÂNEASCĂ

Nou în colecția „Proză“:

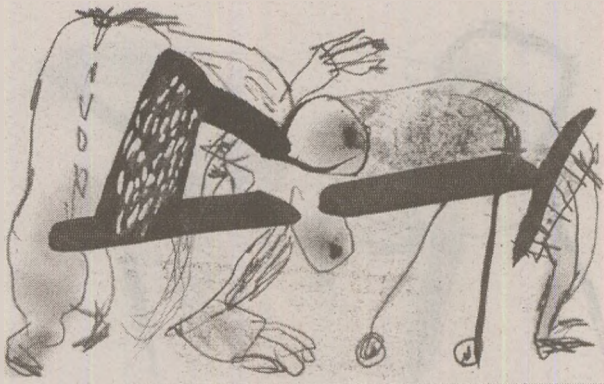
Radu Aldulescu
Mirii nemuririi

Florina Ilis
Coborârea de pe cruce
(ediție revăzută)

Ion Crețu
Călătorul

a fel de interesant este faptul că, din cine știe ce jocuri ale hazardului, luna noiembrie adună o pleiadă de critici literari, mai ales contemporani.

calendar

Noiembrie

Dacă ar exista un *Calendar* întocmit pe așa-zisele „domenii de activitate”, poezii și-ar putea revendica, prin chiar natura firii lor visătoare, lunile martie – Marțișor și mai – Florar. De prima lună a primăverii își leagă numele prin naștere afit pașoptistul Cezar Bolliac, cât și avangardistul Urmuz (un poet al absurdului, în fibra sa) sau tradiționalistul Ion Pillat care, prin cântarea trandafirului și a miniaturilor în stil japonez, încalcă teritoriul simbolist al congenerului Macedonski. Într-o aceeași zi cu Ion Pillat (31 martie), dar cu peste 40 de ani mai târziu, se naște Nichita Stănescu, poetul *Necuvintelor*. Își mai împart aniversarea în ziua de Bunăvestire Mateiu Caragiale cu *Pajerele* sale și Ana Blandiana, în *Calitatea ei de martor*. Și lista este departe de a fi încheiată, doar fi să-l mai amintim doar pe „hermeticul” Ion Barbu. Cît despre luna mai, e de ajuns să spunem că ea se leagă prin naștere (Arghezi), prin moarte (Bacovia) ori prin amîndouă (Blaga) de „greii” poeziei românești. La fel de interesant este faptul că, din cine știe ce jocuri ale hazardului, luna noiembrie adună o pleiadă de critici literari, mai ales contemporani, care nu o dată se rost(ui)esc între ei. Iată, de pildă, ce scrie Alex. Ștefănescu despre alți doi companioni „de noiembrie”: „Mi s-a părut întotdeauna de necrezut faptul că Dumitru Micu a scris o carte împreună cu Nicolae Manolescu. Numele lor, alăturate pe coperta entuziastului, aproape înduioșătorului manual *Literatura română de azi*, reprezintă o combinație teoretic imposibilă, ca aceea dintre gheață și foc sau dintre zi și noapte. Incompatibilitatea începe de la înfațișare și comportament. Dumitru Micu, scund, cu figura rotundă și cu ochelarii săi de *petit* Bezuhov, este un timid gata să izbucnească, înroșindu-se și înecîndu-se de indignare, în tirade aprige împotriva contemporanilor frivoli care au uitat buna deprindere de a studia sistematic

și cu rîvnă, în timp ce Nicolae Manolescu, elegant, chiar cochec, are în ochi o sclipire jucăușă prin care încurajează discret – cel puțin așa simt studenții – orice tentativă de adoptare a unei atitudini nonconformiste. Deosebirile în materie de stil de gîndire și de program critic sînt și mai mari. Dumitru Micu oscilează între o poză ostentativ doctă și o aderare pătimașă la evaziunile de natură romantică. Nicolae Manolescu, străin de asemenea fluctuații ale stării de spirit, este permanent senin și se lasă cuprins cel mult de o însuflețire rece. Dumitru Micu judecă literatura ca *una* din notele care alcătuiesc ampla simfonie a vieții, dînd o importanță uneori sufocantă criteriului moral. Nicolae Manolescu privește același fenomen din unghiul unei specializări stricte și prețuiește valoarea estetică, indiferent de unde provine, admițînd că adeseori din pămîntul imund răsar florile cele mai frumoase”. Citatul, în toată lungimea lui, emană acea „candoare” zburdalnică pe care Alex. Ștefănescu se pricepe afit de bine a o afixa în latura expresivă, spontană, chiar „literară” a observațiilor sale din *Jurnal de critic*. „Gheața” și „focul” împreună, un Micu și un Manolescu drept „nume adunat pe-o carte”, construiesc în mintea comentatorului un fabulos oximoron, o figură de stil cît textul întreg și poate cea mai convingătoare în ordinea afitor „inadecvări revelatoare”. Cu același aer ușor amuzat pare să-i răspundă și N. Manolescu, desigur că nu imediat, ci peste niște ani, într-o cronică la *Prim planul* din 1988. „Alex. Ștefănescu este expert în combinații șocante și aproximative: numeroasele traduceri l-au pozat pe Marin Sorescu într-un *Ilie Nastase al poeziei românești* sau *C. Joiu a dovedit că este nu un crai de Curtea-Veche, ci un Giuseppe Tomasi di Lampedusa*. Caracterizările ori definițiile lui apelează de regulă la termeni din domenii (cinematograf, politică, sport) care, dacă n-au legătură cu literatura, sînt bine cunoscuți cititorului mediu (...). Ar fi incorect să neg valoarea și eficacitatea acestui mod de critică. De multe ori, observațiile

și analizele lui Alex. Ștefănescu sînt originale și au o percutanță care nu-ți permite să le uiți ușor”. Și Cornel Regman dă dovadă de franchise, marturisind că înainte de a fi critic, „ești înfi carturar sau studios”. Invocă mîndru o destul de îndepărtată, de altfel, înrudire de sînge cu „acerbul critic care a fost Ilarie Chendi” și într-o carte cu un titlu absolut original, *De la imperfect la mai puțin ca perfect*, aduce obiecții confratelui Paul Georgescu, surprins în ipostaza de romancier: „Unde parodicul și moftul nu mai pot acoperi și justifica toate inițiativele autorului este în nepăsarea masivă arătată unei prea firești cerințe a romanului (...), aceea ca generalizările de orice tip să nu pornească dinspre autori spre personajele sale, de parcă acestea ar fi fost anume închiriate în acest scop, ci să fie fructul, chiar imperfect al propriilor lor ostenele de a ajunge la clarificări”. Ascutită limba, cu accente din „răutatea” cronicarilor munteni – cu afit mai de mirare cu cît C. Regman însuși apasă pe clapa unei eredități neaoș ardelenesti, dominate de „scrupulul pedagogic de a nu lăsa mediocritatea să iasă în față”. Și chiar dacă afit P. Georgescu cît și C. Regman nu mai sînt de o bună bucată de vreme printre noi, spiritul lor viu se păstrează intact. Dar cum între criticii zodiilor de noiembrie admirațiile și gilcevilile sînt lanț, iar citatele ar putea curge în cascade, ramînd de amintit că după ce eseistului și filosofului Mihai Șoră i s-a forjat (la cald) efigia nonagenară, un alt condeier își va înscrie în finalul acestui Brumar aniversarea. Născut la 28 noiembrie 1941, Eugen Negrici se afirmă prin formula „expresivității involuntare”, făcînd una dintre cele mai frumoase marturisiri de credință: „Literatura veche, pentru a fi înțeleasă, trebuie mai întîi iubită”. Pentru o eficiență fructificatoare a datelor unui text întru agere interpretări, extrapolarea către orice demers filologic se impune de la sine.

Gabriela URSACHI

Ochiul magic

Secția 1 de Poliție

Din păcate, la fiecare pas pe care îl facem prin țărișoară ni se oferă prilejul, tot mai dureros și mai istovitor, să cîrtim. Mai nimic nu merge, obrăznicia și mitocănia tronează, ca și nepriceperea, indolența, lenea, hoția, dezinteresul, minciuna, birfa. Mă rog, lista este luungă și prea bine cunoscută. Uneori, mă mai întreb cum rezistăm la afită bătaie de joc. Prietenii plecați de mult mă încurajează, ușor cinic, subliniindu-mi lipsa de plictiseală într-un astfel de peisaj mioritic. Le dă mîna, ce să zic!

În fiecare dimineață, de cîteva luni, sînt trezit de zgomotul apocaliptic al unor utilaje ce par că vor să prefacă dintr-odată și cu totul biata mea stradă cu nume superb, Lămîiței, fostă Principesa Ileana – afită a mai rămas din ea, numele, în rest, jalea de pe lume... Să devină peste zi din Cenușăreasă, o zîină delicată, singuratică și liniștită de undeva, din București. Efectul somniferelor pe care le înghit cu pumnul dispare într-o secundă la șapte dimineață. Creierii sînt pe tavan, iar capul se sprijină de geamuri, încercînd să vadă, cu orice preț, miracolul. Niște mamuți preistorici defilează în susul și în josul străzii cam jumătate de oră, sub ochii mei înspăimîntați, tulburi de neodihnă

și ușor luminați de speranța că dezastrul de pe stradă se va încheia, în sfîrșit. Casa tremură, visele mele alunecă de pe pereții tot mai crăpați, gropile se adîncesc. Ca și sordidul, ca și derizoriul. Așa cum au venit, așa și pleacă, fără să facă, în fapt, absolut nimic. Doar o imensă tevatură. Cam așa este și viața, dincolo de strada mea. Zi și noapte. Iar cînd se întîmplă să dai nas în nas cu o excepție, rămîi de-a dreptul mut.

Asta am pățit și eu de curînd. De Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril. Și nu-mi revin nici astăzi pe de-a întregul. Într-una din serile foarte, foarte aglomerate ale Festivalului Național de Teatru, am vrut să-mi ajut echipa și să degajez puțin intrarea în Sala mare a Teatrului Național din București. Mi-am lăsat geanta pe o banchetă, locul în care cei din staff ne puneam, în mod regulat, hainele, dosarele, poșetele. Cînd m-am întors după jumătate de oră, nu mai era. Pur și simplu. Aveam în ea totul, cheile de la mașină, de la casă, card-ul, toate actele. Priveam în gol cînd cineva a spus nu știu ce. Eu am auzit doar „poliția”. Păzindu-mi mașina din fața teatrului, m-am trezit vorbind cu cineva de la secția 1 de Poliție. Am relatat scurt și precis cele petrecute și... în zece minute, cred, la ora de maxim blocaj din capitala noastră, un echipaj se afla lîngă mine. Agentul Păun

a luat în mîna viața mea. Calm, respectuos, modest, lucid, eficient, spunîndu-mi și mie, și celorlalți ce este de făcut. A anunțat și secția de care aparțin, cea de sector, pentru ca un alt echipaj să aibă în pază casa, să-mi protejeze copilul. Îl priveam și nu-mi venea să cred. Rigoare și precizie. În seara aceea, cu tot necazul, am primit, în fapt, un mare dar. O mică speranță să mai cred că nu e chiar totul pierdut, că nu e totul oribil aici. Geanta a fost furată de cineva din teatru și nu de vreun spectator, cum s-a insinuat. Probabil de frică, nu de rușine, cînd agentul Păun a anunțat că se face filtru total, s-a strecurat și a lăsat „obiectul” lîngă prima bancă din parcul din fața teatrului. Doi oameni extraordinari – a doua excepție incredibilă!!! – au luat-o și, după trei ore de coșmar, mă aflam în posesia ei. Nimic nu a dispărut, au găsit-o și cu fermoarul tras. Am mers la secția 1 de poliție pentru declarații și alte proceduri. În mijlocul Bucureștiului, într-o clădire rece, purtînd amprenta altui timp, o clădire abisala, am întîlnit încă doi profesioniști, doi oameni remarcabili care, prin atitudine, prin comportament au continuat starea de perplexitate în care mă aflam de ore bune. Limbajul domnilor Radu și Mușat, aș îndrăzni să spun delicatețea cu care și-au făcut treaba, contrastau puternic cu mansarda în care ne aflam, cu zidurile, cu țara, cu vremurile. După miezul nopții, ieșind de sub protecția Sfinților Arhangheli și condusă politicos de acest trio minunat de polițiști spre orașul care ne absoarbe existențele, am zîmbit. S-au mirat. Și le-am arătat luna. Era superbă în noaptea aceea.

Marina CONSTANTINESCU

Visul e nepot de haos. Efortul oamenilor de a înțelege visul după legi limpezi seamănă întrucâtva cu efortul de a ordona haosul.

literatură

Ioana Părvulescu

CRONICA PESIMISTEI

În brațele lui Morfeu

Când Socrate, ca să-și liniștească discipolii, compară una din variantele morții cu somnul fără vise, îl privilegiază pe Hypnus, pe tată, în defavoarea lui Morfeu. Tatăl e fiul nopții și zeul somnului. Are 1000 de fii, dintre care Morfeu, zeul visului, este cel mai cunoscut. M-am întrebat întotdeauna cum or fi celelate 999 de progenituri ale somnului. Zeii din mitologia greacă sunt metafore limpezi, iar ideea că somnul, fiul nopții, are atâția urmași, astfel spus atâtea urmări (1000 e tot o metaforă pentru mulțime), ar merita detaliată.

Din ceea ce spune Socrate se subînțelege că o moarte u Morfeu, (adică un somn etern *cu vise*) ar fi prea semănătoare cu viața ca să ispitească în veșnicie. Motivul terar al vieții ca vis tocmai asta spune, că cele două seamănă. Viața e ca un vis, e chiar un vis, dar și visul ca o a doua viață, chiar o a doua viață. Pe aceeași temă ste construită și celebra parabolă orientală a filozofului are se visează fluture sau a fluturului care se visează filozof, cu impasul pascalian al regelui care, dormind 2 ore, se visează cerșetor, dând așadar la fel de mult mp și la fel de multă credibilitate celor două ipostaze le sale. Până la urmă are tot atâta îndreptățire să se considere cerșetor, câtă are să fie rege. Lucrul este onfirmat și de mitologia greacă, pentru că una din urorile lui Hypnus este Hemera (ziua), astfel încât bietul m este noaptea pradă visului și ziua pradă himerei. oarta, Nemesis, și vrajba, Eris, sunt și ele surori cu cei oi – și iată-ne aici viețile în tot tumultul lor, conturate i numai două generații mitologice.

Finalul vieții este și finalul visului. Moartea seamănă u somnul: „Vino somn – ori vino moarte. Pentru mine totuna...” Poate de aceea, deși, din antichitate și ână în contemporaneitate, literatura pune alături somnul i visul, pe Hypnus și pe Morfeu, scriitorii l-au privilegiat ototdeauna pe cel din urmă. Au privilegiat viața. Oamenii orm „în brațele lui Morfeu”, nu ale lui Hypnus. Noaptea aște somnul, care pare inventat numai ca să-și nască, a rândul lui, în fiecare noapte, fiul atât de iubit de nuritori. Noaptea este fiica lui Chaos, ceea ce înseamnă a *visul e nepot de haos*. Efortul oamenilor de a înțelege isul după legi limpezi seamănă întrucâtva cu efortul e a ordona haosul.

Este ceea ce se străduiește să facă literatura. De la

zeii și eroii vechilor greci care visează cu un scop limpede (fie ca să fie înșelați, fie ca să fie preveniți) și până la romanticii care visează creator, ca să dea profunzime poetică și mister prozaicei lor lumi, ca să creeze din nou universul, visul a fost mereu o sursă de inspirație. Suprarealiștii i-au redat haosul și libertatea inițiale. Literatura psihanalitică l-a readus, din exterior, în abisurile interioare. În fine, a fost valorificat în fel și chip în poezie și proză, poate pentru că și literatura este soră cu visul.

Dintre poeții români mari iubitori de vis, de la Eminescu până la Cărtărescu, singurul care face excepție de la regulă, adică încearcă să „pipăie” somnul și nu visul, este Blaga. Și volumul său *Laudă somnului* este într-adevăr o metaforă revelatoare pentru că vorbește, până la urmă, despre o față a morții, despre unul dintre „neînțelesurile” cele mai mari.

Visul de azi-noapte, neașteptat, ca orice vis care se respectă, m-a obligat să-mi trec în revistă laitmotivele celei de-a doua vieți ale mele, viața din vis. Cel mai mult m-a mirat să constat că visele de care îmi amintesc, din copilărie și până astăzi, nu au, ele, o vârstă clară. Ca și cum omul din somn scapă de transformările anilor. În timp ce trupul și mintea s-au maturizat și s-au schimbat, visele care m-au marcat, să zicem, începând de pe la 10 ani, au fost dintru început în afara evoluției, ca și cum mi s-ar fi transmis în somn, prin genele visului, gata crescute. Îmi amintesc foarte bine că visam adesea, pe la vârsta aceea, 10-12 ani, sfârșitul lumii și, la fel de bizar, începutul ei, formarea lumii. Aceste vise cosmice depășeau cu mult, cred, ceea ce puteam gândi în stare de conștiență. Era ca-n poeziile cosmogonice sau în paginile escatologice pe care le-am citit mult mai târziu. La facerea lumii vedeam vârtejuri de stele, bezne „desfăcute în fășii”, brăzdade de lumini de o frumusețe nespūsă în care mă cufundam cu o uimire plină de bucurie. Sfârșitul lumii îl visam fără nimic înspăimântător, ca un film, cu prăbușiri geologice și răsturnări stelare, și aici domina curiozitatea, asistam cu gura căscată la ceva incredibil.

Apoi, ca și cum în altă viață aș fi avut aripi a căror amintire o mai purtam în mine – vorba poetului „dovezi nu am, dar îmi aduc aminte” – am visat de nenumărate

ori tot ce se poate închipui în materie de zbor prin propriile forțe (n-am visat niciodată că zbor cu avionul sau cu vreun alt mijloc, ci numai cu mijloacele propriului trup care, de ce nu, știa să zboare așa cum știe și să înoate, de pildă, iar unele zboruri chiar semănau cu înotul, dar prin aer). Erau zboruri dificile și zboruri ușoare, verticale și orizontale. Zborurile înalte, pe deasupra unor orașe necunoscute pe care le urmăream în detaliu deși nu le văzusem niciodată în viața mea trează, deasupra unor clădiri înalte, biserici și catedrale, deasupra copacilor și pădurilor erau formidabile și-mi lăsau, la trezire, nostalgia ciudate.

Am zburat adesea și deasupra străzilor de burg vechi ale Brașovului. Și, ciudat, deasupra blocurilor cenușii în care locuiesc în București, amintindu-mi clar, în vis, că *am locuit cândva* aici, deși era cu mult înainte să știu că mă voi muta cândva aici. Am visat adesea și urmări lejer și plăcute pe acoperișurile Brașovului, cu salturi de pisică sau ca-n filme, și un labirint pe care nu înțeleg cum de îl știam și-l vizualizam casă cu casă, streășină cu streășină, terasă cu terasă.

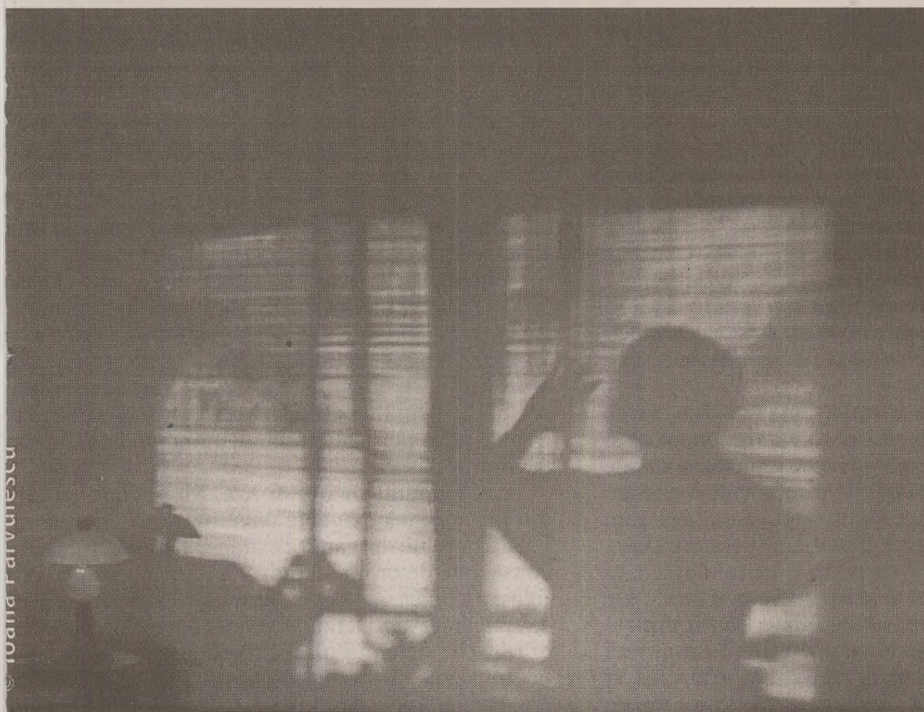
În cochilia viselor mele repetitive sunt și munții copilăriei și florile de munte intens colorate și marea limpede sau cu valuri uriașe în care mă arunc. Ar fi prea simplu să-mi „interpretez” visele acestea prin „chei” simpliste, fie ele și psihanalitice. Deși mai rar, am avut totuși câteva coșmaruri simbolice, cu coase și porumbei morți sau dintre cele mai sinistre, când făceam parte dintr-o mulțime de oameni neputincioși, ascunși sau închiși în catacombe, amenințați, păziți, terorizați și urmând a fi, pe rând, victime sigure, fără nici o șansă. În paginile extrem de sporadice de jurnal intim pe care l-am scris sunt consemnate câteva vise cu totul speciale din existența mea, dar nu e locul să le dezvălui aici.

Ei bine, azi noapte am avut un vis – de dragul căruia, ca o *laudă visului*, am scris acest articol – un vis atât de clar, încât la trezire aș fi putut să jur că totul a fost real. Pe o foaie de hârtie de un cenușiu deschis, care bătea în albastru-verzui, primisem, scrisă de mână, frumos, cu litere argintii și ușor fosforescente, bine rotunjite, o scrisoare (în spaniolă) de la însuși Mario Vargas Llosa. Mi-o citea cineva în română, iar eu o urmăream cuvânt cu cuvânt pe foaia de hârtie, acoperită de sus până jos. Avea și P.S. Jur că nu mi-am dorit niciodată, nici măcar în subconștient, să primesc o scrisoare de la Vargas Llosa. Dar, acum, c-am primit-o, mărturisesc că e o mare bucurie. Aș putea, desigur, să spun ce scria el acolo, cu argintiul pixului său. Cum, însă, nu i-am cerut acordul, prefer să fiu discretă! Nu văd de ce n-ar trebui respectate niște reguli nescrise chiar și-n cazul viselor. Ba poate mai ales în cazul lor.

Cronica mea de acum două săptămâni, *Paraskevidekatriaphobia*, a generat aceste savuroase limerickuri. Mulțumiri poetului care și-a intitulat un volum de poezie cu cel mai lung cuvânt latin „honorificabilitudinitatibus”. (I.P.)

Cinci limerickuri paraskevidekatriaphobe

- 1) E-o vineri treispe, când, la sobă
O damă trupeșă, de tobă,
Se arde,-n fine,-ncât devine
Paraskevidekatriaphobă.
- 2) Să nu treci prin deșertul Gobi
În vineri treispe, nici în Obi
Să nu înoți, ne-ndeamna toți
Paraskevidekatriaphobii.
- 3) Nu conțenesc să caute probe
Că vineri treispe e o cobe,
Prin cărți oculte, doamne culte
Paraskevidekatriaphobe.
- 4) Cei ce se tem ca de microbi
De teste, deși nu-s neghiobi,
În treispe, vineri, sunt, de tineri,
Paraskevidekatriaphobi.
- 5) Paraskevidekatriaphobii
N-acceptă,-n nici un chip, că-s robii
Unui eres fără-nțeleș,
Pe care-l dau drept doar un hobby.
Șerban Foașă

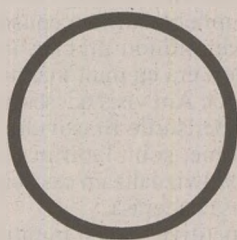
Figură emblematică a curentului simbolist
Maeterlinck vede creația teatrală în strânsă
legătură cu creația poetică.

art e

Monique Borie

Teatru și sculptură

- text prezentat în cadrul Conferințelor Festivalului Național de Teatru -

dată cu sfârșitul secolului al XIX-lea, numeroși teoreticieni ai teatrului încep să se refere la munca sculptorului și să folosească metafora statuii. La toți aceștia, punerea în relație a teatrului cu sculptura izvorăște din dorința de a contesta actorul plămădit din carne și nervi, acel corp viu al regizorilor naturaliști.

Dincolo de diferențele de ordin estetic, apelul modelului sculptorului se înscrie, de fiecare dată, într-o problematică mai vastă, aceea a definirii artei teatrului în general și a artei actorului în special, ca *entre-deux*/loc de întrepătrundere/între însuflețit și neînsuflețit, între corpul viu și corpul-obiect.

Mizele sunt complexe, exemplele numeroase, iar subiectul vast. Am să încerc, totuși, să vă propun câteva reflecții în jurul a două mari curente sau, dacă vreți, a două mari familii: pe de o parte, familia care începe odată cu Meyerhold și ajunge la Grotowski, în care figura sculptorului și metafora actorului-statuie propulsează o definiție a artei actorului centrată pe travaliul plastic, acordând o mare importanță antrenamentului fizic și exercițiilor plastice. De cealaltă parte, se află un curent, o familie care pleacă de la Maeterlinck și Craig și ajunge la Kantor. Aici, referințele la statuar conduc la ceea ce am putea numi o metafizică a artei, la viziunea unui teatru care, spre a nu-și trăda esența, trebuie să privească înspre moarte, un teatru al cărui actor trebuie să fie capabil să se aventureze într-un teritoriu aflat la marginea morții.

Referințele fondatoare ale acestui apel la sculptură, care străbate teatrul secolului XX, le găsim în scrierile lui Maeterlinck, începând cu 1890. Figură emblematică a curentului simbolist, Maeterlinck vede creația teatrală în strânsă legătură cu creația poetică. „A lăsa deschise marile drumuri care duc de la ceea ce se vede la ceea ce nu se vede”, asta înseamnă pentru Maeterlinck „poezia supremă”, iar teatrul trebuie să adopte tocmai acest demers – un teatru conceput ca deschidere înspre forțele invizibilului, ca revelație a puterii și a misterului

acestora. Într-o astfel de perspectivă, se impune o revizuire a mijloacelor teatrului. Pentru Maeterlinck este mai cu seamă necesar să fie depășită cotidianitatea, trivialitatea corpului viu care, înăuntrul dimensiunii sale obișnuite și carnale, nu are cum fi materie a artei. Și Maeterlinck se întreabă care ar fi soluțiile posibile. El se întreabă dacă ființa umana va fi înlocuită în teatru de o umbră, o proiecție de forme simbolice sau, după cum se exprimă el, de „o ființă care ar avea manifestările vieții fără a avea viață”. În orice caz, un lucru e cert pentru el: în teatru, absența omului este indispensabilă spre a accede în planul artei. Mult mai târziu, Kantor va relua această idee, afirmând că, pentru a exprima viața, arta are nevoie de absența vieții.

Pentru Maeterlinck, una dintre chei se află în senzația de mister și de tulburare pe care o resimțim în fața unei ființe despre care nu știm dacă este însuflețită sau nu, dacă e vie sau inertă. Într-adevăr, în viziunea lui, orice creatură care are aparența vieții fără a avea viață face apel la niște puteri extraordinare – tocmai acele puteri cărora poezia și teatrul trebuie să le deschidă porțile. Ar fi interesant să amintim aici celebrul text al lui Freud despre „neliniștitoarea straniețate”. Freud asociază această noțiune cu situația în care ne îndoim de faptul că o ființă însuflețită este vie sau, invers, simțim că un obiect fără viață ar putea fi însuflețit. Oare Maeterlinck nu se arată fascinat tocmai de acest soi de neliniștitoare straniețate?

În propriul său teatru, Maeterlinck își propune să utilizeze marioneta, figura de ceară, manechinul, tocmai pentru a introduce ideea absenței omului, pentru a crea senzația de indiscernabil între viață și non-viață. Dar, în această căutare a unui soi de actor-efigie, supus tensiunii dintre însuflețit și neînsuflețit, referința fondatoare rămâne sculptura. Arta teatrului, crede Maeterlinck, este încă departe de a profita de toate învățămintele pe care i le-ar putea oferi arta sculpturii – idei referitoare la forța statuiilor, acele corpuri-obiecte încărcate de puteri.

Sunt idei pe care, cincisprezece ani mai târziu, le va propune și Craig actorilor în textul său *Actorul și supramarioneta*. Craig nu va mai apela, însă, la marionetă sau la manechin, spre a depăși imperfecțiunea corpului viu al actorului realist, ci la modelul statuiilor sacre, al străvechilor idoli care sunt strămoșii acestora, constituind oarecum forma lor originară, fondatoare.

Pentru Craig, prin urmare, la origine se află statuia cu valoarea sa sacră, cu dimensiunea sa de mister. În ochii lui, doar recursul la acest model ar mai putea salva teatrul în fața capcanelor și ispitelor realismului. Împotriva prezenței vieții, a vieții așa cum o înțeleg realității în teatru, împotriva aceluși corp din carne și nervi care nu poate constitui materia artei, Craig invocă „frumusețea de moarte” a statuiilor neînsuflețite. Imaginea pe care Craig o convoacă este aceea a unei materii neînsuflețite, dar capabilă să se însuflețească grație acțiunii unei forțe care depășește umanol, a unei puteri invizibile, trimițând la un altundeva, și care ține de moarte.

În acest neînsuflețit în care sălaşluiește o prezență misterioasă, Craig, exact ca și Maeterlinck, percepe ceva mult mai puternic decât într-un corp viu, însuflețit de o mișcare naturală. Oare să însemne asta, așa cum pare să sugereze citatul din Eleonora Duse, plasat de Craig ca motto al articolului său, că ar fi necesar „să fie omorâți toți actorii”? De fapt, textul lui Craig poate fi citit dintr-o perspectivă oarecum diferită. El n-ar mai evoca atunci visul dispariției actorului, ci posibilitatea existenței unui nou tip de actor. De altfel, Craig însuși a recunoscut că

supramarioneta este „o imagine necesară luptei. Lupta pentru un actor al cărui scop să fie „denaturalizare și care nu s-ar mai defini ca un corp din carne și nerdecă ca o individualitate psihologică. Propunându-și drept orizont modelul supramarionetei, adică referința la statuie încărcată cu puteri, el va încerca să adopte un joc care să exprime întrepătrunderea dintre corpul viu și corpul-obiect, dintre mișcare și imobilitate.

Doar astfel va putea accede actorul la artă: doar având o perfectă stăpânire de sine și controlul unui corp eliberat de jugul emoțiilor, va putea deveni actorul capabil elaboreze o gestualitate simbolică, aflată la antipod gestualității cotidiene. El nu va mai împiedica astfel teatrul să se deschidă înspre o lume aflată dincolo de viața exaltată de realități, ci, dimpotrivă, va înlesni depășirea frontierelor acesteia.

Mult mai târziu, această trecere a frontierelor constituie însuși nucleul demersului lui Kantor. As mîndu-și dubla moștenire a lui Maeterlinck și Craig, afirmă cu insistență, așa cum am mai spus, faptul că, spre a exprima viața, arta are nevoie de absența vieții. Spațiul teatrului trebuie să adăpostească nu viața cotidiană, lumreală, ci, după cum se exprimă el, „prezența invizibilă a lumii care există dincolo de real”. Acest „dincolo” este un cuvînt la care Kantor ține în mod deosebit. El folosește la fel de frecvent, și formula „de cealaltă parte”. Dar, cazul său, printr-un soi de răsturnare, cel care va fi înzest cu forța neliniștitoare straniețate este manechinul, în tot trivaltitatea sa, ca „realitate de rangul cel mai de jos”. În felul acesta, el răstoarnă discursul lui Craig.

Formă degradată, derizorie în raport cu statu sacră a lui Craig, manechinul, în viziunea lui Kantor posedă totuși aceleași stranii puteri. Într-adevăr, în fața acestui manechin derizoriu, spune Kantor, resimțim aceeași senzație că „atingem lumea de dincolo aceluși „șoc metafizic”. Iar dacă manechinul este „model pentru actorul viu”, după cum se exprimă Kantor, acest lucru se întâmplă tocmai pentru că el reușește să cristalizeze, în același timp, impresia de straniețate și de moarte. Deoarece, pentru Kantor, materialele lucrurilor „au șansa să devină obiecte de artă” doar „prețul straniețatei și al morții”. Acest lucru e valabil și în cazul actorului. Definiția obiectului de artă se suprapune perfect, la Kantor, definiției actorului, în relație cu modelul său, manechinul. De aceea, Kantor va construi *Clamoaartă* în jurul unui joc al răsfrîngerilor și al dublurilor care se instaurează între actori și manechine. Prin intermediul multiplelor cupluri create astfel, el propune, într-un fel, o explorare infinită a jocurilor dintre inert și viu, dintre neînsuflețit și însuflețit. Întreg spectacolul mizează pe imposibilitatea de a discerne între viață și absențavieții.

Fidel intuiției lui Maeterlinck, Kantor continua astfel să-și însușească sugestiile oferite teatrului de sculptură. El le va dezvolta mai cu seamă în ciclul *Teatrului morții* al cărui nucleu constă în adoptarea unei poziții estetice și metafizice referitoare la statutul realității teatrale la statutul actorului.

Dar, în paralel cu această familie de metafizic ai teatrului, se dezvoltă, plecînd tot de la referința sculpturii, familia plasticienilor – chiar dacă distinct trebuie nuanțată – o familie mergînd de la Meyerhold la Grotowski.

La începutul secolului XX, Meyerhold va rețea din Maeterlinck exigența unei mai mari imobilități în jocul actorului, din care va extrage, în primul rînd, cîteva consecințe de ordin tehnic, și anume necesitatea de folosi o tehnică mai statică, urmînd să abordeze mișcările sub unghi plastic. Definind teatrul convenției, Meyerhold afirmă că „statuarul plastic trebuie să fie fundament pentru actor”. Tocmai desenul mișcărilor va fi cel care îl va îndemna pe spectator să descifreze emoțiile launtrice. Mișcările plastice vor sta, prin urmare, la baza expresivității

CARTIER în toate librăriile bune

Alexandru Mușina

Scrisorile unui fazan

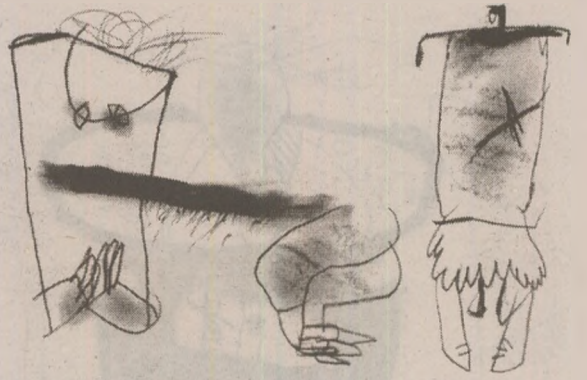
“Va trebui să le spun tuturor în față ce cred despre ei, cu riscul de a mă certa aproape cu toată lumea.”

Foto: Tudor Jebeleanu

Difuzare: S.C. "CODEX 2000", Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București. Tel/fax.: 210 80 51. E-mail: codexcartier@gmail.com

oarte interesant e modul în care Decroux pune problema realului pe scenă, în relația sa cu prezența carnală a actorului, a corpului viu al acestuia.

arte

actorului. Iar referința la sculptură conferă forță și formă acestui crez plastic. Meyerhold avansează ideea unui actor-sculptor, care își elaborează gestualitatea propunându-și drept orizont modelul statuarului. Atunci când va monta *Tristan și Izolda* (în 1909), el va evoca prezența ferinței sculpturale la Wagner. Într-adevăr, în viziunea lui Meyerhold, „scena trebuie să slujească drept pedestal sculpturii”, iar actorul ca statuie. Meyerhold revendică moștenirea agneriană atunci când dezvoltă dubla referință la sculptură și arhitectură pentru a defini regia ca demers axat în jurul două elemente fundamentale: scena și corpul. Dacă unca regizorului ține mai degrabă de arhitectură, metoda de lucru a actorului coincide cu aceea a sculptorului: „Arhitectura scenică trebuie să aibă, după Meyerhold, forța unui pedestal demn să susțină această mare sculptură, care este corpul viu plămădit de ritm”, adică un travaliu asupra mișcării, concepută ca o muzică plastică.

Pentru Meyerhold, creația actorului nu trebuie să se sprijine pe reproducerea legilor naturii, pe imitarea ei. Elaborarea plastică a sculptorului constituie o metaforă justă a muncii sale, metaforă deschizând calea unei practici a artei actorului în care antrenamentul fizic vine esențial. El dă naștere măiestriei care permite crearea unui corp non cotidian, capabil să atingă frumusețea plastică.

Într-o perspectivă asemănătoare se plasează și Decroux, atunci când definește bazele muncii mimului său corporal. Creația sa de mimi a jucat un rol important pentru numeroși regizori – mai cu seamă, pentru Eugenio Barba și Ariane Mnouchkine.

În centrul proiectului lui Decroux se află un travaliu plastic extrem de complex, elaborat pe baza unui vast sistem de exerciții de antrenament și de exerciții de compoziție. Într-adevăr, pentru el, corpul viu își regăsește locul convenit în măsura în care arta actorului redevine o artă de reprezentare a corpului prin intermediul „scării”. În unele dintre textele sale, Decroux își situează

cercetările în perspectiva moștenirii lui Craig, considerând mimul corporal drept un posibil răspuns dat viziunii lui Craig. Actorul-mim corporal trebuie într-adevăr să dobândească virtuțile supramarionetei considerată ca o imagine a actorului ideal. Marioneta ideală a lui Craig, urmașă a statuilor sacre, poate deveni un model pentru actor.

În acest sens, actorul-mim corporal este, în viziunea lui Decroux, atât sculptorul cât și statuia. Sculptorul al propriului corp, el trebuie să ajungă, conform formulei lui Decroux, la elaborarea „unei prezențe vii și oarecum imobile”.

Foarte interesant e modul în care Decroux pune problema realului pe scenă, în relația sa cu prezența carnală a actorului, a corpului viu al acestuia. În orice artă de reprezentare, spune Decroux, lucrul care se prezintă nu coincide cu ceea ce el reprezintă. În statuar, marmura prezentată reprezintă carnea. În teatru, actorul, fie el realist, reprezintă un alt om. Problema cu actorul, însă, e aceea că el însuși e om. Prin urmare, spune Decroux, „actorul este mai aproape de originalul său decât piatra sculptorului. Acest lucru este deja grav, atât de grav încât e cazul ca actorul nostru să se străduiască să nu-l agraveze și mai mult”. Tocmai de aceea, actorul-mim corporal trebuie să lucreze într-o tensiune permanentă, aceea dintre prezența carnală și elaborarea plastică. Doar cu acest preț va putea el deveni un artist adevărat. Cu prețul unei mari discipline formale.

Tocmai această idee a disciplinei formale suscită, la Grotowski, referința la sculptură.

Referința la sculptură apare în răspunsul dat de Grotowski la o întrebare referitoare la modul în care înțelege el să combine spontaneitatea și disciplina. Munca sculptorului asupra unui bloc de piatră, „utilizarea conștientă a ciocanului și a daltei”, cum spune Grotowski, constituie o metaforă justă a necesității de a elabora o structură, a importanței unei discipline formale. Și Grotowski propune o paralelă între munca sculptorului

și munca actorului. Ceea ce definește, în viziunea lui, gestul sculptorului, în opoziție cu acela al pictorului, este faptul că pictorul adaugă culori, „în timp ce sculptorul înlătură ceea ce acoperă forma existentă deja ca atare înăuntrul blocului de piatră”. Grotowski vede aici imaginea perfectă a ceea ce trebuie să-și propună actorul: el trebuie să înceapă prin a da la o parte, prin a elimina, actul de dezvelire ducând în mod necesar la elaborarea unei forme. Iar forma, ideograma, semnul pe care actorul le va elabora sunt în relație cu ceea ce este deja prezent în el, în interiorul organismului său. Ca și în cazul gestului sculptorului, ceea ce va lua formă este în strânsă legătură cu un act de dezvăluire – dezvăluirea a ceea ce se ascunde sub masca cotidianului.

Astfel, gestul sculptorului devine metafora lucrului asupra sinelui. Procesul de autorevelare trebuie articulat, disciplinat, comutat în semne. Care vor fi uneltele actorului? Stăpânirea unei metode de actor-artizan și de actor-artist, totodată. Antrenamentul bazat pe un întreg repertoriu de exerciții constituie calea obligatorie. Exerciții plastice de stăpânire a corpului și a mișcării, dar și exerciții de compoziție, urmărind crearea a ceea ce Grotowski numește „o formă vie avîndu-și logica sa proprie”. Un corp viu devenit materie a artei.

În concluzie, de-a lungul secolului XX, se pare că de fiecare dată când un om de teatru convoacă figura sculptorului sau evocă mulțimea statuilor, el se folosește de această paralelă ca de o imagine de luptă. Lupta împotriva capcanelor corpului viu pe scenă, a tentației gesturilor cotidiene, a facilității refugului în realism. Dar luptă și în numele unei anumite viziuni despre arta teatrului, care nu trebuie confundată cu reproducerea vieții. În sfârșit, luptă pentru o anumită idee despre arta actorului, în care corpul viu poate deveni materia autentică a artei.

Traducere de
Anca MĂNIUȚIU

târgul internațional gaudeamus carte de învățatură

2006

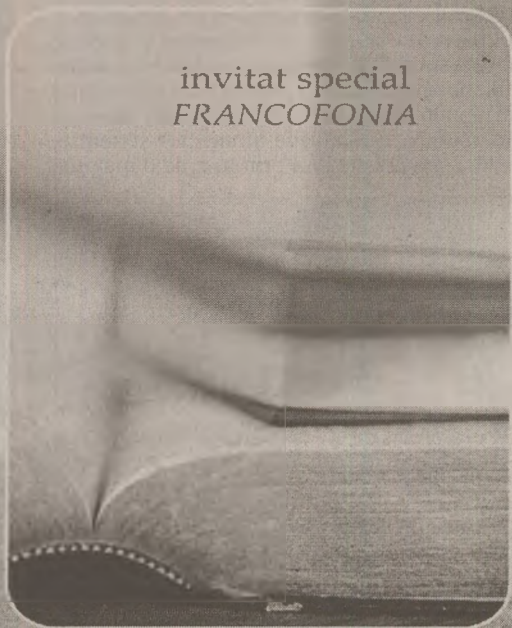
22 - 26 noiembrie
ROMEXPO
Pavilionul Central

on line
www.gaudeamus.ro

program de vizitare
miercuri - sâmbătă
10.00 - 19.00
duminică
10.00 - 16.00

invitat special
FRANCOFONIA

Organizator:

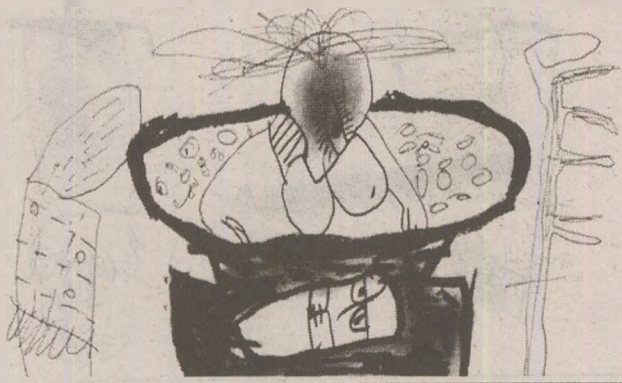

Parteneri:

Linii speciale GAUDEAMUS: **railb**
603 / Campus Regle - P-ța Presei Libere
631 / P-ța Romană - P-ța Presei Libere

Corneliu Baba

c e n t e n a r

Antropocentrismul și visul eroic

Criera artistică a lui Corneliu Baba începe în deceniul trei al secolului trecut, când Europa abia ieșise, traumatizată și secătuită economic și moral, din cel mai crâncen măcel pe care îl cunoscuse în întreaga sa istorie și când, în spatele unei tihne aparente și al unei generale voințe de reconstrucție, se precizau deja premisele izbucnirii celui de-al doilea război. Criza umană, profundă și insolubilă, generase o adevărată criză în lanț în care era cuprinsă și aceea a valorilor. Pînă la un anumit punct, bătălia chiar era purtată pe două fronturi: pe unul militar, cu sînge și cu dezastre adevărate, și pe unul cultural, cu denunțuri, contestații și excomunicări simbolice. Prezența umană, a cărei permanentă fascinație a marcat aproape în întregime istoria artei europene de la clasicismul antic și pînă la academismul sfîrșitului de secol, s-a devalorizat subit și s-a prăbușit irecuperabil. Chipul și-a pierdut așadar valoarea de garant în convenția imaginii, cît și calitatea metafizică de concentrat al Cosmosului. După o carieră de cîteva milenii, paradigma antropocentristă părea, așadar, să-și fi epuizat resursele și să-și fi suspendat autoritatea. Muzeele erau denunțate ca depozite de cadavre, arta tradițională ca un act de ipocrizie și ca o formă degradată de narcisism. În momentele mai relaxate, cînd nu se cerea cu vehemență distrugerea ei totală, pictura mai găsea resurse de a se întoarce spre ea însăși; spre tehnică, spre limbaj, spre universul său interior. Sau, din contra, către exteriorul mare al peisajului natural și urban, într-o variantă tîrzie a impresionismului. În acest context al artei europene și, la o scară mai mică, al artei românești, Corneliu Baba a ales anacronismul. Aproape insensibil la exteriorități și la convenții, la aranjamentele deliberat picturale - de altfel peisagistica și natura statică sînt momente cu totul episodice în pictura sa -, el și-a dirijat exclusiv interesul către chipul, prezența și existența umană. Alegînd să rămînă în civilizația și în mistica antropocentrismului, Baba nu s-a adăugat însă momentului său tîrziu și convențional, așa cum se regăsește el în academism, ci a încercat să-i dea o nouă dimensiune artistică și un alt conținut moral. Cu atît mai mult cu cît Estul european - și România în particular - au căzut după cel de-al doilea război mondial în cea mai cumplită dictatură și sub puterea celei mai umiltoare ideologii. El a recontactat, în această perioadă, așezînd viziunea picturală, în general, cît și actul de reprezentare, în particular, la momentul barocului nordic, rembrandtian în special, la școala germană și, oricît ar părea de paradoxal, la memoria icoanei de filiație bizantină. Din pictura nordică a reținut cu precădere monumentalitatea compozițională, așezarea definitivă în pagină, fundalurile întunecate și neutre, capacitatea de a preciza detaliul prin tușe de o maximă

libertate și o anumită forță a luminii de a se autogenera, de a se manifesta, cu alte cuvinte, în absența unei surse directe, în timp ce din atemporală viziune bizantină a reușit să absoarbă aerul incoruptibil și misterios, alături de o solitudine desăvîrșită care trimite mai degrabă către o prezență generică decît către una strict determinată. Atît în compozițiile sale mari, cît și în portretistica propriuzisă, se poate citi, într-un plan secund al imaginii, o irepresibilă forță de adorație și o la fel de mare capacitate de a chema, prin chipul episodic, modelul transcendent care scapă oricărei încercări de hipostaziere. Tuturor personajelor și chipurilor sale, Baba le adaugă o forță impresionantă, o melancolie fără margini și o conștiință a propriei lor prezențe care le transferă din convenția diurnă în cea mai autentică existență eroică. Dar nu într-una a eroismului de paradă și a exemplarității demonstrative, ci în aceea în care eroismul înseamnă triumf în fața neantului și nu doar o simplă victorie pîndită la tot pasul de eroziunile provizoratului. Chiar și în lucrările sale tematice, în care țărani și muncitorii sînt surprinși în plină acțiune social-politică sau în momentele unei existențe cotidiene ușor de exploatat propagandistic - și care, la o lectură superficială, pot trece drept forme de slăbiciune și dovezi de sensibilitatea conjuncturală - se înscriu în aceeași obsesie a pictorului de a defini o umanitate înălțătoare și tragică, vitală și sumbră, pîndită de fragilitate și predestinată unui eroism amar. Variantele Cinei, ale Somnului, ale Odihnei la cîmp, compozițiile cu oțelari și scena înscrierii în G.A.C., cu toate că prin tematică par a răspunde imperativelor vremii, în esență ele intră necondiționat în stilistica artistului și în meditația sa specifică. Departe de a fi conjuncturali, țărani și muncitori sînt fapuri arhetipale, iar gestica lor imediată capătă în imagine o mîreție rituală; odihna este o prăbușire demnă, cina - un ceremonial primar, iar somnul - un abandon în lumea elementară. Și dacă Baba a fost acceptat oficial, în plină degringoladă a realismului socialist, și răsplătit în consecință cu cele mai înalte onoruri ale vremii, nu o slăbiciune anume trebuie căutată aici și cu atît mai puțin disponibilitatea artistului, față sau tacită, de a colabora cu impostura. Dimpotrivă, pictorul și-a urmat cu obstinație programul său propriu, și dacă el a fost ferit de traume majore, faptul s-a datorat exclusiv unei confuzii. În aspirația ei înfrigurată spre un nou umanism, în care ideea unui antropocentrism sui generis figura în inventarul obligatoriu, propaganda comunistă și-a găsit în Corneliu Baba reperul ei cel mai convingător. Cu mult înainte ca realismul socialist să-și formuleze imperativ ideile estetice și în spațiul nostru cultural, înainte de a-și construi miturile și de a-și fixa idealurile, Baba era deja un umanist, un antropocentrist

cu profunde justificări estetico-filosofice și un căutător neostenit al existenței exemplare. Dacă la un moment el s-a înfîlțit cu propaganda comunistă, preocupată și de a-și găsi o identitate și de a se autoproiecta simfonic, aceasta s-a datorat mai degrabă unui transfer de înțeles decît vreunei reale comunicări. Realismul socialist căuta, de fapt, apostoli de circumstanță și profeți ai Ede de după colț, pe cînd Corneliu Baba se lupta cu umană însăși, cu înălțimile și cu abisurile ei, cu certitudinea și cu iluziile, cu mîreția și cu degradarea. Orice încercare de a găsi vreun argument al compatibilității între cele două orizonturi aște de radical diferite nu poate fi decît un premeditat. Sau o altă față a realismului socialist în Pe lîngă toate insurgențele care i-au acompaniat contemporane

Pe măsura trecerii timpului și după ce pictorul Baba și-a precizat, prin extensie, toate coordonatele, în un lent proces de restrîngere și de aprofundare tematică, Obsesia de a investiga ipostazele multiple ale umane de a le determina existența pură și exprimarea în social, devine tot mai mult o obsesie morală. Temele organizează în cicluri, iar ciclurile urmăresc de aproape cîteva motive mari. Individualizările intra acum în plan secundar, lumea fenomenală se stingea și ea melancolia senină capătă accente expresioniste. Iarăși nu mai descrie fizionomia sau psihologia partii, nu mai decupează cu atîta pregnanță forma pe ecranul fundalului, ci sugerează trăiri paroxistice, ființe dezgustate în convulsia colectivă și iminenta prăbușire în dezordine. Jertfa cristică, invocată din ce în ce mai des în variante multiple, aproape depozedată de conținutul creștin și de sensul ei liturgic, este privită mai degrabă ca o dramă colectivă și ca o înfrîngere individuală. Gi de femei din Pieta, fără alte diferențieri decît cele derivate din succesiunea planurilor, se transformă în metaforă plastică a nonidentității și într-un sinonim suspendării din real. Corespondentul său într-un alt registru mai amplu ca imagine și mai puternic susținut ca expresie este ciclul Spaima, parțial asociat cutremurului din 1977, parțial urmărit în sine, ca situație limită a traumei colective. Fără a-și modifica registrul cromatic și a se abate de la stilistica sa inconfundabilă, Corneliu Baba își schimbă, însă, fundamental, viziunea. Radiogumanității, privirea ei pe dinlăuntru dintr-o perspectivă exclusiv morală, nu aduce cu sine și resemnarea. Stază de altădată al unui univers creat prin conservarea de a reflexului demiurgic pătrunde acum în intimitatea creștină și îi cîntărește puterea de conservare. Iconog expresionistă, diformitățile care se nasc dintr-o conștiință umană plină de tragism, nu degenerază niciodată

Autoportret (1922)

Peisaj din Caransebes (1932)

Spaima (1987)

Corneliu Baba

c e n t e n a r

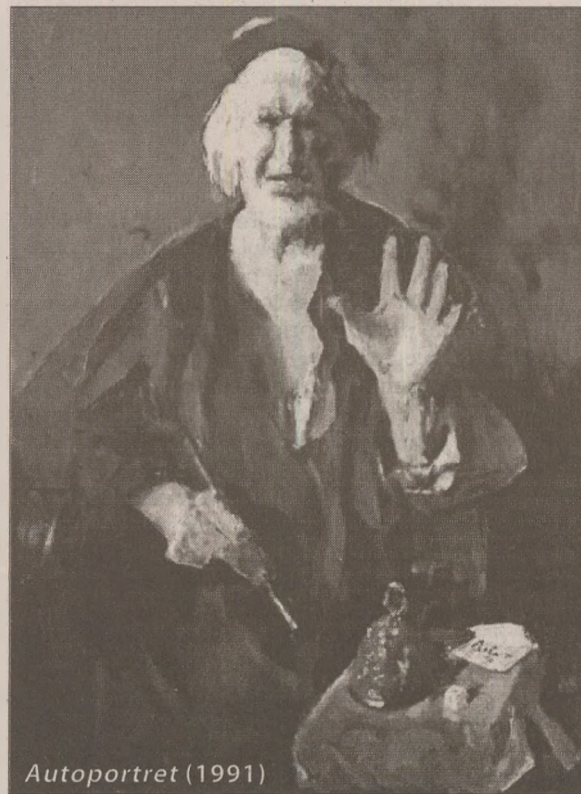
orică grotescă și în simplul efect exterior. Identificând gilitatea și vulnerabilitatea propriei sale lumi, pictorul așază în interiorul ei ca un participant și nu ca un martor. Sperarea umanității este disperarea lui însuși, așa după n triumful ei era altădată semnul direct al unei victorii ntrice. Baba a descoperit astfel, încă de pe vremea care forțele sale erau nealterate, că omul nu este un plu subiect mitologic, o structură definitivă și încremenită, o succesiune de stări și un proces continuu, la capătul ora pîdesc degradarea fenomenală și alienarea morală. Acest circuit sever al fatalității, individul se resoarbe categorie, fizionomia lui se topește în atributele grupului finalmente, colectivitatea însăși se supune aceluiași nariu. Antropocentrismul lui Baba capătă, în felul sta, o semnificație mult mai largă. Departe de a fi un plu poncif cultural sau un enunț născut dintr-un năsurat orgoliu, el este o meditație profundă asupra idității umane și o încercare de mîntuire prin cunoaștere orin asumare. Spaima, Pietă și jertfa cristică sînt ar formele determinate ale acestei încercări.

Dacă Spaima și Pietă urmăresc dezordinea și alienarea ectivă, reperul lor imagistic fiind întotdeauna pul, ciclul Regele nebun urmărește același proces la ră individuală. Subiectul acestei decăderi nu este, însă, ividul comun, ci individul exponențial. La prima unere a acestui ciclu, în cadrul expoziției din 1978, tivul a fost receptat mai puțin în latura lui general- ană și mai mult ca o incriminare a unei idei politice, referire directă la dictatura personală a lui Ceaușescu. iferent dacă pictorul a avut sau nu în vedere evoluția rantă și grotescă a istoriei noastre contemporane, a pomit pur și simplu de la o sursă livrescă, anume unia regelui Lear, meditația abstractă asupra prăbușirii erelor constituie problema de fond a întregului a. Și ea vine în continuitatea firească a unei idei deja nțăta: ieșirea din regimul unei existențe normale. vit de aproape, într-o multitudine de variante și de stări, Regele nebun este surprins în plină manifestare a unei le degradări: pe de o parte, înțeleasă ca alterare a cărnii, reversibilă ruinare somatică și, pe de altă parte, ca rdere a naturii morale și ca prăbușire în regnurile rorioare. Altfel spus, de la ipostazele sale de ființă icitoare, cu trupul împuținat și privirile golite, la e în care drapajul, atributele și ceremonialul nu sînt it semnele unei incompatibilități ridicole între mă și esență, și pînă la starea umilă de tîrîtoare opomorfa. Pierderea verticalității și instalarea în diția de patruped, ca o umilitoare ieșire din natura ană, sînt întărite prin asociere directă cu imaginea elui. Abrutizat și gol, singur și tragic, Regelui nebun i mai rămîne decît instinctul de conservare și el a cealaltă față a destinului exemplar. Dacă în varianta ica, aceea a jertfei, era un izvor al durerii, în ianta decăderii, a pierderii de sine și a însingurării, tinul exemplar nu este decît un biet subiect al milei. pre deosebire de compozițiile care aveau ca motiv purile depersonalizate, unde accentele expresioniste

erau foarte puternice, în ciclul Regele nebun tușele sînt mai blînde și paroxismul expresiei mult atenuat. În schimb, din amestecul de ironie și compasiune se naște un anumit hieratism al decăderii. Regele nebun este simultan o ființă rătăcită, o fantomă hilară și un sacerdot al alienării. Dar, mai ales, punctul final, pus cu un gest care abia își reprimă patetismul, al unei aventuri umane care a traversat toate nivelurile existenței.

Privită în timp, pictura lui Corneliu Baba este ritmată de nenumărate motive și teme, unele episodice, altele transformate în adevărate obsesii. Toate sînt, însă, legate de anumite momente din viața și din evoluția artistului. Peisagistica, naturile statice și compozițiile cu țărani și cu muncitori se situează, în cea mai mare parte, în perioada tinereții și a maturității, în timp ce compozițiile cu accente expresioniste și cu un mai apăsător conținut moral sînt mai degrabă interogațiile senectuții. Singura temă cu adevărat obsesivă și care se regăsește constant de-a lungul unei vieții este aceea a propriului chip. Și ea a generat cea mai fascinantă, mai complexă și mai cutremurătoare galerie de autoportrete din întreaga istorie a picturii românești. Departe de a fi un simplu și îndelung exercițiu de narcisism, autoportretele lui Baba sînt dovada absolută a conștiinței sale morale și a incurabilei fascinații antropocentrice. Așa cum în viziunea și în filosofia antropocentristă chipul uman este imaginea rezumată a întregului univers, în viziunea lui Baba chipul artistului este imaginea esențializată și deplină a întregii sale picturi. Intre primul autoportret, cel din 1924, dacă nu-l mai punem la socoteală pe cel de la doisprezece ani, imberb și de o suavitate rafaelită, și cel mai recent, din 1991, ascetic și pulverizat în lumină, se construiește și se întinde o întragă civilizație. Chipul artistului este, rînd pe rînd, stăpîn pe sine și ușor arogant, orgolios și viril, vizionar și eroic, obosit și atins de melancolie, ezitant și interiorizat, pierdută în materia cromatică și iluminat spiritual. Într-un anume sens, aceste autoportrete sugerează celălalt versant al Regelui nebun. Dacă prin Regele nebun se urmărea un traseu descendent și entropic, prin succesiunea autoportretelor este dezvăluit, dimpotrivă, unul ascensional și luminos. Creatorul se îndepărtează tot mai mult ca ființă determinată, anatomia se stinge treptat, iar în locul ei se naște, din însuși procesul evanescenței, o făptură imponderabilă și spectrală. Ca și organismele vii care dispar spre a se resorbi în lumea elementară, chipul artistului se dizolvă în propria sa pictură. El repetă marile trasee ale vieții formelor, așa cum ontogeneza rezumă abisul itinerariu filogenetic. Și, în această perspectivă, autoportretele lui Baba sînt nu numai o componentă fundamentală a operei sale, ci și o cheia de lectură și o meditație profundă asupra condiției umane. În care forța, bărbăția și eroismul se împacă definitiv cu înălțimea contemplației, cu melancolia și cu vocația spirituală.

Pavel ȘUȘARĂ

Autoportret (1991)

Corneliu Baba

În loc de epilog

Când cu mulți ani în urmă am conceput prefața acestui volum nu mi-aș fi putut imagina starea de spirit în care voi încheia drumul meu de artist prin istoria secolului.

Între timp o lume s-a prăbușit și alta se chinuie să se refacă.

Am ieșit dintr-un coșmar sperând într-un miracol și am intrat într-un haos în care ne-am rătăcit unii de alții. Retragerea totală în lumea singurătății mele mi-a oferit, așa cum am mai spus-o, șansa unei transparențe care mă face să văd prin oameni și obiecte altă lume decât cea ascunsă în febra orgoliilor și a sârmanelor ambiții de a învinge și a cuceri...

Examenul conștiințelor e poate cel mai cumplit impas al zilelor noastre. Am impresia că nu-l mai poate trece nimeni. Moralitatea îți poate fi ușor contestată cu probe și martori iar profesionalismul pus la îndoială, dacă e nevoie, de noii controlori de calitate sau de profit care îți decid soarta ta de creator. Uneori am senzația stranie a reîntoarcerii în timp și a perpetuei inutilități.

La nouăzeci de ani nu te mai întrebi unde îți este locul. Lângă cei tineri, pe care îi auzi venind, nu ai ce căuta. În marșul forțat al generațiilor de mijloc nu te poți găsi. Lângă cei bătrâni locul e pustiu, unde au fost ei nu mai e nimeni...

Mi-a rămas doar... „piatra albă pe care s-adorm înconjurat de vise...”

Jurnal, 1995

Incetățeni (1974)

Regele nebun (1984)

Compoziție (1949)

meridiane

harpe demonstrează, în acest roman, la nivelul anilor șaptezeci, neașteptată intuiție pentru provocările pe care lumea postindustrial avea să le cunoască în deceniile următoare.

Cronica traducerilor

Umoriștii și lucrurile complicate

scriitorul britanic Tom Sharpe a devenit celebru în momentul în care a ieșit pe piața internațională cu primul său roman din seria „Wilt” (avându-l, adică, în postură de personaj principal pe profesorul de colegiu tehnic Henry Wilt). Evenimentul se petrecea în anul 1976. Umorul negru al acestei colecții (constituite din patru volume aparute într-un interval de aproape trei decenii: *Wilt/Wilt*, 1976, *The Wilt Alternative/Alternativa Wilt*, 1979, *Wilt on High/Wilt, traficant de droguri*, 1985, și *Wilt in Nowhere/Wilt în necunoscut*, 2004) depășește, practic, toate standardele genului – cunoscute în literatura Albionului –, impunându-l pe autor drept unul dintre numele cele mai avizate în domeniu. Tom Sharpe forțează limitele comicului, fără a greși însă, în majoritatea cărților sale (pe lângă seria „Wilt”, el a scris și alte romane, la fel de faimoase, printre care putem menționa *Riotous Assembly/Mulțimea gălăgioasă*, 1971, și continuarea sa *Indecent Exposure/Expunere indecentă*, 1973, ambele dedicate politicii de *apartheid* a Africii de Sud, unde Sharpe a trăit mult timp, pînă la expulzarea lui din rațiuni... politice, sau *The Great Pursuit/Marea aspirație*, 1977, focalizat pe superficialitatea pieței editoriale americane), ajungînd adesea în plin burlesc. Totuși, așa observa că romanele în chestiune – percepute dintr-un unghi diferit – ne confruntă uneori cu principii, să le numim, „culturale”, de maximă seriozitate (nu întîmplător, critica engleză îl compară pe Sharpe, insistent, cu David Lodge și P.G. Wodehouse!). Dacă-mi veți îngădui o scurtă prezentare a primelor două volume din colecția „Wilt” (volume aparute, recent, în România, la Polirom, în traducerea lui Radu Pavel Gheo), voi încerca să explic și de ce.

Așadar, în narațiunea inaugurală a seriei (*Wilt/Wilt*), Henry Wilt, profesor de Studii Liberale la un colegiu tehnic (un fel de școală profesională), prizonier într-un mariaj monoton și blocat în poziția de asistent de rangul doi, se consideră un ratat irecuperabil, dezvoltînd sumbre reverii diurne, cu iz freudian. Visează să-și ucidă soția casnică, supraponderală și mereu nemulțumită și își urăște – pînă la disperare – studenții rudimentari. În sfîrșit, în urma unui lanț de evenimente suprarrealiste, declanșate la o petrecere libertină (unde nu dorise să participe, dar a cedat la insistențele ultimative ale consoartei), Wilt reușește să fie arestat și anchetat, sub suspiciunea de omor. La bairamul amintit, protagonistul, în stare de ebrietate, fusese umilit public de amfitrionă, o americană postmodernă, feminista și nimfomană, care l-a înțepenit într-o păpușă gonflabilă, expunîndu-l apoi tuturor. Eva Wilt, nevasta personajului, isterizată, pleacă într-o croazieră (direct de la petrecere, fără să-și anunțe soțul!), alături de feminista perfidă și de soțul ei semipsihotic. Henry se procopsește cu păpușa buclucașă, pe care, turbat, o îmbracă în hainele doamnei Wilt și o aruncă, ulterior, într-un puț ce urmează să fie cimentat. Recunoaștem aici, desigur, o materializare sublimată a fanteziilor sale intime. Păpușa – bănuită de toți (de la distanță) un cadavru de femeie supraponderală – e descoperită și, cum toate indiciile trimit la erou, profesorul va fi reținut și supus interogatoriului.

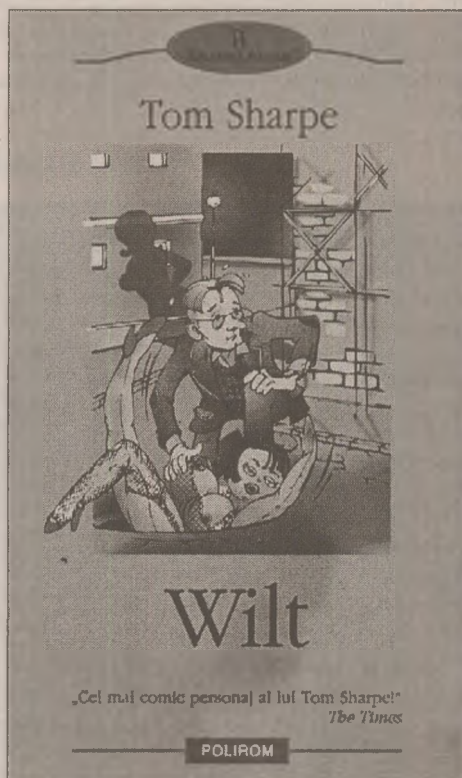
Wilt nu poate explica unde se află soția sa și, întrucît păpușa (crezută victimă umană) a fost deja cimentată, neexistînd dovezi că, în puț, nu zace, cu adevărat, un cadavru, se vede nevoit să accepte bănuielile de crimă ale investigatorului principal, inspectorul Flint. Flint este un polițist versat și eficient, care, obtuz prin profesie, are idei fixe, de obicei funcționale în interiorul psihologiei criminale. Și în cazul lui Henry, el și-a lăsat instinctele detectiviste să o ia înaintea rațiunii, creîndu-i eroului un

profil de asasin periculos. Inspectorul nu se îndoiește nici o clipă de faptul că Wilt și-a omorît soția și că, sub presiunea interogatoriului continuu, mai devreme sau mai tîrziu, va ceda, mărturisindu-și crima, împreună cu cele mai mici detalii ale derulării ei. Wilt însă nu-și pierde calmul, știindu-se nevinovat, și, în plus, descoperă, în contextul arestării, nebănuite voluptăți de comunicare. Disprețuit de soție și studenți, protagonistul primește acum – din partea tuturor – o atenție desăvîrșită, fiind ascultat și înregistrat cu minuțiozitate debordantă. Amănuntele povestirilor lui (absolut banale și imposibil de incriminat în vreun fel) sînt disecate pe toate părțile, ca venind, bineînțeles, dinspre un asasin periculos. Flint nu dezvăluie ambiguități legate de profesor, ci numai certitudini. Pentru el, inteligența și educația anchetatului sînt obstacole în calea aflării adevărului și nu, eventual, argumente ale credibilității lui. Ca atare, polițistul intră într-un tip de transă investigatorie, privindu-l pe Wilt de somn (trei zile și trei nopți) și trecîndu-l prin serii infinite de întrebări epuizante (venite de la anchetatori succesivi). Protagonistul rezistă – spre exasperarea lui Flint (pomiț chiar să-l lovească, la un moment dat!), dar, după un timp, devine conștient de o insurmontabilă și sinistră realitate. Această revelație constituie situația specială, trimiterea subterană a autorului, „lucrul complicat” din roman, la care mă refeream la început.

Wilt realizează că, orice s-ar întîmpla (scoaterea păpușii din beton, întoarcerea soției sale, în carne și oase etc.), mințea lui Flint nu mai poate fi schimbată. El e „încrămăcit în proiect”, vorba lui Gabriel Liiceanu, și rămîne opac la mutațiile realității din jurul său. Pentru Flint, Wilt a comis o crimă perversă și nici învierea tuturor morților, urmată de apariția lor la Poliție, pentru a-l susține pe Henry, nu avea cum schimba această convingere fundamentală (păpușa va fi excavată din ciment, într-un final, iar Eva Wilt va suna la Poliție pentru a afla ce s-a întîmplat cu soțul ei, dar Flint va sta, cu

adevărat, neclintit în impresiile lui). Prin urmare, pentru divertisment (și pentru relaxare!), Wilt încearcă un mic experiment. Se hotărăște să spună inspectorului ce ce *el dorește să audă*, eliberîndu-l astfel din transă. Mărturisește crima, într-o lungă declarație scrisă, inventînd o poveste abracadabrantă. Afirmă că și-a tocat, cu multă grijă, consoarta (și pe însoțitorii ei americani!), la Fabrica de mezeluri *Sweetbreads*. De acolo, victimele au sfîrșit cu siguranță, în plăcintele cu carne și cîmății localnicilor înnebunit de fericire, Flint declanșează un monstru proces de analiză, în laboratoarele criminalistice mezelurilor și conservelor de la *Sweetbreads*. Lumii este oripilată de vești, dezvoltînd nevroze canibalice. Presa, Poliția și opinia publică privesc, cu siderare totodată, cu minie mocnită, către detectivul surmenat. Nici o analiză, nici o urmă nu par să confirme oribila mărturisire. Descumpănit, Flint recitește declarația lui Wilt. Găsește incongruențe strigătoare la cer și incompatibilități pe care nici măcar un polițist începător nu le-ar fi trecut cu vederea. Mai mult, hîrtia a fost semnată, bătaie de joc, „Little Tommy Tucker” („orfanul cerșetor din cîntecele de inimă albastră ale englezilor), lucru neobservat inițial de Flint – orbit de obsesia că Wilt fi fost vinovat. Între timp, apare și Eva, soția supraponderală, nevătămată și plină de energie, compromișind definitiv demersurile inspectorului.

Cum a putut un anchetator cu experiență să cadă în capcană atît de grotescă și de bătătoare la ochi? Nimeni nu ne va răspunde la întrebare. Nici Wilt, nici autorul și nici măcar Flint însuși. Aici însă localizez eu *paradoxul serios* a acestei comedii negre. Nu definim, în universul exterior, decît ceea ce am definit deja în cel interior. Sîntem captivi în subiectivitatea noastră, într-un mîndru absolut, și gîndim lumea doar prin grila prejudecăților proprii. Din noi înșine nu putem ieși, dacă ar fi să amintim (și) de Camil Petrescu. Prezumțiile noastre vizavi de adevăr nu ies niciodată din haina lor speculativă.

Tom Sharpe, *Wilt*. Traducere și note de Radu Pavel Gheo. Col. „Biblioteca Polirom”, Iași, Edit. Polirom, 2005, 359 pp.

Tom Sharpe, *Alternativa Wilt*. Traducere și note de Radu Pavel Gheo. Col. „Biblioteca Polirom”, Iași, Edit. Polirom, 2006, 345 pp.

meridiane

Poezie vietnameză contemporană

Hu'u Tinh

De la stânga: Hu'u Tinh, Horia Garbea și prozatorul Ho Anh Thai la Tam Dao, 2006

subiectivă, trăind doar din limitare și incertitudine. Sharpe nu are răgazul și dispoziția să transforme asemenea dileme metafizice în teme epice majore. El numai le sugerează, subtil, în străfundurile umorului său rabelaisian, lăsând cititorul să-și aleagă, de unul singur, gama potrivită de lectură: cea „grea”, cu profunzimi metafizice, ori cea „destinsă”, disponibilă și reconfortantă chiar de la rîndul întâi al romanului. Dacă majoritatea lectorilor va opta pentru formula din urmă (comical suculent, trebuie să recunoaștem, i-a adus, în definitiv, lui Sharpe, faima mondială!), atunci scriitorul nu va ezita să lase între paranteze, către final, indiciul – aproape detectivist – al „lucrului complicat”. „Subiectul” demersurilor lui codificatoare, *i.e.* cititorul, realizează atunci că, dincolo de hohotul de rîs, se derulează în fond, mai mereu, o realitate gravă, la care oricine merită să mediteze.

Cea de-a doua narațiune a seriei nu refuză, în mod similar, „dedesubturile”, așa-zicînd, metafizic-complicate, tratate totuși cu destinderea și comicul deja consacrate de volumul inaugural. Wilt, acum tată a patru gemene și șeful Catedrei de Studii Liberale, este forțat de mult prea impetuoasa lui soție să accepte, în casă, prezența unei chiriase neobișnuite. E vorba de nemțoaica Irmgard Müller, studentă la colegiul tehnic unde predă protagonistul. La descoperirea chiriasei (de o frumusețe ireală), Wilt, deși inițial ostil, cade în transă erotică aproape instantaneu. Fascinația sa nu durează însă prea mult. În scurtă vreme, Poliția (în rîndurile căreia îl recunoaștem și pe vechiul nostru amic Flint!) și trupele speciale îl atenționează pe profesor că domnișoara studiosă Irmgard este, în realitate, terorista internațională Gudrun Schautz, prezentă în Anglia (alături de acoliții săi) pentru a pregăti o nouă lovitură. Prin forța împrejurărilor, Henry Wilt devine instrumentul de lucru al polițiștilor, fiind folosit pentru scoaterea criminalei afară din casă. Ca și în primul roman al seriei, lucrurile degenerază aberant, intrînd, nonșalant, pe făgașul burlescului. Wilt rămîne captiv la etajul unu al propriei locuințe, alături de Irmgard/Gudrun (surprinsă în momentul cel mai nepotrivit cu putință, atunci cînd tocmai făcea un duș), iar gemenele familiei sînt prizoniere în pivnița casei. Parterul e ocupat de partenerii inarmați ai lui Gudrun, angajați în schimburi de focuri cu trupele speciale (ce au înconjurat edificiul). Urmează o veritabilă „comedie a erorilor” modernă, în care anarhismul, terorismul, globalismul și politicianismul sînt ridiculizate în manieră extremă. *Happy-ending*-ul (reunirea familiei Wilt și scoaterea tuturor membrilor ei de sub orice acuzație – inspectorul Flint îl consideră, în continuare, pe Wilt vinovat necondiționat pentru toate crimele din lume!) vine să sugereze, precum în volumul anterior, faptul că haosul nu poate fi urmat, logic, decît de armonie.

Sharpe demonstrează, în acest roman, la nivelul anilor șaptezeci, o neașteptată intuiție pentru provocările pe care lumea postindustrială avea să le cunoască în deceniile următoare. Chiar dacă registrul său agresiv comic poate abate percepția de la gravitatea problemelor de fond, o lectură critică atentă nu are voie să rateze „lucrului complicat” din *The Wilt Alternative*. Rupturile tot mai adînci dintre ideologiile liberalismului și cele ale extremismului creează contextul unui nou tip de război, războiul așa-zicînd „cultural”, unde confruntările rămîn insidioase și perfide. Omul (post)moderității, micul burghez dependent de liniștea și confortul postindustrializării (ca Wilt), nu mai are posibilitatea de a le evita și ajunge angrenat în ciocniri pe care, intrigat, nu le recunoaște ca aparținîndu-i. Avem aici o remarcabilă prefigurare a lumii începutului de mileniu trei, aruncată de Sharpe în joc – în 1979! – cu nedisimulată lipsă de pretenții și sofisticare. El e doar un maestru al improvizației scenice burlești și nu face o dramă din eventualitatea în care ochiul exegetic nu va dori să treacă de această mască. „Lucrul complicat” poate sta în „adormirea” comediei negre și o vesnicie fără ca termenul de garanție să-i expire în vreun fel.

Codrin Liviu CUȚITARU

Poetul Hu'u Tinh s-a născut în anul 1942 în familia unor țărani vietnamezi din provincia Vinh Phuc. La 20 de ani s-a înrolat în armată și a parcurs întregul război luptînd efectiv ca tanchist. După război, a studiat la *Institutul de Literatură* care poartă numele poetului național vietnamez *Nguyen Du* (se pronunță *Nii-ien Dzu*). A fost membru al *Adunării Naționale a Vietnamului*, director al principalei publicații literare din Vietnam, *Vân Nghe*. În prezent este președintele *Uniunii Scriitorilor Vietnamezi*. Opera sa a fost tradusă în mai multe limbi europene și de multe ori premiata în țara natală, unde este considerat unul dintre cei mai importanți poeți contemporani. Hu'u Tinh a vizitat România în 2004 și este un prieten apropiat al scriitorilor români. Poemele de mai jos fac parte din antologia *Copacul Timpului*, apărută în 2003 în SUA, în ediție bilingvă engleză-vietnameză. Pentru versiunea românească am utilizat traducerea în engleză de *George Evans* și *Nguyen Quî Duc* pe care poetul Andrei Codrescu a caracterizat-o drept „o mare poezie în limba engleză”.

Grindina

Grindina caută locuri pe unde se poate strecura mai ușor.

Copacii se leagănă liniștiți,
Copiii își rotesc pălăriile și își depărtează brațele dansind,
Iar oamenii mari o privesc de după perdele.

Perle de gheață cad peste florile ofilite,
Broaște verzi și broaște rîioase orăcăie în iarba strivită,

Tulpinile grînelor se împotrivesc vîntului.
Cîmpul – cărți de joc risipite, apa – un vis.

Pășesc pe cărarea noroioasă, n-am pălărie de pai, nici pelerină.
Se sfîrșește furtuna, privesc în sus și văd fructele încă verzi.

Surse de inspirație

Hirtia s-a îngălbenit înainte ca un cuvînt să se scrie,
Apele s-au revărsat înainte ca un cuvînt să se scrie,
Cineva plînge cînd trece alaiul de nuntă.

Tîrgul s-a spart înainte ca un cuvînt să se scrie,
Arama s-a coclit înainte ca un cuvînt să se scrie,
Cineva ține doliu după anotimpul pierdut al iubirii.

Versul unui poem atîrnă în aer,
O pinză de păianjen prinde stropii de rouă.

În căutarea oamenilor

Clopotele sună după-amiaza.
Da, ele sună după-amiaza.
O pasăre rănită zboară
La marginea cerului.

Caut oameni cu inflăcărare.
Viața e lungă. Pașii aceștia – mărunți.

Tăcere

Dincolo de zidul cu cioburi de sticlă pe coamă
Ușor poți cădea
În apa unui havuz.
Privesc într-acolo, dar părul tău
A dispărut în spatele norilor.

Caut ziua în care
Nucile de betel cad în foile palmierului,
În care florile, adinc adormite, cad între frunze.

Șoarta mă duce înainte
Îmbujorat prin amiază,
Merg pînă la istovire și totuși cioburile de sticlă
Sînt atît de ascuțite, acolo, pe zid.

Doar douăsprezece versuri

Nguyen Du a scris *Povestea lui Kieu* acum două sute de ani

Dar vîntul este încă rece în jurul umerilor celui nefericit.
Zeița Quin Yin este bătrînă și tinăra deopotrivă,
Dar nedreptățile vieții tot nu cunosc îndreptare.

Lev Tolstoi a scris *Război și pace*
Sperînd că a scris despre ultimul război de pe lume.
Anotimpurile și-au coborît culorile peste mormintul lui

Și nimeni nu știe cît sînge a mai curs de atunci.

Am văzut rîurile împingînd cu putere sloiuri de gheață
Doar pentru a le topi
Și înțeleapta viță de vie lăsînd strugurii dulci
Să cadă în mîinile tale, în pragul iernii.

Prezentare și traducere
Horia GĂRBEA

Note

Povestea lui Kieu, poemul epic al marelui poet vietnamez Nguyen Du, scris la începutul secolului XIX, este emblematic pentru literatura vietnameză și cunoscut de oricine, cum ar fi, pentru noi, *Lucefărul* de Eminescu. *Zeița Quin Yin* este în mitologia chineză Zeița Îndurării, ea apare ca personaj și în legendele vietnameze și într-o operă folclorică binecunoscută în Vietnam, fiind acolo cum ar fi, la noi, *Sfînta Vineri* (H.G.).

Cărți pereche

Ficțiunea, la genul feminin

Fenomene literare

„Raftul Denisei“ se umple încet încet cu romane ce aduc cititorului fericite revelații. M-au impresionat două, citite unul după altul, iar la sfârșitul lecturii am constatat că, venind din literaturi cu tradiții diferite, fiecare autoare este, în felul ei un fenomen literar, iar cărțile s-au bucurat de succes de public și de premii prestigioase: *Castele de carton* de Almudena Grandes (Editura Humanitas, 2006, traducere de Cornelia Rădulescu) și *Pasiunea* de Jeanette Winterson (Editura Humanitas, 2006, traducere de Gabriela Abăluță).

Scriitoarele s-au născut în ani vecini: Jeanette Winterson în 1959, Almudena Grandes în 1969, s-au afirmat timpuriu, înainte de a împlini 30 de ani și au încercat să își înnoiască formula epică de la un roman la altul, scrierile ambelor au trecut rampa spre marele public prin ecranizări, sporindu-le celebritatea și ridicând totodată miza propriei deveniri literare. *Pasiunea* (1987) este al treilea dintre cele opt romane ale scriitoarei britanice, apărut în urmă cu aproape douăzeci de ani, iar *Castele de carton* (2005) este cea mai recentă carte a scriitoarei spaniole din șirul celor șase romane și a celor două volume de proză scurtă.

Ce au în comun cele două romane? Mai întâi, o temă dintre cele mai vechi, cea a iubirii-pasiune, ce răvășește destine în locuri și epoci diferite: Franța și Veneția prinse în vârtejul războaielor napoleoniene (în romanul britanic), Madridul anilor '80, după ieșirea țării din dictatura franchista (în romanul spaniol). În al doilea rând, caruselul ce rotește amețitor personajele (un cvartet straniu în *Pasiunea*, trio-ul erotic din *Castele de carton*), până când o forță centrifugă îi aruncă în afară, condamându-i la nebunie sau moarte. În al treilea rând, formula aleasă – confesiunea la persoana I, cale de explorare a interiorității și de reflectare subiectivă a lumii.

Cele două romane au aceeași compoziție epică în patru părți, fiecare parte fiind dedicată unei experiențe esențiale din cele care compun viața personajelor. În *Pasiunea*, titlurile celor patru părți doar sugerează (iubirea-fascinație a unui tânăr francez față de măreția lui Bonaparte, urmându-l ca bucătar personal pe toate câmpurile de luptă; atracția unei tinere venețiene față de o frumoasă damă de pică; întâlnirea celor doi în cursul campaniei din Rusia și salvarea din cumplita iarnă rusească; nebunia pasiunii trăită în orașul apelor și al morții), în *Castele din carton*, titlurile enunță în mod explicit experiențele: arta, sexul, dragostea și moartea.

Nu lipsesc din cele două romane situații și întâmplări senzaționale, dar originalitatea vine din altă parte (din intensitatea cu care personajele caută să își împlinescă vocația, fie cea a picturii pentru cei trei tineri madrileni, fie cea a aventurii pentru cei doi tineri cu totul ieșiți din comun), și mai ales din scriitura plină de poezie în sensul bun al cuvântului, căci poezia te cucerește în *Castele de carton* (descoperirea talentului, farmecul prieteniei, căutarea de sine în pictură și în iubire) și te coplesțește cu totul în *Pasiunea*: aerul vieții rustice, tensiunea adulației, atmosfera venețiană și cea hibernal-răsăriteană, misterul unor întâlniri și farmecul întâmplărilor fabuloase.

Punctul de vedere feminin

Cei doi tineri și o fată (Jaime, Marcos și Maria care preferă să i se spună José) se trezesc colegi la Arte plastice, având aceeași imensă ambiție: să devină pictori. Se vor descoperi unul pe altul și în curând devin inseparabili. Trăiesc împreună tot, de la experiențele publice ale vieții studențești (întâlniri în baruri, tentația

țigărilor cu „iarbă“, camaraderia, petrecerile) la cele din viața personală: sexualitatea, prietenia, descoperirea de sine ca pictori. Nu atât episoadele în sine șochează cititorul (seducerea fetei în doi timpi, mai întâi de către Marcos cu frumusețea lui de arhanghel, dar impotent fizic, și apoi de către Jaime care debordează de virilitate sau partidele amoroase în trei), cât drama pe care o trăiește fiecare, în fața căreia se trezesc inocenți, fragili și complet dezarmați.

Scriitoarea scrutează partea invizibilă a adolescenței: spaima de propria sexualitate pe care o depășesc în diferite feluri, mai mult sau mai puțin traumatizante, descoperirea plăcerii, diferența între sexualitate și dragoste, altă distincție și mai greu de sesizat între camaraderie și prietenie. Și toate experiențele personale se adâncesc de la o zi la alta și îi acaparează, ele se petrec în triunghiul care îi separă de lume, iar patul de trei persoane seamănă cu o insulă pe care se retrag, paradis intangibil ce face posibile miracolele. Totul sub semnul excesului (prea multă prietenie, prea multă plăcere a sexului, prea multă dragoste) care nu poate sfârși decât prost.

Naratorul acestei complicate istorii „triunghiulare“ este José care, pornind de la prezentul vârstei mature se vede silit să rememoreze întâmplările care i-au adus fericirea cea mai intensă și o suferință pe măsură. Povestea începe așadar cu sfârșitul care trebuie elucidat (sinuciderea lui Marcos, singurul dintre ei care a devenit un pictor celebru și a cunoscut gloria), relatând faptele de la început, din punctul de vedere feminin: copilarie și bucuria de a desena, primele intuiții a ceea ce înseamnă arta și primele dileme, alegerea unor subiecte șocante, căutarea identității la o vârstă dificilă și plină de complexe și de confuzii.

Camaraderia și prietenia fac posibilă relația sexuală incredibilă, în cursul căreia fiecare își recunoaște și apoi depășește trauma. Dar când sexul face loc dragostei începe adevărata dramă, fiindcă fata îl iubește pe fiecare altfel: senzual și intens pe Jaime, tandru și protector pe Marcos. Jaime rezumă cu umor situația trio-ului amoroș, la suprafață: José are doi bărbați, pe când fiecare dintre ei se bucură de o jumătate de femeie. Marea probă a trioului începe când unul dintre ei, Marcos, face saltul uriaș ca pictor: are deja propria formulă artistică, expune și se bucură de succes. De aici încolo, nimic nu mai rămâne la fel...

Miza romanului transpare dincolo de povestea trio-ului: o investigație a vocației artistice și a prețului ce trebuie plătit pentru talentul ieșit din comun, pentru succes și glorie. Cele mai multe întrebări ale cititorului țintesc spațiul de umbră al poveștii și te invadează la sfârșit, pentru că romanul nu îți lasă respiro, îl citești pe nerăsuflăte: ce anume provoacă precipitarea lui

Marcos ca pictor? cât de adânc este golul din el care se cere umplut sau cât de spectaculos plinul care se revarsă? ce trebuie sacrificat din ceea ce îl face fericit – sexul, camaraderia, prietenia sau iubirea? unde anume se află pragul de unde privind nu se mai zărește niciun viitor și alege sinuciderea? de ce se prăbușesc castelele de carton?

Pe două voci

Pasiunea recurge tot la mărturia persoanei I, într-alternanță a vocilor, cea masculină și cea feminină. Poveștile sunt altfel spectaculoase: un tânăr francez înrolat în armata lui Napoleon ajunge bucătarul acestui urmându-l pe toate câmpurile de luptă, o frumoasă venețiană se aventurează în teritoriul jocurilor, și îndrăgostește de o misterioasă femeie și trece prin peripeții șocante (căsătoria cu un bărbat bogat care îi plăceau băieții, fuga și pedeapsa – o vinde și astfel ajunge vivandieră pentru ofițerii din armata franceză). Cei doi se întâlnesc în timpul retragerii armatei napoleonice din cumplita iarnă rusească, după ce li s-au spulberat toate iluziile.

Care este iubirea și care pasiunea fiecăruia? Henri, ucenicul bucătar, ajunge să o iubească pe Villanelle dar obiectul pasiunii lui este Napoleon, o pasiune care amestecă devotament și fascinație, iluzie și adulație. Împăratul este figura care domină existența lui Henri și a miilor de francezi care îl urmează orbește dintr-un război în altul. Charisma irezistibilă acționează asupra lor încât ajung să creadă în campanii smintite și victorii imposibile. Villanelle, la rândul ei, iubește o femeie, dar marea ei pasiune este alta: Veneția, oraș de pe ape și orașul morților, al cărui farmec și taina o cunoaște ca nimeni altcineva, fiind fiică de gondolier.

Și aici personajele apar ca prizoniere ale unui triunghi sau cvartet amoroș, dar relațiile ce îi țin strâns sunt bine ascunse, cititorul are parte în final de mai multe surprize. Iar în locul artei, plutește în spațiul ficțiunii un aer de nebunie și de magie. Mai multe povești umplu golurile epicii, unele trăite, altele povestite de personaje. Ultimele două între ele este povestea inimii furate și a regăsitii și povestea gondolierilor care au membrane ce unește degetele de la picioare și pot umbla pe ape, povestea insulei morților și riturile legate de nașterea unui copil.

Romanciera își asumă nu un risc, ci două. Mai întâi relatează peripețiile eroului ei în vremea războaielor lui Napoleon, face din Bonaparte un personaj, cu toată detașarea de tot ce înseamnă un roman istoric, descrie eșecul din Rusia și drumul de întoarcere prin padure și peste câmpurile înghețate. Nu e puțin lucru, căci există un reper fundamental numit *Război și pace* de Tolstoi. În al doilea rând, creează o nouă geografie mitică a Veneției, când există și aici alt reper de neocol: *Moartea la Veneția* de Thomas Mann.

Așadar, Jeanette Winterson riscă de două ori și câștigă de trei: ucenicul bucătar este mai interesant decât Împăratul căruia îi slujește, mărturia lui aduce altă viziune asupra unei figuri intrate în legendă, iar Veneția este alt oraș care își descoperă o mitologie insolită. Cele două mituri culturale, cel napoleonian și cel venețian, apar prin într-o legătură epică neașteptată, cu multe răsuciri și noduri, într-un roman excepțional: nu îl citești ci îi sorbi fiecare pagină ca pe stropii unei licori minunate, prelungești lectura pentru că nu te înduri să îi simți aproape sfârșitul. Îți rămâne o fericită consolare: îl reiești știind că a doborâtă lectură îți va aduce, în mod sigur, alte delicii.

meridiane

Correspondență din Stockholm

Africa orbitoare

Nu pot să nu scriu despre lumina pe care a răspândit-o în tot orașul Muzeul Modern din Stockholm, unde s-a deschis Expoziția Africa Remix, lumină concurențială în întinericul care s-a lăsat în nord cam în același timp cu vizita scurtă a „uraganului Gudrun”. O lumină orbitoare, ca și subtila lumină a cabaliștilor, lumina căutării sensurilor care leagă viața și preocupările terestre omeneste de un sens mai mare.

Moderna Museet și-a deschis întotdeauna porțile artiștilor africani și operele lor au fost mereu admirate pentru calitatea lor existențial ludică și profund cognitivă. Și, cum spunea directorul muzeului, Lars Nittve: „Cu cât știi mai mult, cu atât vezi mai bine.” Expoziția este fructul colaborării între mari muzee din Düsseldorf, Londra, Paris, Tokio și Stockholm.

Africa e un continent făcut din lumină orbitoare, fotonii ei s-au revărsat asupra altor continente fecundând muzica, artele plastice și dansul. Niciun clișeu al lumii occidentale nu-i tentează pe acești artiști africani locuind în America, Europa Occidentală sau aiurea. Ei au mereu mândria rasei lor în care s-a concentrat parcă prosperitatea copiilor, singurii care se pot uimi de ce văd în lume, exprimând această uimire originală.

În deschiderea Expoziției, un avion oniric suspendat în aer, obligându-te să-ți ridici privirea, un avion confecționat din bucăți colorate de lemn sau metal, poate resturi din avioanele adevărate prăbușite sau devenite mormane de gunoi. Cu un pilot aparținând aceleiași vis în care săracii unui sătuc african au construit un vehicul ca să vadă lumea lor și de sus. Și lumea celor săraci e plină de bogăție, adică de vise cu ochii deschiși – oameni simpli se pozează împodobiți ca regi și regine, cu resturile care cad de la masa societăților de consum, sau cu bijuteriile oferite de natura care n-a fost exterminată încă: pietre, scoici, mărgelile de sticlă, dinți de lei sau tigri, bucăți din oasele sau blănurile lor, fildeși de elefant. Covorul de vis al oamenilor Africii este „șesut” și din capace și dopuri metalice strălucitoare care au aparținut unor sticle cu băuturi niciodată gustate, etichete de șampanie și tot ce se pune pe obiecte de lux ca să atragă banii celor care dansează în jurul vițelului de aur. Acest covor întins pe un mare perete este frate cu covorul din basme pe care toți copiii au călătorit odată pe lună, covor mai real și mai sigur decât cele mai avansate nave spațiale.

Nici istoria nu este uitată: pe un tablou (al lui Fernando Alvim) cu steagul belgian în trei culori (roșu, galben, ocră și negru) sunt brodate cuvinte: pe roșu: Wallonie, pe ocră: Flanders și pe negru: Congo. Și la dreapta ceva mai departe, un tablou și mai mare (al lui Hassan Musa) cu titlul: *Great American Nude*. Pe steagul american se lăfăie Bin Laden ca odaliscă,

cu „poponețul în vânt” (vorba lui Andrei Codrescu). Capul cu turban al „nudului” și mâinile legate au intrat deja în stelele steagului american, unde moto-ciclete de tot felul au luat locul corpurilor astrale. Este o capodoperă, spun oamenii înghesuindu-se care mai de care ca să vadă mai bine moliciunea și erotica celui mai jinduit nud...

Sunt multe și variate simbolurile continentului african, imagini memorabile, precum acel video în care un tânăr african ține în mână o stropitoare și udă un ghiveci în care se află o plantă cu frunze de dolari, ore întregi, zile, ani, poate chiar un mileniu. Dar oricât s-ar obosi el cu stropitul, acea plantă jinduită refuză definitiv să crească. Și, la sfârșitul expoziției, plină de astfel de parabole cu sens adânc, avem și „lingourile” Africii: fabricarea pâinii, un video admirabil arătând mâinile oamenilor frământând pâinea, apoi cum cresc pâinile și cum se rumenesc la sfârșit în cuptoare. Cum sunt păstrate „lingourile”, înfășurate în poleială de aur, în tezaurul „băncilor” africane.

Ar fi multe de spus despre foamea Africii și lăcomia fără limite a îmbuibărilor ei.

Expoziția artiștilor africani răspândiți în cele patru colțuri ale lumii îi îmbogățește psihic pe vizitatorii suedezi care au probleme exact cu „obezitatea” și alte boli ale societății de consum. Îi ajută poate să sesizeze mai bine aspectele realului revelându-i ludic, subtil, chiar unitatea fundamentală a vieții terestre cu dublul ei cosmic.

Gabriela MELINESCU

Colocviu Cioran la Udine

● În 11 noiembrie, la Universitatea din Udine, în organizarea profesoarei Carla Marcatto și a lui Alexandru Niculescu, profesor emerit al acestei universități, a avut loc un Colocviu Cioran, cu tema *Una filosofia del linguaggio semplice*. Cel mai consistent, numeric, a fost reprezentată Universitatea din Padova. Mario Andrea Rigoni a evocat îndelungata sa prietenie cu Cioran și cu Simone Boué. Roberto Scagno a vorbit despre inexprimabilitatea existenței, iar Dan Octavian Cepraga despre retorica amărăciunii la Cioran. Venit de la Florența, Giovanni Rotiroti, autorul unei cărți intitulată *Il demone della lucidita. Il „caso Cioran” tra psicanalisi e filosofia*, a tratat tema filozofării pe culmile disperării în scrisorile din anii sejurului berlinez. Din partea „gazdelor”, profesorul Alexandru Niculescu s-a ocupat de caracterul poetic al limbajului filozofic cioranian, iar Alessandro Zuliani a oferit fragmente în italiană din *Schimbarea la față a României* și din corespondența. De la București a participat Livius Ciocârliie cu o lucrare despre comunicare și expresie la Cioran. Colocviul a stârnit interesul unui public format, în majoritate, din universitari și studenți udinezi.

Record mondial

● O pînză de Jackson Pollock, nr. 5, 1948, a fost vîndută cu 140 milioane de dolari, a anunțat „New York Times”. Tabloul cu dimensiunile 1,20 m x 2,50 m a devenit astfel cel mai scump din lume. El a trecut, printr-o tranzacție privată, din posesia colecționarului american David Geffen în cea a bancherului mexican David Martinez. Pentru bogății oameni de afaceri, operele de artă rămîn o investiție dublu profitabilă: pe lângă valoarea de piață le aduc și un fel de prestigiu intelectual.

Angela Gheorghiu la Paris

● La începutul lunii noiembrie, Angela Gheorghiu a dat un concert la Sala Pleyel, iar pe 31 decembrie va participa la Gala de la Palatul Garnier. În preambulul unui interviu acordat ziarului „Le Monde”, soprana noastră e prezentată astfel: „La 41 de ani, cântăreața româncă e fără îndoială una din ultimele mari stele ale lumii lirice. Interpretările sale în roluri precum Mimi, Julietta, Doamna Butterfly sau Tosca, ca și frumusețea și strălucirea ei o plasează în fruntea sopranelor lirice ale momentului”. Cît despre reputația de a fi extrem de intransigentă, refuzînd să lucreze cu oameni care nu-i plac, artista o confirmă: „Dacă spun uneori nu, e pentru că mă consider răspunzătoare pentru întregul spectacol, în aceeași măsură ca și directorul Operei, dirijorul sau regizorul. Dar eu sînt cea care sînt pe scenă, în fața publicului. Dirijorul e în fosa, regizorul la el acasă, de aceea discut dinainte totul în cele mai mici detalii. Colegii mei sînt prea diplomați. Accepta totul fără comentarii, ca sub regimul comunist.”

Cura de primăvară

● Cea de a 40-a ediție a Tîrgului de Artă de la Köln, Art-Cologne, s-a ținut pentru ultima oară în toamnă. Într-un context în care marile manifestări ale pieței de artă se înmulțesc, monumentală instituție germană consideră că e vital să se re poziționeze pentru a face față concurenței. De la anul, Art-Cologne se va organiza între 18-22 aprilie, micșorîndu-și numărul de expozanți regionali pentru a privilegia galeriștii cu adevărat importanți în lume. Ediția 40 a reunit 190 de reputeate galerii internaționale și 25 de nou-venite, cu o ofertă colosală, dar inegală valoric.

DEUTSCHE WELLE

Un radio din inima Europei!

88,5 FM - BUCUREȘTI

Programul DW în limba română:
13:00 - 15:00 - Miezul zilei în actualitate (zilnic)
Știri la 10:00, 12:00, 16:00 (luni - vineri)

Știri în germană și engleză - zilnic din oră-n oră!
Și muzică bună - pop, clasic, jazz!

Deutsche Welle
53113 Bonn/Germany
www.dw-world.de

actualitatea

Trebuie să știți că surprizele neplăcute ne vin de la oameni de la care nu ne-am fi așteptat. Gafele se săvârșesc cu dezinvoltură, dintr-o necunoaștere a celuiilalt, dintr-un prea plin deșert al grijii cu care ne cântărim șansele într-o lume ce a luat-o cam de multișor razna. Suntem atât de siguri că singura cheie la îndemână este aceea pe care și alții o folosesc, făcând un preț rapid și semănându-l fără suferință și fără întrebări în același loc cu poezia îngerească, a noastră și a celuiilalt. Îmi opresc, așadar, poezia îngerească, despre care probabil că am să scriu cândva, în nici un caz la termenul pe care mi l-ați indicat, ci după apariția volumului. Și vă înapoiez restul, cojile gafei al cărei miez îl puteți oferi, dacă așa se poartă, unui ins fără pretenții morale. Îmi asum riscul de a nu fi înțeleasă corect chiar din primul moment. Mă aștept chiar să vă simțiți jignit dumneavoastră de mine și nu eu de dumneavoastră, reacția mea fiind luată drept răutate. Îmi asum acest risc, îl prefer pe acesta oricărui alt risc. (Iulian Dâmăcuș, Gherla) ☒ „V-am trimis câteva poezii și poeme în proză, spre a defini statutul meu spiritual, valența spirituală și vocația poetică. În cazul unei, eventuale, apariții publicitare, da-ți, vă rog, un beep, la telefonul mai sus anunțat, ca să vă sun, spre a ști în ce număr apar, fiindcă mi-e imposibil de a cerceta, săptămânal revista! Cu considerație!” Statutul, valența și vocația? Mie mi se pare că îmi cereți prea mult. Căci după stilul schiop al însemnării, cu pretențiile și explicațiile de ins sastisit și comod, îmi dau seama că interesul dumneavoastră bate în altă direcție decât ar fi normal să bată. Cât despre versuri, îl las pe cititor să parcurgă liber *Destin* și *În furtura Evangheliei*, și să dea un verdict: „Eu am beut vreo trei spitale./ Și am dormit afară pe zăpadă./ Căci casa mea s-a spart în cuvântul strădă./ Fiindcă dintr-un tată bun./ A răsărit un șarpe-n pat”; „În furtura Evangheliei, din oala bisericii./ Așa zișii - credincioși -, mănâncă oameni./ Cu singura rugăciunii, în ziua genunchiului./ Rugându-se întru Cristosul inversat”. (Ghe. Todor DelaCladova,

Constanța Buzea

POST-RESTANT

Cladova) ☒ Volumul de versuri arată destul de bine, are literă frumoasă, hârtie fină, și reproducerea de pe coperta după Salvador Dali, este o carte de vizită care spune mult. Titlul este însă comun, iar subtitlul, copilăros, și nu e de mirare, dată fiind vârsta autoarei abia ieșită de pe bancile școlii. Se pare că este un copil valoros, mult iubit și ajutat de adulții din preajmă. Că volumul *Anatomia tăcerii/poeme în versuri și cerneală* al Ecaterinei-Roxana Pârnu, apărut anul acesta la Emia, ar fi fost, după opinia dvs., domnule Florin Drăghici, redactor-șef „Revista Orăștiei” și președintele cenaclului „Metamorphosys”, citez „puțin bruiat de unii dascăli ai poetei (era, atunci, într-a XII-a), care au ținut să se vadă și ei în carte” – poate fi iertat tinerei care-și iubește dascălii onești. Mai grav este că tehnoredactarea vi se pare în suferință și faptul că tipografia n-au luat în seamă ultima corectură. Asemenea deficiențe nu fac bine orgoliului tinerei poete, care-și publică volumul de debut între Bacalaureat și intrarea la Litere (Slavistică) Timișoara. Datele despre activitatea literară, premii, succese, pe care le găsim în postfața, sunt chiar bine venite, nu exagerează cu nimic meritele unui copil bun pentru care te bucuri la desprinderea lui de primul țarm, la 19 ani. Gestul dumneavoastră e cât se poate de potrivit în acest moment, ajutorul pe care i-l oferiți este dintre cele mai minunate. Rugămintea mea, și sugestia mea pentru viitor, ar fi ca de la un moment dat poeta să-și asume cu curaj toate gesturile și demersurile către orizontul mai larg al literaturii. Sunt lucruri pe care trebuie să le gândească singură, selecțiile pe care și le face în vederea publicării în presa literară românească trebuie să și le facă singură, mai ales că ea, spune

cineva care-o cunoaște, ia viața în serios. Este firesc să evolueze spectaculos de-aici înainte, lumea ei e în schimb gustul se maturizează, lecturile bune o vor impresiona și o vor determina să nu pună un preț prea mare pe mod incerte, nesigure care își fac jocul acum. Voi alege câteva poeme din grupajul recent pe care mi l-ați pus la dispoziție și din selecția pe care o fac veți înțelege de ce acest mod de lucru. *Oasele ca niște stâlpi*: „Sprijinind pământul de cerul nostru./ Se zămisleşte nașterea printre cadavre./ Și pleacă din lume înainte să facă parte din ea./ De Margo? De ce hristos învie neincetat./ Iar noi murim toții?”; *În umbra tăcerii*: „Privirile întinse ca niște țevi noduroase peste vremuri./ Soarele-n paragină/ Buzele rugini freamăt./ Suflet pământ între valuri lună./ (Ne)Cuvânt pe trup, în trup, în rama/ (Ne)Trupurilor noastre./ <chiar acum, toamna?> ar spune lumea senină/ Mai «se ar fi ca Totul din noi/ Să se împrăștie puternic în oaze și simțirea mea/ Și, totuși? să rămână acolo”. *Vise însuși și moi*: „Se sparg abisal în retortă./ Între două pași Mi-e dat să simt un suflet pe piele./ Ploaia se-nbibă la într-o privire fără însemnătate./ Între tâmplă și în Pulsajie și rană.../ Mă smulg, vinovată, din mine/ Și abia rupturile noastre/ Intrate în sinele-amiezii;/ Străduindu-mă./ Fărâme de suflet se-nfășoară, tacit și sumbru/ Într-o privire fără însemnătate./ Zidire copii pe care îl sărut cu ochii închiși!”; *Nu, nu, acela Nostradamus*...: „Ce! E vina mea că nu-mi aparțin? Chiar crezi că ruletele se-nvârt, așa./ De parcă ele ocupa cu trăitul?/ Hmm! Ce știi tu!/ Îți spun eu / tu știi nimic - / Doar eu știu cât am pierdut în tine, și părăsesc inima, Băiatule!/ Cine știe cât mai rămâne la destinație?/(...) Îți sărut fruntea și-ți cânt la urechi «N-am chef azi!» (vezi Vama Veche)/ Dar tu să n-ai nici măcar încotro./ Ei? Ce zici? Mă întrebi cine sunt? Nu știu azi, vino mâine!/ Da, ce mă mai obosesc, ori ești cam nașpa!/(...) «A plecat! A plecat!» spune Maria/ «A plecat supărat și, poate, încă îndrăgostit de tine. Vezi? Și-aici tot inima e!” ■

Prin anticariate

Cura de Rai

Să ameninți pe cineva cu Raiul e, dacă nu ieșit din canoane, cel puțin ciudat. Fiindcă, deși străbuncredincioșii au cărcotit dintotdeauna pe seama plicticoasei grădini, tradiția n-a urcat la cerul creștin mai nimic din păcatele Olimpului de-altadată. Trebuia s-o facă, iscusit în ale parodiei, un scriitor. Topârceanu, în *Minunile Sfântului Sisoie*. Ediție de la Junimea, din 1972, îngrijită de George Sanda, cu desene și facsimile din propria-i colecție. Am găsit-o, gri, cu chipuri de sfinți ieșind, pe copertă, din înșelătoare tufișuri, în Anticariatul Sigma, pe Berthelot, mică expoziție subterană de cărți și obiecte rare, într-un colț de stradă veche.

I-am citit, exactă, nota asupra ediției: patru capitole lăsate de un Topârceanu agonizând, la Viena, nutrivând visuri destrămate de-o epopee clerico-românească, fragmente din revista *Țiganul în cer*, plus – aerul anilor '30... – *Pagini din jurnalul romanului „Minunile Sfântului Sisoie” și Note umoristice*. Mari ambiții de moralist și cartograf de lumi suprapuse, mâncate discret de-o nepurcenie care taie aripi și ridică sutane. Înții și-nții, în raiul dinspre răsărit, necunosător de prihană, un paria (sânt), pe numele lui Sisoie, jinduie la dulcea răsplată

de după durere, ori de după ispită, pe care n-ai cum s-o compari cu siropul egal la gust al zilelor trăite numai în desfătări. Nu că păcatele rangului, cuprinse în afit de hulita vanitate omenească, nu și-ar face loc în turmele sfinților. Cortegiile de binecredincioși, mînate, spre ciuda lui Sisoie cel fără de enoriași, de confrăți mai vîrstnici, „de cei mari”, păstrează, în cucemicia lor, umbrele cinurilor pămîntene: „alții, în urma acestora, mai de curînd veniți de pe pămînt, cu obrazul stafidit de postiri îndelungate și cu genunchii înțepeniți de mătâni, se îmbulzeau călcînd de sus, ca-n străchini, gata să se poticnească la fiecare pas. Și cum treceau de-a valma pe lîngă Sisoie, cu ochii-n jos de-afta smerenie și umilință, se cunoștea cît de colo că n-a fost cine știe ce de capul lor, pe pămînt. Rar zăreai printre ei cîte unul mai acătării, ce părea să fi fost om cu stare și cu greutate în zilele lui, măcar că se vedea acum ajuns cot la cot cu toți calicii.”

Pe lîngă asemenea aprecieri ale semenilor de care nici sfințenia nu-i scapă pe foștii oameni, mai e o hibă în rai: pomul adamic, pricajit, dar nu cu totul lipsit de puteri de, să zicem așa, *trouble-fête* – „Odată, trecînd pe-aici niște binecredincioși, zice că unul dintre ei, mai lung de mînă, ar fi îndrăznit s-apuce din treacăt, pe furis, un măr căzut în iarbă. Și pînă să prinză de veste sfîntul din fruntea convoiului, pînă s-alerge la el, să-l scobească cu degetul în gură ca să-i scoată bucățica dintre dinți, acela a înghițit-o nemestecat... Și nu i-a mai trebuit alt popă! (...) Și dintr-o dată s-au trezit cu el zbirînd cît îl ținea gura *hai, lelița, n deal, la vie./ Să culegem razachie...* și alte mășcări de acest fel, cum nu se mai auzise niciodată în sfîntul rai.”

Leacuri de plictiseală, cum e și țîntarul cu fratele Habacuc, coborît din preoții lui Creangă, purtători de ispite sub anterie. Desfător să vezi un sfînt trișor și-un sfînt ciudat, care joacă la noroc și ghicește în palmă, de parcă, în rai destinul ar pregăti surprize. Împărăția săracilor cu duhul, cum sunt cei trei binecredincioși ai sfîntului Pafnutie, vorbind fiecare altă limbă, e rînduită după praznic. Fără zi în calendar, dar

dormic de un rost, Sisoie n-are alt dat decît să se coboară pămînt.

Și-și găsește, în lumea de jos, rost de înjurături blesteme, luat la goană de cîinii unei sîni, oarecum vorbălungat de la masa unui urs care „purta pe piept un ștamb alb, ca să nu-și mînjească blana, pesemne, cu zărnă zmeură”, privit, deși nu se putea vedea, straveziu ca o fantă și de ciuperci, și de ape, care toate par să poarte în ele soi de duh. Fugărit de aste similitudine, întîlnește, de oameni, alte ispite. Femeia care-l trece rîul înot, spe o vacă cu frica lui Dumnezeu, sătenii care duc zvon despre minunile unui popă străin, patimile prea omenești ale unor prelați tăind de-ale gurii la scroafă și țînînd de parohie. Înfruntarea celor două legi, în lumea în minunile se fac cu dezlegare de la Mitropolie, și nu muierile cred în rai, face să salte dialoguri de-un alt copios, încolțit pe dogma. Litera legii scrie că trebuie să veneticul la locul lui de baștină, doar că „să mă trînde unde-am venit?... vorbi rar Sisoie. Asta nu se poate. Un *qui-pro-quo* grav, într-un sat profan, încheie un război căruia nu-i mai trebuie altă continuare. Cu-aftă mai jădădos despre a doua cadere a lui Sisoie din rai, dată de un țigan căruia-i dăruise, socotindu-l prea prost ca să rău, o baghetă magică.

Schițele de personaj ale lui Topârceanu, în schimb, un Sisoie mai filozof, cutreierînd locuri mai scuturate madame și domnișoare. Un rai de salon, mai plicticos raiul-rai, i-ar transforma călătoria de-a binelea într-o bufonerie. La sat, în schimb, unde scriitorul lui decide să-l satira își taie partea ei, demonștrînd convenții de tot felul. Vorbe, vorbe, vorbe... Privind la rai, și la locatarii lui totul de neînviat, la oamenii care-l nesocotesc, nu-ți rămîne să spui, în loc de rugăciune și predică, decît o, Sisoie! De pozne făcătorul...

Simona VASILAC

actualitatea

Sonate și televedenii

Cristian Teodorescu

LA MICROSCOP

Un leu vechi despăgubire

Până de curînd, cînd mă ataca în *România mare* vreunul dintre pseudonimele lui CV Tudor, mă apuca rîsul. După ultimele dejecții apărute în această publicație, cîteva la adresa mea, voi da *Romania mare* în judecată. Voi cere o despăgubire de un leu vechi pentru mine și o sumă considerabilă, în lei noi, pe care o voi dona uneia dintre victimele fostei Securități. Le propun, ca această cale, tuturor celor calomniați în *România mare* să intenteze procese civile acestei publicații. E un mijloc legal prin care săptămînalul lui CV Tudor poate fi obligat să facă presă responsabilă. Sau să dea un exemplu. Nu mi se pare o fatalitate să accepti să fii nproșcat cu zoaie în *Romania mare*. Cei care se complac în postura de „înjurători” în această redută a fostei odioșenii umită *Săptămîna*, care făcea pe fața jocul Securității și vremea lui Ceausescu devin, într-un fel, complici cu CV Tudor. Taci, deci accepti! Or, exact de această psă de reacție a „înjurătorilor” se folosește *Romania mare*, pentru a murdări pe oricine îi stă în cale. De mai mulți ani există și o reacție absolut masochistă, a celor care se laudă că au fost infamați în această publicație, și cum ar aștepta cu voioșie să fie terfelii în foaia lui CV Tudor. „M-a înjurat Vadim!” e o plîngere care măcăna ca anunțarea unui merit. Adică ești cineva, dacă te trezești terfelit în *România mare*. Or, CV Tudor tocmai de acest tip de complicitate masochistă se bizuie cînd în foaia lui apar insulte josnice, calomnii sau minciuni apărărealiste despre oameni care înseamnă ceva în viața publică din România. Plăcerea de a insulta trebuie plătită. Dacă trimiți drept la replică unei asemenea publicații, înseamnă să publici în paginile ei. Asta mi se pare eozgustător. Drept urmare mă voi adresa direct Justiției.

P.S. Cronicarul vrea să-mi dea lecții de presă într-o otă apărută la *Ochiul magic*, din cauza unei anchete în *Cotidianul*, intitulată „Uniunea Scriitorilor de amatori”. Titlul e nefericit ales, chiar dacă nu cu rea intenție. Vrînd să trimită la scriitorii, membrii ai U.S., are au turnat la Securitate, titlul poate fi citit și ca o tampilă a întregii Uniuni, deși voia să atragă atenția supra interesului comun al scriitorilor care s-au îndeletnicit u delatțiuni, de a nu fi dați în vileag. Textul anchetei împede în această privință. Cronicarul citește acest tlu ca pe o evaluare a Uniunii Scriitorilor ca fiind nd na de turnători. E un titlu, recunosc, pe machie de cuțit. Ancheta însă lămurește despre ce este vorba. Dar de ici pînă la a mi se face proces de intenție că aș vrea a pun Uniunea într-o situație stînjenitoare e o cale lungă, e care Cronicarul o străbate pe scurtătură. Fără să rimesc măcar un telefon, mă trezesc atacat energic i revista unde scriu de vreo 20 de ani. Iar asta după o onvorbire cu directorul revistei, urmată de un drept i replică prompt publicat în *Cotidianul*. Dacă nota r fi apărut în alta publicație, nu i-aș fi dat răspuns și hiar i-aș fi găsit justificare. Venind din partea Cronicarului, cest atac mi s-a părut curat murdar.

Alaltăseară să fi fost? N-are importanță... Stăteam cu toții în balcon, fiindcă era o seară de toamnă aproape sublimă, întărziind pe meleagurile noastre din motive sentimental-financiare, adică pentru a-și înfiora ultimele frunze, solidară cu noi, care ascultam, tot înfiorați, știrile de la teledururile cum că trebuie să ne aliniem săptămînal la prețurile UE-iste...

- Titan ice!, exclamă Haralampy.
- Poate-ai vrut să spui „Titanic vals”, îl corectez. Habar n-ai pe ce lume trăiești!

Dar era o seară cu adieri plăcute de romantism, drept care cu toții am căzut de acord că semăna, cu un pic de forțare, cu Oana Zăvoranu, proaspătă consilieră de imagine a lui C.V. Tudor, cînd declara în fața camerelor de televiziune:

- „Voi lupta alături de dumnealui pînă în pânzele albe” (Jurnal TVR1, 17 noiembrie).

- Pânzele albe de dinainte sau de după noaptea nunții cu Pepe?, a întrebat Haralampy între două sughițuri de sorginte bahică, făcînd să roșească obrazul de mucava al soacră-si Parmenia.

În sfîrșit, știu că e greu de crezut, dar pînă și juniorii – Jerome și Schwartzenegeer – au început să miorlăie a plîns auzind glasul consilieriei, care semăna cu un fragmentel răgușit din Sonata 13-a beethoveniană, înțepat ici-colo cu vreo trei note din Simfonia a VI-a de Ceaikovski... De noi, maturii, ce să mai spun? Printre lacrimi abia-abia mai distingeam pe ecranul *Mega Vijanului* Axa Washington-Londra-Curtici prin care curgea molcom, dar cam pipemicit, un șuvoi de gaz natural la preț de *second hand*... Sau aveam televedenii?

Dumnezeu (sau Putin?) știe!

Așadar, pierzându-se în înnoptare, amurgul tocmai desfereca porțița seraiului celest îngăduind ieșirea Venus-ei care, clipind mărunt spre noi, a făcut-o pe nevasta lui Haralampy, Claustrina, să spună oarecum intrigată privind spre astru:

- Doamne, parcă-i privirea Elenei Udrea cînd Cozmin Gușă i-a zis că ea a făcut parte din PSD!...

- I-auzi, mă, *fratre*, îmi zice prietenul. Tu auzi ce nevastă inteligentă am?

- Dragule, l-a mîngăiat ea cu tandrețe, da' tu n-o vazuși la televizor, pe Antena?

Dau să spun ceva, dar Coryntina îmi dă un cot *live* la flămînzarea dreaptă, din care înțeleg că e bine să nu ne amestecăm în chestiuni de familie... Are dreptate, așa că urmărîm teledururile cu știri ocazionate de împlinirea a două decenii de cînd Părintele Teocrist păstorește harnicul și dreptcredinciosul popor român. Aflăm astfel, tulburați, dar imediat proțapați voinicește în aroganță că, în lumea ortodoxă, România este numită „Grădina Maicii Domnului”...

- Doamne-ajută, că tare mîndră-i știrea aiasta!, se bucură soacra lui Haralampy executînd rapid trei cruci cam aproximative, însă fiind pe înserat, cine să mai fi ținut seama?

Însă, în timp ce pe micul ecran vedem imagini cu Domnul Președinte Traian Băsescu sărutînd mîna Preafericitului, dinspre bucătărie auzim un gîlgăit de Tom din desene animate, urmat de vocea veșnic-pusulului-pe-gîlceavă, Haralampy, care îmi strigă:

- Pssst! Auzi, cuscre? Tu crezi că „grădina” mai e a Maicii Preciste? Eu am bănuiala că a privatizat-o sau și-a vîndut acțiunile lui...

- Dragu' lu' mami, îl întrerupe soacră-sa repede. Suntem în Postul Crăciunului...

- Ești un eretic, îi zic. Un păgân ale cărui ciolane vor fierbe în smoală în acompaniamentul chicotelilor lui Aghiuta...

De fapt, exagerez, chicotelile poate că aveau alt motiv... Însă nu avem timp și nici chef de supoziții și de investi-

gații logice – de astea se ocupă alt SRI, sau CNSAS... CNSAS am zis? Apropo: imediat după știrea televizată cum ca Sinodul Bisericii Ortodoxe Române a hotărât înființarea propriului CNSAS, prietenul a și comentat:

- E absolut logic, doamnelor și domnule! Uite, am deja un proiect de statut de înființare a câte unui CNSAS la nivel de asociații de locatari, de scară, de palier și, în fine, cred că n-ar strica să avem câte unul și în familie...

ZICERI TELEVIZATE, comentate de psihosociologul Coriolan Haralampy

Oana Zăvoranu, director de imagine al lui CV Tudor (Jurnal TVR1, 17.11): „Nu aș putea să ader la un partid pe al cărui lider politic nu l-aș respecta prin toți porii mei...”

Haralampy: *Schiuz my*: porii sau perii? Că tomna s-a întepenit paronima în gardu' PRM-ului. *Mersi!*

Mircea Geoană (Jurnal, TVR1, 17.11): „Singurul scop, singurul scop, singurul scop...”

Haralampy: Aveți, dreptate, domnu' președinte: nu e vorba de papagal, ci de dictonul „Repetiția e mama învățaturii”...

Mircea Geoană: „Am un chef să le trag o mamă de bătaie ăstora!

Să-l trimitem pe Traian Băsescu la Golden Blitz, acolo unde îi este locul. Să transformăm alegerile din 2008, pentru București, într-un Stalingrad al Alianței portocalii...!”

Haralampy: Nu cumva ați uitat de Arcul Kursk, Cotul Donului și de Congresul extraordinar al PSD din 10 decembrie?

Adrian Năstase: „Îl atenționez de pe acum pe domnul Tariceanu că situația sa va fi mult mai complicată după ce nu va mai fi prim-ministru...”

Haralampy: Eh, cum le știi matală, Bibicule, mai rar...

Premierul **Călin Popescu Tariceanu**, apropo de dialogul Stolojan-conducerea PNL: „Această chestiune a început să îi plictisească pe cei care citesc ziarele sau se uită la televizor...”

Haralampy: Nouă ne spuneți? De fapt, ni-e lehamite...

Ludovic Orban: „Stabilitatea politică a României depinde în primul rînd de stabilitatea PNL, ca partid de guvernămînt...”

Haralampy: Noa! Noa! Șazi făinuț, domnu' Orban...

Anca Boagiu: „Acum, că 1 ianuarie este dată certă pentru integrarea României în Uniunea Europeană, pot să spun, fără modestie, că această realizare am dus-o la capăt bazându-ne pe activitatea intensă a miniștrilor Partidului Democrat...”

Haralampy: Așa e, doamna ministru: cu modestia dumneavoastră și a celor pomeniți, acum eram integrați în CSI și am lansat pe Lacul Rusesc (fostă Marea Neagră) flota vaporșelor de hîrtie a României, condusa de... De? De cine? Ați ridicat cumva 2 (două) degete? Că n-am observat...

O reporteră (14 noiembrie, Antena 3, ora 23.15): „La această oră, pe Strada Veseliei, mai sunt cîteva stălpuri care luminescă...”

Liviu Turcu: „Eu am vrut să ajut CNSAS-ul...”

Haralampy: Filantropica dumneavoastră intenție va fi consemnată cu litere aurii în anal-e...

Adrian Năstase, la Antena 3: „Am cîteva colegi proști în Parlament...”

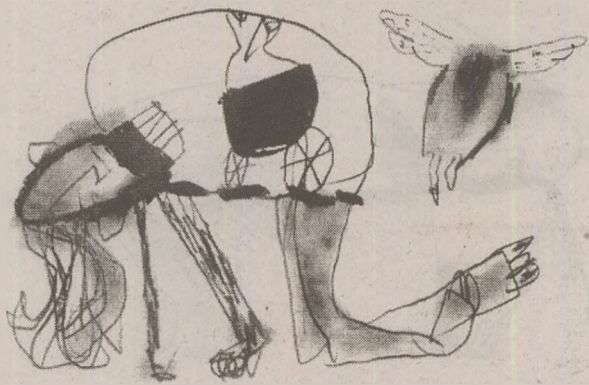
Haralampy: Modest, ca întotdeauna, domnu' Năstase... Bravo!

Președintele ședinței de la Camera Deputaților (14 noiembrie, Jurnal TVR1): „Deci, votăm ce-am votat de cinci ori pînă acum...”

Haralampy: Nu vă descurajați – mai e pînă la sfîrșitul legislaturii...

cronica tv

actualitatea

Constantin Ţoiu omagiat la U.S.R.

Miercuri 15 noiembrie la sediul USR a avut loc lansarea seriei de manifestări lunare "Scriitorul și criticii săi", parte a programului „Sa ne cunoaștem scriitorii” inițiat de Uniune în acest an. Întâlnirea a fost consacrată unui clasic în viață, prozatorul Constantin Ţoiu și a fost moderată de poetul și romancierul Gabriel Chifu, secretar al USR și director al programului. Dl. Chifu a relevat în introducere părțile programului inițiat de USR, unul dintre cele mai importante ale Uniunii și a subliniat că societatea românească are nevoie de scriitori și de literatura lor, de cultură în genere, iar rolul Uniunii este să-i convingă pe membrii acestei societăți, spre folosul lor, de beneficiile lecturii, de întoarcerea la cărți. Domnul Nicolae Manolescu, președintele USR, a rostit un scurt cuvânt introductiv despre rolul scriitorului în lume întrebându-se retoric cum ar putea fi concepută fiecare dintre marile civilizații ale lumii fără scriitorii săi.

În continuare, prozatorul Constantin Ţoiu și opera sa au fost prezentați cu competență și căldură de trei critici literari

Foto: Mihail Cucu

din generații diferite: Eugen Negrici, Alex Ștefănescu și Luminița Marcu. Autorul *Galeriei cu viață sălbatică* a citit la rândul său câteva pagini din creația proprie.

Întâlnirea s-a încheiat cu prezentarea a trei slide-shows realizate de cunoscutul artist plastic Ion Barbu, lucrări aflate la granița artelor plastice și a celor literare prin textele inspirate care însoțesc desenele și fotografiile.

În luna decembrie, tot în Sala Oglinzilor de la sediul USR, manifestarea „Scriitorul și criticii săi” va prilejui o întâlnire cu poeta Ana Blandiana. Fiecare manifestare va fi precedată de un interviu de o oră la Radio France International iar TVR Cultural va dedica un documentar de 30 de minute autorului omagiat. Alți parteneri ai programului sînt Jurnalul Național, Primăria Municipiului București, Radio România.

ochiul magic

Intellectualii față cu ei înșiși

Emisiunile de pe *Realitatea TV*, „10 pentru România” nu sunt o reușită, crede Cronicarul. La eșec contribuie și moderatorul, și felul în care e conceput dialogul și ideea de *top ten* și invitații. Două exemple. La emisiunea despre chirurși, moderatorul și-a jignit publicul prezent în sală și publicul-țintă, chirurșii, numindu-i, cu cea mai trivială expresie a prejudecății oamenilor fără carte din vremuri fără carte, „măcelari”. Tot așa de bine le poate spune oamenilor de știință „vrăjitori”, meteorologilor „șamani”, iar moderatorilor „clovni”. Chirurșii din sală păreau uimiți, dar, politicoși, au rămas așezați, deși nimeni nu le-ar fi luat-o în nume de rău dacă părăseau sala. Mă rog, dl Tatulici și-a cerut vag scuze, cum că așa cer regulile jurnalismului (?), dar jignirea fusese rostită cu mai mare plăcere decît scuză. Și mai și a fost însă un alt intelectual, dl Cătălin Avramescu. Acesta a luat cuvîntul pe probleme de chirurgie (dl. C.A. pare să se priceapă la orice) și a rostit un discurs, firește, acuzator, cum ne-a obișnuit în ultimul timp. Un discurs pe care l-am putea socoti absurd, dacă n-ar fi pur și simplu stupid. Iată ce spune C.A.: afită timp cît și chirurșii (doctorii) îmbătrînesc, au păr alb și se pot îmbolnăvi ei înșiși, el, Cătălin Avramescu, nu vrea să audă de ei și nu se dă pe mîna lor. Ce-are una cu alta? Ce-are părul alb al unui medic cu capacitatea lui de a opera, de a salva și de a vindeca? Pretinde cineva că medicii sînt supraoameni, că nu îmbătrînesc și nu se îmbolnăvesc ca noi toți? Părul alb al medicilor este în genere datorat tocmai pacienților, suferinței pe care o vād și pe care se străduiesc, cu limitele medicinei, s-o micșoreze. Cult, C.A. a citat și un îndemn latin, *Medice cura te ipsum*, Doctore, tîmăduiește-te pe tine însuși. Poate că dl Avramescu ar trebui să știe că acest îndemn nu trebuie luat în sens propriu, ci în sens metaforic. Ideea lui e: atenție la comportamentul propriu înainte de a da sfaturi altora! Îi dorim dlui C.A. multă sănătate!? O altă intelectuală care l-a uimit pe Cronicar a fost dna. Cecilia Ștefănescu. Invitată la emisiunea (foarte bună și ca idee, și ca realizare) lui Ioan T. Morar, alături de dl Virgil Ianțu, sa discute o carte cu umor,

autoarea *Legăturilor bolnavicioase* s-a dovedit singura dintre cei prezenți fără. Dar asta n-ar fi fost nimic. Ce a fost uimitor pentru o absolventă de Litere și scriitoare este că atunci cînd s-a scos din coș *De două mii de ani*, romanul lui Sebastian, C.Ș. a spus că nu-l citise. Romanul fiind extrem de important pentru înțelegerea problemei evreilor între războaie și a relației Sebastian-Nae Ionescu e o lectură *sine qua non* a unui literat. Și Cecilia Ștefănescu, grăbită tot timpul să desființeze pe alții, a făcut o gafă de zile mari: a crezut că poza oarecare de pe coperta e a autorului și a făcut aprecieri asupra frumuseții pretinsului Sebastian. Nimic de zis, stam bine cu intelectualii, chemați în emisiune să aperse cartea, să îndemne la citit și la cultură! Mai bună impresie fac, parcă, vedetele, care, macar, nu se pretind intelectuali.

Doi ani de dialog al ideilor

Revista *IDEI ÎN DIALOG* a împlinit de curînd doi ani de existență. În numărul inaugural, directorul H.-R. Patapievici scria următoarele cuvinte: „Într-o lume în care aproape toți vociferează, în care tot mai puțini se pot smulge din orbire ideologica, într-o lume în care prea puțini mai știu să asculte și altceva decît sunetul propriei voci și în care nimeni nu e dispus să cedeze la argument, sperăm că putem aduce un moment de calm al discuției și de seninătate a valorilor.” Judecate retrospectiv, cuvintele acestea surprind cel mai bine profilul aparte al acestei reviste de studii umaniste: încercarea de a asculta argumentele altuia și chiar puterea de a recunoaște că tot el are dreptate. La întîlnirea aniversară de la clubul Prometheus din 9 noiembrie 2006, H.-R. Patapievici și redactorul-șef George Arun, alături de Stelian Tănase, Alex. Ștefănescu și Sorin Dumitrescu, au punctat împlinirile și neîmplinirile revistei, trăgînd în final aceeași concluzie: *Ideii în dialog* rămîne o revista sobra al carei principal merit este aducerea unui climat de dialog într-o societate în care monologurile și invectivele se afla la mare căutare. Cronicarul urează redacției *Ideilor în dialog* o audiență în creștere, sperînd ca peste încă doi ani bilanțul revistei să fie același.

Cronicar

Burse pentru tinerii autori

Juriul pentru acordarea bursei de creație ale Uniunii Scriitorilor în colaborare cu Copyro, pentru autori sub 35 de ani, format din Luminița Marcu, Dan Cristea, Gabriel Dimisianu, întrunit în ședința de lucru în ziua de 14 noiembrie 2006, a luat în discuție cele 16 proiecte prezentate. Juriul a decis selectarea următoarelor proiecte pentru acordarea bursei: Dan Sociu, romanul *pape satan aleppe*; Luminița Corneanu, *Eseu asupra operei lui Leonid Dimov*; Ana Stanca Tabăraș, eseu *Soren Kierkegaard și romantismul*; Daniel Cristea-Enache, *Secvențe de literatură română*; Anca Mihaela Hațiegan, proză, *Săritura de pe sine*.

Revista România literară

Revistă editată de S.C. Satiricon S.R.L.
CUI: R18006758 - J40/16647/2005

Data de apariție: în fiecare vineri a săptămîinii

Abonamente:

3 luni - 28,40 lei
6 luni - 56,00 lei
12 luni - 111,50 lei

Informații abonamente:

Tel.: 021-407.54.64, 021-407.54.65
Fax: 021-407.54.67
E-mail: abonamente@adevarulholding.ro

Cititorii din străinătate se pot abona prin
S.C. Rodipet S.A.

Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, București
Tel.: (004021)3187060, fax: (004021)3187020
E-mail: export@rodipet.ro

Abonamentele achitate pînă la data de 20 ale lunii vor fi livrate începînd cu data de 1 a lunii următoare.

Director distribuție: Dana Zamfir
Tel.: 021-407.54.57, 021-407.54.58, 021-407.54.62
Fax: (004021) 318.22.04
E-mail: dana.zamfir@adevarulholding.ro

Publicitate: Robert Schorr
Tel.: 021-407.54.23
Mobil: 0723-266.339
E-mail: robert.schorr@adevarulholding.ro

Preț: 2,5 lei